

Az Állatorvostudományi
Egyetem Központi Könyvtárának kiadványai 5.

Dokumentumok
a magyar állatorvosi oktatás történetéhez

Dokumente
zur Geschichte der veterinärmedizinischen Ausbildung
in Ungarn

III.
1850 – 1875

Budapest

1994

Ez a kiadvány
a Budapest-Gödöllői Egyetemi és Főiskolai Levéltári Szövetség támogatásával készült,
a Szövetség kiadványsorozatának részeként

Szerkesztette:

Bakonyi Ferencné

Gábor Iván

Dr. Drobinoha Angéla

Közreműködött:

Tóth-Szöllős Zsuzsanna

Fordította:

Dr. Bélay Vilmos

Dr. Kováts Jenő

Dr. Janke Frank

Lektorálta:

dr. Kováts Jenő

HU – ISSN 0237 – 3181

HU – ISBN 963 7149 16 3

963 01 8051 0 ö

Felelős kiadó: Cserey Lászlóné dr.

Bevezetés

Egyetemünk könyvtára első alkalommal 1987-ben, a 200. tanév alkalmából tette közzé a magyar állatorvosi oktatás nagyjából az egyetem archívumában megőrzött levéltári forrásait. A kötet bevezetőjében is jeleztük, hogy a sorozatot több részletben folytatni kívánjuk, hogy a kutatók számára magyar nyelven adhassunk kézbe egy speciális forráskiadvány sorozatot. (Dokumentumok a magyar állatorvosi oktatás történetéhez I. 1786–1816. Szerk. Bakonyi Ferencné, Gábor Iván. Bp. 1987. – Dokumentumok a magyar állatorvosi oktatás történetéhez II. 1817–1849. Szerk. Szögi László. Bp. 1990.)

Ebben a kötetben az 1850–1875 közötti huszonöt esztendő levéltári dokumentumait mutatjuk be. Valamennyi forrás az Állatorvostudományi Egyetem Levéltárában található. E korszak anyaga is meglepően hiánytalanul maradt ránk, ugyanakkor jeleznünk kell, hogy a közzétett levéltári dokumentumok egy részében olyan iratokra is találunk hivatkozásokat, melyek az egyetem levéltárában nem lelhetők fel, létezésükről csak közvetve – a forrás alapján – van tudomásunk.

A forráskiadvány módjáról és a szerkesztésről

Az Orvosi Kar keretébe tartozó, majd 1851-től önállósult Pesti Állatgyógyintézet iratanyaga rendkívül gazdag, ezért korszakunkban is – az előző kötethez hasonlóan – csak válogatás közzétételéről lehetett szó. Kiadványunk az előző kötetnél több és változó terjedelmű forrásanyagot közöl. A források eredeti nyelve a helytartótanácsi iratok esetében a német. Az ezekre adott válaszlevelek ugyancsak német, más tárgyú iratok azonban magyar nyelvűek. Ezeknek a száma 1860 után fog gyarapodni. 1873-tól kezdve kizárólag magyar nyelven oktatnak majd. Többségében eddig ismeretlen, még nem publikált forrásokat válogattunk, melyeket szöveghűen közöltünk, de több helyen a könnyebb érthetőség kedvéért a mai írásmódnak megfelelően használtuk a központozást és az ékezeteket.

Rendezői elvként csak az időrendet vehettük figyelembe. Az iratokat sorszámoztuk, és számsorrendben közöljük. Minden iratközlésnél megadjuk a kiadás helyét és dátumát, az irat tartalmát rövid fejregesztában foglaljuk össze. A német nyelvű iratok szövegét magyar fordításban adjuk meg. A fejregeszták szövegét a kötet végén német nyelven is közöljük. Elhagytuk a sztereotíp megszólító és záró formulákat, az aláírást csak abban az esetben tartottuk meg, ha az a forrásközlés teljességéhez szükséges volt.

A közölt forrásokról

A jelen forráspublikáció köztörténeti szempontból is érdeklődésre tarthat számot. E helyütt nem térünk ki a történeti összefüggések elemzésére, a korszak művelődéspolitikájára, az állatorvosi intézet korabeli fejlődéstörténetét sem részletezzük, mert a szükséges tudnivalók a korábban vagy a közelmúltban megjelent felsőoktatás-történeti irodalomban megtalálhatók. (Vö. A felső oktatásügy Magyarországon. (írták: Breznay Béla et al.) Bp. 1896. – Gyóry Tibor: Az Orvostudományi Kar története 1770–1935. Bp. 1936. – Kotlán Sándor: A magyar állatorvosképzés története 1787-1937. Bp. 1941. – Sashegyi Oszkár: Iratok a magyar felsőoktatás történetéből 1849-1867. Bp. 1974. – Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem története 1635-1985. (Szerk. Sinkovits István) Bp. 1985. – Kovács Gyula – Fehér György: Biographia. Elhunyt tanáraink és előadóink életrajza. 2. bőv. kiad. Bp. 1986. – 200 éves a magyar állatorvosi felsőoktatás 1787-1987. (Szerk. Holló Ferenc.) Bp. 1987. – Az Állatorvostudományi Egyetem. Összeáll. Gábor Iván. In.: Hat évszázad magyar egyetemei és főiskolái. Bp. 1994. p. 81-85.)

A magyar történelemben az 1850–1875 közötti időszakot az abszolutizmus (1849–1867) és a dualizmus korának (1867–1918) tekintjük. A „Bach-huszárok” 1859-ben tűntek le a történelem színpadáról, 1860-ban az uralkodó kiadta az Októberi Diplomát, 1861-ben a Februári Pátenst, 1867 a kiegyezés éve, 1875-ben létrejött a Szabadelvű Párt. Az Állatgyógyintézet homlokzatáról helytartótanácsi szóbeli rendeletre már 1860-ban levehették a kétfejű sast, a „császári-királyi” feliratokat „magyar királyi” feliratokkal helyettesíthették. (54. sz. irat).

Forráskiadványunk egyetemünk történetének két korszakába enged bepillantást, és szervesen kapcsolódik az előző kötetekhez. A kezdetektől 1849-ig a Dokumentumok I-II. tájékoztató. Az orvosi kartól való elszakadásról, az önállóság elnyeréséről az 1851-ben írt Zlamál-levélből is értesülhetünk, melyben az 1851. augusztus 10-i 7565/646. sz. rendeletre hivatkozik. „Őfelsége legmagasabb elhatározásával... a pesti Állatorvostani Intézetet elválasztotta az egyetemtől.” (16. sz. irat). Jelen válogatásunk záróéve 1875, az az esztendő, melyben létrejött a Szabadelvű Párt, a Pesti Állatgyógyintézetet pedig M. Kir. Állatorvosi Tanintézetté szervezik. Az „újjászervezésről”, melyet az intézet tanárai már 1848-ban megkezdték, s melyet a Schmerling-provizórium alatt folytatni nem lehetett, 1875-ben adtak véleményt (120. sz. irat).

Az Állatgyógyintézet meghatározó személyiségei e korszakban Galambos Márton, Nádaskay Béla, Szabó Alajos, Zlamál Vilmos voltak. Nevük nemcsak az állatorvosképzés színvonalának emeléséért való – sokszor meddő – szívós harccal, hanem a magyar állategészségügyi rendszert és járványvédelem mindennapi problémáinak megoldásaival vagy megoldási próbálkozásaival is összeforrt.

Válogatásunkból az állatorvosi oktatás története mellett az 1860-as 1870-es években az állatgyógyászatban is egyre inkább teret hódító elméleti tudományos kutatások fellendülését is érzékelhetjük. Az előző korszakokkal összehasonlítva árnyaltabb képet kapunk a gyakorló állatorvoslás múltjáról, különös tekintettel a marhavész elleni küzdelemre. Az 1841-1849 közötti időszakot fémjelző Zlamál Vilmos nevével 1850-1875 között is gyakran találkozhatunk. Forráspublikációnk a 17. sz. iratában Kertész Károly értesíti professzorát, Zlamált, hogy 1852-ben a tőle tanult „orvoslási mód” segítségével küzdötte le a jászbenei marhavészt. A tüneti kezelés mellett legfontosabb intézkedése a beteg állatok elkülönítése volt. Hasonló intézkedéseket tettek Pest-Pilis, Pest-Solt, Heves megyében és az ország más területein is, ahol a „marha dög” jelentkezett. Tíz évvel később, 1863-ban a tanári testület javasolja, hogy hangolják össze a birodalom másik felében folytatott hasonló tevékenységet, hozzanak létre bizottságot (59. sz. irat), majd 1864-ben jön létre az országos szervezet, „hús járvány főbizottmány állittatik föl”. A déli és keleti országokból történő marhaszállítás is járványveszélyt rejt, ezért a tanári testület 1871-ben a járványelhárítási feladatokról tárgyal, „veszteglő intézet” felállítása, valamint a vasúti kocsik és hajók tisztítása szükséges. A „nemzetközi bizottmány” adja meg a határokat, ahol a „közös költségen felállítandó

veszteglők” lennének. Az e tárgyú bécsi kongresszusra két tanár kiküldéséről határoznak (62. sz. irat).

Az oktatásban már 1854-ben egyre inkább teret nyernek a hallgatók vizsgakérdésekre adott írásbeli válaszai, a diagnózist és gyógymódot tartalmazó jegyzőkönyvek (44., 45. sz. irat). Ez a gyakorlati oktatás szerepének növekedésére utal. Ugyanakkor Zlamál 1852-ben az Állatgyógyintézet különválását követően Bécsből kér tájékoztatást a vizsgarendről és a diploma kiadásának módjáról. De la Motte gr. válasza oktatástörténeti szempontból is figyelemre méltó (24., 25. sz. irat). Az ismert történeti események ugyancsak hozzájárultak ahhoz, hogy az oktatást ebben az időszakban a stagnálás jellemezte. Az egyetemtől való elszakadás, az önállósulás, ilyen körülmények között visszafejlődést hozott.

A gyakorlathoz is kapcsolódó elméleti kutatásra ebből az időszakból két levéltári dokumentum utal. Az akkori kutatásoknak napjainkban már csak történeti jelentősége van, ennek ellenére mégsem érdektelenek az erre vonatkozó dokumentumok. 1868-ban Szabó Alajos a kincstári lovak idegbénulásának okait vizsgálja. Ehhez és más kutatásokhoz Hartnack-féle mikroszkóp megvásárlására kér engedélyt. Galambos Márton 1871-ben rákellenes gyógyszert kérne Dél-Amerikából, mert a „tudomány és a közjó érdekében... ezen szerrel nem csupán a rák, hanem más eddig gyógyíthatatlannak tartott betegségek, mint a taknyosság, bőrféreg gyógyítását is lehetne megkísérteni” (86., 103. sz. irat).

Forrásainkból árnyalt korrajzot nyerünk, egyéni sorsokat ismerhetünk meg, érzékelhetjük ennek a huszonöt esztendőnek hangulatát. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc alatt Gyurtsek István tábori alorvost Lázár Vilmos a tábori lovak kezelésével is megbízta, de kérte „állattani” bizonyítványát. A világosi fegyverletételt követően egy dragonyos összetépte az „állattani” bizonyítványt, ennek másolatát 1873-ban Szt. Benedekről keltezett levelében kéri (112. sz. irat). A szabadságharcot követő igazoltatásokra vonatkozik Szabó Alajos kérelme az Orvosi Karhoz, hogy igazolják 1846–1851 közötti tevékenységét (3. sz. irat). 1863-ban az Állatgyógyintézet szomszédságában „korcsmát” akarnak nyitni. Szabó Alajos tiltakozik, mert a „korcsma” nemcsak az előadásokat zavarná, hanem az Állatgyógyintézet épületében elhelyezett „m. kir. orvosi kar sebészi és szülészki kórodájában” elhelyezett betegeket is (61. sz. irat). A sebészet vezetője ebben az időszakban Balassa János, a szülészeti Semmelweis Ignác volt.

Reméljük, hogy e kötet a hazai felsőoktatás és tudománytörténet kutatói, valamint a magyar állatorvoslás története iránt érdeklődő kutatók mellett egyetemünk hallgatói is egyaránt haszonnal fogják forgatni.

A FORRÁSOK JEGYZÉKE

1. Pest, 1850. márc. 20.
Zlamál igazgató jelentése a terézvárosi alkapitánynak takonykóros ló kiirtásáról és a fertőzés elterjedésének megakadályozásáról.
2. Pest, 1850. júl. 16.
Zlamál igazgató válasza Ferenczy Szilárd főpolgármesternek a lépkór gyógyításáról kénsavval.
3. Pest, 1851. febr. 20.
Szabó Alajos kéri az Orvosi Kart, hogy igazolják 1846-51 közötti erkölcsi és politikai magatartását.
4. Kalocsa, 1851. júl. 2.
Eleméry Ferenc kalocsai főorvos jelentése Pest – Pilis megye cs. k. főnökének a marhavész állásáról.
5. Eger, 1851. júl. 5.
Hanák Mihály Heves megyei főorvos jelentése a megyei cs. k. főnöknek, Sütő Jánosnak, a tüdő lobkór terjedéséről.
6. Eger, 1851. júl. 8.
Sütő János cs. k. főnök jelentése Augusz Antal Pest–Budai főispánnak a takonykór terjedéséről.
7. Eger, 1851. júl. 8.
Sütő János cs. k. főnök jelentése Augusz Antal Pest–Budai kerületi főispánnak a Heves megyei járványhelyzetről.
8. Eger, 1851. júl. 12.
Hanák Mihály főorvos jelentése Sütő János cs. k. főnöknek a marhavész Heves megyében történő terjedéséről, boncolási eredményekről.

9. Pest, 1851. júl. 14.
Ernst József magyaráróvári állatorvos oklevelének szövege. 125/1851.
10. Pest, 1851. júl. 20.
Schmidt János Pest–Pilis megye főorvosának jelentése a marhavésről. 83/1851.
11. Kecskemét, 1851. júl. 31.
Kada Endre főorvos jelentése a marhadögökkel kapcsolatos szakszerű eljárásról. Pest–Solt megye cs. k. főnökének. 101/1851.
12. Pest, 1851. okt. 14.
Az intézeti igazgató levele a bécsi Állatorvosi Intézet igazgatójának, melyben az oktatáshoz szükséges preparátumokat kér kölcsön, illetve ajándékba. 129/1851.
13. Pest, 1851. d. n.
Elhagyott leány kérése a Helytartótanácsához állatorvos vőlegénye diplomájának visszatartására. 153/1851.
14. Kecskemét, 1851. nov. 16.
Pest–Solt vármegye főnöke jelentése Augusz Antal Pest–Budai kerület főispánjának a vásártartásoknak járványos betegségek miatti leállításáról. 159/1851.
15. Buda, 1851. nov. 22.
Zlamál igazgatót értesíti a főhatóság az intézet részére egy kiegészítő új épület vásárlásának engedélyéről. 171. 1851.
16. Pest, 1851. dec.
Zlamál levele a Vallás és Közoktatási Miniszternek arról, hogy az intézetnek az egyetemtól való különválása miatti ellátmányi igényeket fel fogja terjeszteni. 204/1851.
17. Jászberény, 1852. jan. 10.
Kertész Károly állatorvos tájékoztatja Zlamál igazgatóját, hogy sikerrel alkalmaz gyógymódot a marhavész leküzdésére, helyzetjelentés a jászbenei marhavésről. 206/1851.

18. Pest, 1851. dec. 12.
Bérleti szerződés a Stáció u. 4. sz. alatti házról az Állatorvosi Intézet és a bérbeadó között. 5/1852.
19. Pest, 1852. márc. 24.
Zlamál átalakítási tervei a régi és új intézeti épületekben. 25/1852.
20. Pest, 1852. ápr. 16.
Zlamál Vilmos javaslata a vallás és közoktatásügyi miniszternek gazdatisztek számára tartandó 5 hónapos állatorvosi tanfolyamról. 41/1852.
21. Pest, 1852. ápr. 17.
Zlamál igazgató ellátmány kiutalását kéri a Helytartótanáctól. 45/1852.
22. Pest, 1852. máj. 28.
Zlamál kéri a Helytartótanácsot, hogy mentesítse az intézet Stáció utcai épületét a katonai elszállásolás alól. 77/1852.
23. Pest, 1852. júl. 27.
Támogató válasz az előző kérésre. 141/1852.
24. Pest, 1852. júl. 12.
Zlamál igazgató a bécsi Állatorvosi Intézet igazgatójától kér információt a vizsgáztatás, diplomakiadás ottani szokásairól. 124/1852.
25. Buda, 1852. aug. 4.
De la Motte gróf tájékoztatja Zlamál igazgatót, hogy az Állatorvosi Intézetnek az egyetemtől való különválása után milyen módon történik az állatorvosi vizsgák letétele.
26. Pest, 1852. aug. 4.
Zlamál ideiglenes igazgató dr. Tormay Károlyt, Pest város főorvosát felkéri az állatorvosok vizsgáztatására.

27. Buda, 1852. aug. 8.
A Helytartótanács véleménye az intézetben legszükségesebben elvégzendő épület átalakításokról. 143/1852.
28. Pest, 1852. szept. 13.
Zlamál igazgató pénzgazdálkodásról és ellátmány kiutalásáról szóló levele a Helytartótanácsához. 165/1852.
29. Pest, 1852. szept. 28.
De la Motte gróf válasza Zlamál előző levelére. 165/1852.
30. Pest, 1852. okt. 23.
Szokola József tankovács jelentése a kovácműhelyben végzett munkáról és annak anyagigényéről. 200/1852.
31. Pest, 1853. jan. 23.
Galambos Márton adjunktus jelenti Zlamál Vilmos pro-direktornak, hogy a házi gyógyszerterát leltár szerint átadta Schmidtganz Ágoston asszisztensnek. 16/1853.
32. Pest, 1853. máj. 3.
Bizonyítvány egy az intézetben elhullott lóról: a körülmények és a boncolás leírása. 437/1853.
33. Pest, 1853. máj. 4.
Heitzmann Márton országos főállatorvos apellál, miszerint a munkájában felfüggesztett Zlamál Vilmos igazgató és Galambos Márton adjunktus óráit egymaga nem tudja megtartani. 111/1853.
34. Pest, 1853. jún. 29.
Hallgatók kérik az intézeti igazgatót, hogy az állásából felfüggesztett Galambos tanártól korrepetáló órákat vehessenek. A kérést dr. Szabó Alajos elutasítja. 169/1853.

35. Buda, 1853. júl. 1.
Augusz Antal kerületi főispán elutasítja annak a 40 hallgatónak a petícióját, akik Zlamál igazgatónak állásából való felfüggesztése miatt tiltakoznak. 181/1853.
36. Buda, 1853. júl. 19.
A Zlamál tanárnak szóló levélben Barabás Miklós festő igazolást kér arról, hogy kutyája nem szenved veszettségben. 204/1853.
37. Pest, 1853. szept. 10.
Dr. Szabó javasolja a Helytartótanácsnak, hogy ismét kapjon megbízást a vizsgáztatásra dr. Tormay Károly.
38. Pest, 1853. okt. 1.
Tanrend az 1853/54-es tanév első felére. 2041/1853.
39. Pest, 1854. febr. 14.
Heitzmann Mihály országos főállatorvos csüdmárjúlással kapcsolatos felülvéleményezése. 53/1854.
40. Pest, 1854. febr. 18.
Baráti kérés Szabó Alajos igazgatónak címezve egy hanyag hallgató ügyében. 65/1854.
41. Buda, 1854. ápr. 28.
A minisztérium korrepetálási díjak kifizetéséről intézkedik. A felfüggesztett igazgató Zlamál esetében ezt leltári elszámoltatáshoz köti. 231/1854.
42. Buda, 1854. jún. 30.
Augusz Antal kerületi főispán visszamenőleges pénzügyi elszámolást kér az intézettől. 361/1854.
43. Lepsény, 1854. júl. 8.
Berki Sándor állatorvos részletes leírása marhák megbetegedéseiről. 367/1854.

44. Bugyi, 1854. jún. 26.
Szoics Flórián hallgató vizsgakérdésre adott írásbeli válasza. 438/1854.
45. Szilas, 1854. máj. 16.
Császár Miklós végzős hallgató vizsgakérdésre adott írásbeli válasza. 535/1854.
46. Pest, 1854. szept. 1.
Ösztöndíjas pályázat, melynek értelmében két orvos jelentkezhet a bécsi kétéves állatorvosi tanfolyamra. 546/1854.
47. Pest, 1855. máj. 21.
A Helytartótanács értesíti az igazgatóságot a katonai beszállásolás kötelező mértékéről és formájáról. 448/1855.
48. Pest, 1856. máj. 1.
Az 1855-56-os tanév téli szemeszterére készült vizsga- és tanulmányi rendről kivonat. 683/1856.
49. Pest, 1856. szept. 10.
Pályázat az Állatgyógyintézetben betöltendő bonc- és élettani asszisztensi állásra. 526/1856.
50. Pest, 1858. júl. 9.
Előterjesztés a Helytartótanácsnak a hároméves tantervbe kötelezően beépítendő mezőgazdaságtan ügyében. 487/1858.
51. Pest, 1860. máj. 25.
Vizsgálati bizonyítvány epilepsziás szarvasmarháról. 201/1860.
52. Pest, 1860. nov. 6.
Vizsgálati bizonyítvány fulladásos panasz miatt megvizsgált lóról. 636/1860.

53. Pest, 1860. dec. 4.
Galambos Márton az órák sűrítésével lehetővé tette, hogy a 3 éves tanfolyam 2 év alatt elvégezhető legyen, ezért a minisztérium dicsérettel illeti. 663/1860.
54. Pest, 1860. dec. 4.
Szabó igazgató jelenti a Helytartótanácsnak, hogy a rendelkezés értelmében a „császári királyi” feliratokat „magyar királyi”-ra cserélték. 672/1860.
55. Pest, 1861. jún. 13.
Mina János tanársegéd minősítése és javaslat a kolozsvári Orvos Sebészeti tanintézetben beöltendő állásra. 97/1861.
56. Pest, 1861. júl. 7.
Heitzmann Mártont és Tormay Károlyt értesíti Szabó Alajos igazgató, hogy kinevezést nyertek a vizsgabizottságba. 141/1861.
57. Pest, 1861. nov. 13.
Szabó Alajos felterjesztése a Helytartótanácshoz Galambos Márton rendes nyilvános tanárrá történő kinevezésére. 272/1861.
58. Pest, 1862. jan. 8.
A Helytartótanács kérésére Zlamál tanár véleményezi Löffelmann Ignác Heil und Vorbäugungsmittel gegen die Rinderpest c. munkáját. 19/1862.
59. Pest, 1863. jan. 26.
A tanári testület javasolja a Helytartótanácsnak, hogy a marhavész elfojtásának megszervezésére hozzanak létre bizottságot. 23/1863.
60. Pest, 1863. d. n.
Tormay Béla tanársegéd felmondó levele az igazgatósághoz. 142/1863.
61. Pest, 1863. ápr. 20.
Szabó igazgató tiltakozó levele a főkapitányhoz a fűvész-kertben megnyitandó kocsmá ügyében. 90/1863.

62. Buda, 1864. jún. 5.
A Helytartótanács a keleti marhavész terjedésének megakadályozására országos szervezet létrehozását rendeli el. 162/1864.
63. Pest, 1864. márc. 24.
A tanári kar véleménye a Helytartótanács kérésére a katonai állatorvosok és gyógykovácsok polgári állásokban történő alkalmazásáról. 63/1864.
64. Buda, 1864. jún. 23.
A Helytartótanács egyetértő véleménye az előző irattal kapcsolatban. 182/1864.
65. Buda, 1864. jún. 23.
A Helytartótanács tájékoztatja az Állatgyógyintézetet, hogy a kovácsoknak is engedélyt ad patkolásra ott, ahol patkoló gyógykovács nincsen. 222/1864.
66. Pest, 1864. dec. 8.
Sóváry István végzett állatorvos helyben történő felesketését kéri Szabó Alajos az Ugocsa megyei főszolgabírótól, ezután megkaphatja oklevelét. 414/1864.
67. Kökényesd, 1864. dec. 18.
Az állatorvosi eskü szövege. 433/1864.
68. Buda, 1865. dec. 24.
Uralkodói engedéllyel az Állatgyógyintézet tanárai 30 évi szolgálat után teljes fizetéssel mennek nyugdíjba. 11/1864.
69. Buda, 1865. júl. 6.
A Bécsben tartandó nemzetközi állatorvosi gyűlésen való részvétel lehetőségéről tájékoztat a Helytartótanács. 298/1865.
70. Pest, 1865. júl. 15.
Galambos Márton tanár levele az igazgatósághoz három hanyag hallgató kitiltása ügyében. 218/1865.

71. Pest, 1865. júl. 23.
Tanári jegyzőkönyv az előbbi felterjesztés ügyében. 218/1865.
72. Pest, 1865. szept. 24.
Jubileumi oklevél kiadása az 50 éve végzett egri Hering József állatorvosnak. 376/1865.
73. Pest, 1865. szept. 29.
A tantestület elutasítja Simonides Pál gyógyszerész azon kérelmét, hogy egy év elengedésével elvégezhesse az állatorvosi tanfolyamot. 372/1865.
74. Buda, 1865. nov. 16.
A Helytartótanács a keleti marhavész megszűnése miatti zárlati korlátozásokat enyhíti. 430/1865.
75. Pest, 1866. márc. 31.
Tanrend az 1865/66-os tanév második félévére. 86/1866.
76. Pest, 1866. máj. 11.
Zlamál tanár javasolja az igazgatóságnak, hogy a hanyag magaviseletű Schneller Imre hallgatót zárja ki az intézményből. 128/1866.
77. Pest, 1867. febr. 6.
A Magyar Gazdasági Egyesület véleményt kér egy új lépfene elleni gyógyszerről. 26/1867.
78. Pest, 1867. ápr. 13.
Zlamál válasza az előző levélre. 26/1867.
79. Pest, 1867. febr. 23.
A tantestület támogatja Albrechtovich Tamás lelkész kérelmét, hogy egy év elengedésével elvégezhesse az állatorvosi tanfolyamot. 357/1867.
80. Buda, 1867. márc. 16.
A vallás- és közoktatási miniszter engedélyezi az előbbi kérést. 50/1867.

81. Pest, 1867. júl. 15.
Szabó Alajos szerint Zlamál Vilmos minisztériumi osztálytanácsossá történő kinevezésének időpontja az oktatás szempontjából kedvezőtlen. 146/1867.
82. Buda, 1867. nov. 20.
A miniszter engedélyezi, hogy Zlamál tanári munkájának ellátása mellett, külön díjazásért, minisztériumi osztálytanácsos legyen. 324/1867.
83. Pest, 1867. szept. 26.
Szabó Alajos tájékoztatja a Belügyminisztériumot, hogy a zürichi III. Állatorvoskongresszus fő témája a húsvizsgálat és közvágóhidak volt. 281/1867.
84. Pest, 1868. jan. 25.
Ziegler Mór irodatiszt fizetésemelési kérelme az Állatgyógyintézet igazgatóságához. 21/1868.
85. Pest, 1868. febr. 18.
Szabó Alajos igazolja, hogy Galambos Márton már 1847 óta az Állatgyógyintézetben dolgozik. 8/1868.
86. Pest, 1868. júl. 17.
Szabó Alajos igazgató engedélyt kér a Vallás- és közoktatási minisztériumtól egy Hartnack-féle mikroszkóp megvásárlására. 197/1868.
87. Pest, 1868. aug. 19.
Engedélyező válasz az előző kérelemre. 337/1868.
88. Pest, 1868. júl. 29.
Rendőrségi jegyzőkönyv arról, hogy végzett állatorvosok macskazenét adtak Eisenmayer Sándor tanársegéd ablaka alatt. 318/1868.
89. Pest, 1868. okt. 6.
Zlamál Vilmos tanár véleménye a tanársegédi állásra pályázókról. (Rada József, Nádaskay Béla, Kurcz Ferenc, Szuppinyi Ödön.) 372/1868.

90. Pest, 1869. jan. 13.
Szabó igazgató levele a Pest városi törvényszékhez a hivatalos szakértő bizonyítványokat kiállítóintézeti tanárok jogi helyzetéről. 11/1869.
91. Pest, 1869. márc. 8.
Az Állatgyógyintézet hivatalos átadása az Oktatási Minisztériumtól a Földművelésügyi Minisztériumnak. 59/1869.
92. 1869. ápr. 18.
Uralkodói rendelkezés arról, hogy az 1848/49-es események folytán nyugdíj-igényeket vesztett katonatisztek szolgálati ideje ismét beszámítandó. 135/1869.
93. 1869. máj. 26.
A dunafejedelemségekből érkező gyapjú és juhok tárgyában Brassóban összeülő bizottságban Galambos Mártont jelöli ki a földműv. miniszter. 177/1869.
94. Pest, 1869. jún. 3.
Szily József hallgató panasza Volf tankovács durva magatartása miatt. 153/1869.
95. Pest, 1869. aug. 7.
Galambos tanár keresztbénulásban szenvedő lovak gyógykezelési kísérletéhez anyagi segítséget kér az igazgatóságtól. 379/1869.
96. Pest, 1869. dec. 10.
Kurtz Ferenc tanársegéd jelentése a Pesti Omnibusz Társaságnak a lótelepen végzett vizsgálatról. 534/1869.
97. 1870. jan. 20.
Tantestületi javaslat sebészeti tanszék létrehozásáról. 5/1870.
98. Pest, 1870. máj. 21.
A tanári testület elutasítja Garaguly Balázs túrkevei kovácmester azon kérését, hogy tanulmányok nélkül állatorvosi oklevelet kapjon. 167/1870.

99. Pest, 1870. máj. 7.
Nádaskay Béla kérvénye a bonc- és élettani tanszék tanársegédi állásának elnyerésére. 199/1870.
100. Pest, 1870. nov. 23.
Szabó Alajos véleménye a földművelési miniszter részére Tormay: Általános állattenyésztéstan című könyvéről. 524/1870.
101. Pest, 1871. márc. 28.
A városi tanácsülés felszólítja az intézetet, igényli-e vízvezeték kiépítését. 113/1871.
102. Pest, 1871. júl. 29.
Szabó Alajos javasolja a minisztériumnak, hogy a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók aradi nagygyűlésére Zlamál Vilmos tanár utazzon. 405/1871.
103. Pest, 1871. okt. 31.
Galambos Márton kérése a Földművelésügyi Minisztériumtól a Dél-Amerikai rákellenes gyógyszer behozatalára. 520/1871.
104. Pest, 1871. nov. 17.
A tanári testülete ülése a déli és keleti országokból történő marhaszállítás esetén a határon történő járványelhárítási feladatokról. 491/1871.
105. Pest, 1872. máj. 6.
Hét intézeti szolga fizetésemelést kér a minisztertől. 219/1872.
106. Pest, 1872. máj. 14.
Szabó Alajos felterjeszti a minisztériumhoz Nádaskay Béla tanársegéd kérését, melyben alkalmaztatásának meghosszabbítását kéri. 190/1872.
107. Pest, 1872. aug. 8.
Szabó Alajos javasolja, hogy a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók nagygyűlésén Nehádián, Zlamál Vilmos tanár vegyen rész. 409/1872.

108. Pest, 1872. okt. 17.

Jegyzőkönyv az Állatgyógyintézet bizonyos helyiségeinek az Orvosegyetem részére történő átadására összeült bizottsági ülésről. 474/1872.

109. Pest, 1872. d. n.

Thanhoffer Lajos kérelme a minisztériumhoz tanári kinevezésért az élet-, szövet-, természet- és növénytani tanszékre. 601/1872.

110. Pest, 1873. jan. 21.

Varga Ferenc tanár a hallgatóság számára szükséges gyógyszer gyűjtemény megvásárlását kéri a Földműv. Minisztériumtól. 30/1873.

111. Pest, 1873. febr. 9.

Döntés az Orvosegyetemnek átadandó helyiségekről. 77/1873.

112. Szt. Benedek. 1873. máj. 16.

Gyurtsek István orvos elveszett „Állattani” bizonyítványának másolatát kéri. 182/1873.

113. Budapest, 1873. szept. 15.

A honvédelmi miniszter értesíti az intézetet, hogy intézkedett a „Hufbeschlags-Anleitung” magyar és román nyelvre történő lefordításáról. 461/1873.

114. Budapest, 1873. okt. 23.

A Földművelési Minisztérium egyetért a tanári kar felterjesztésével, a kizárólag magyar nyelven történő oktatással. 504/1873.

115. Budapest, 1873. okt. 30.

Tormay Béla kinevezése az Állattenyésztési Tanszékre. 522/1873.

116. Budapest, 1873. nov. 7.

A Földműv. Minisztérium felszólítja az Állatgyógyintézetet, hogy a könyvtár katalógusát ez év végéig terjessze fel. 533/1873.

117. Budapest, 1873. dec. 31.

Szabó Alajos felterjeszti a Földművelésügyi Minisztériumhoz a könyvtári kimutatásokat. 613/1873.

118. Budapest, 1873. dec. 11.

Felterjesztés az intézeti tanároknak egyetemi tanári rang megadásáról. 595/1873.

119. Budapest, 1874. júl. 29.

Szabó Alajos kéri a minisztériumot, hogy a magyar orvosok és természetvizsgálók nagygyűlésére Győrbe, Zlamál tanárt és őt bízzák meg a részvétellel. 369/1874.

120. Budapest, 1875. június 30.

A tantestület indoklása a m. kir. Állatgyógyintézet újjászervezése iránti javaslatához. 298/1875.

FORRÁSKÖZLÉS

1.

Pest, 1850. márc. 20.

Zlamál igazgató jelentése a terézvárosi alkapitánynak takonykóros ló kiirtásáról és a fertőzés elterjedésének megakadályozásáról.

Egy katonai gyógykovács hozott f. é. Martius 21^{kén} hivatalosan egy Regina Albert, Ferenczvárosi lakosnál talált világos pej lovat, melly taknyosnak s' bőrférgesnek elismertetvén agyon is szuratott. Minthogy pedig a fentemlített Regina Albert azt vallotta ki, hogy a' kérdéses lovat Csernus Istvántól Terézvárosi Újaradi uczában való lakostól vevé ez megint ugyanott Nagymező uczában Schaffner féle házban lakó Akósy Andrástól vette, felsőbb rendeleteknél fogva szükségesnek vélem Tekintetes Kapitány Urat arról tudósítani a végett, hogy Csernus István s' Akósy András lovai megvizsgáltassanak s' istállóik pedig minden kellően kitisztíttassanak, nehogy ezen dúló nyavalya más oda állított vagy ne talán oda beszállásolt katonai lovakra is rá ragadjon.

Ezen minél előbb végbeviendő vizsgálat helyét s' idejét velem tudatni kérem, hogy én is személyesen jelen lehessenek.

2.

Pest, 1850. júl. 16.

Zlamál igazgató válasza Ferenczy Szilárd főpolgármesternek a lépkór gyógyításáról kénsavval.

Hozzám intézett ama barátságos kérdése: „Valljon javaslom é a lépkór orvoslására a' kénsav alkalmaztatását, vagy sem?” – ezennel minden készséggel válaszolom: hogy ha a szóban lévő kór, szigoru állatorvosi vizsgálat után is lépkórnak lenni bizonyul, a vizzel felelesztett kénsav – még más sokkal hathatósabb szerek 's rendelmények mellett – igen is alkalmazható.

De a mostani körülmények szükségessé teszik, hogy a bejelentett betegek szigoruan megvizsgáltassanak; mert igen könnyen megeshetnek, hogy az úgy nevezett lépkór helyett, az igazi keleti marhavészre találhatnák már Pest városa környékében is; minthogy ezen pusztító

vész az ország keleti megyéiben már régóta uralkodván, azon vidékekben vett vágó marhával hozzánk is juthatott volna, s pedig annyival inkább, mivel az utolsó napokban érkezett hivatalos tudósítások szerint, ezen vész mindig tovább 's tovább terjed.

A dolog fontosságánál fogva én magam kész vagyok ttes Nagyságos felszólítására, szükség esetében, ezen vizsgálatot megtenni.

3.

Pest, 1851. febr. 20.

Szabó Alajos kéri az Orvosi Kart, hogy igazolják 1846-51 közötti erkölcsi és politikai magatartását.

3/1851.

Miután alulírottnak magas megbízás alapján fel kell terjesztenie iratait egy magasabb helyre, és magát mind morális, mind politikai szempontból igazolnia kell, kéri a nagyságos Orvosi Kart, hogy számára méltóztassák bizonyítványt kiadni, amelyben mind morális, mind politikai szempontból igazolják az ő tevékenységét, amelyet részben mint asszisztens, részben mint ideiglenes professzor az Állatorvosi Intézetben kifejtett, vagyis 1846-tól a mai napig.

4.

Kalocs, 1851. júl. 2.

Eleméry Ferenc kalocsai főorvos jelentése Pest-Pilis megye cs. k. főnökének a marhavész állásáról.

45/1851.

E megye kalocsai területén f. é. június hó 16^{tól} július 1^{ig} a marhavészt kimutató rovatos jelentésemet ide csatolva van szerencsém Nagyságodnak tisztelettel bemutatni. A pusztító marhabetegség három helyen megszűnt ugyan, de ugyanannyi más helyen újra kiütött, melyekben a ragály rögtöni elnyomása, a jelentések késedelmezése, és az elterjedést gátló rendszabályoknak többek általi áthágása miatt nem sikerült; azonban mégis oly kevés darabra

szorítkozik, hogy az egyes helyeken általános elterjedését akadályozni talán még sikerülni fog. – Újabban több örök felállítása által a marháknak a csordákból kis és behajtása és egymásközi közlekedése megakadályoztatott, és az elkülönítés minden kivihető módon eszközöltetik.

5.

Eger, 1851. július 5.

Hanák Mihály Heves megyei főorvos jelentése a megyei cs. k. főnöknek,
Sütő Jánosnak a tüdő lobkór terjedéséről.

50/1851.

F. é. Június hó 25^{én} Sarud helységhez csatolt hidvégi pusztán a méltgos uraság marhái között a tüdő lobkór kiütvén, annak megvizsgálására, és a szükséges orvoslás 's egyéb intézkedések megtételére Hering József állatorvos küldetvén ki, annak hivatalos tudósítása nyomán jelentem Magasságodnak, hogy az első vizsgálat alkalmával, valamint a mellékelt rovatos jelentés is bizonyítja, 28 beteg marha találtatott, melyek ugyanazon kóros jelenségeket mutatván, melyek a f. é. Június 18. 301. sz. a. általam leíratok, orvoslások ugyanazon mód szerint, valamint azon rendőrségi rendeletek is tétettek.

6.

Eger, 1851. július 8.

Sütő János cs. k. főnök jelentése Augusz Antal Pest-Budai főispánnak a
takonykór terjedéséről.

54/1851.

Hanák Mihály megyei főorvosnak hozzám 332. sz. a. tett hivatalos jelentése folytán tiszteletteljesen van szerencsém Méltóságodnak jelenteni, miszerint Heves mezővárosában találtatott három taknyos lovak közül Lökös István taknyos lova, miután az újra a városban szállásoló cs. k. lovag század kovácsa, Lővy Sámuel sebész 's Szenviczky Pál állat-orvos által megvizsgáltatván azon a taknyosság terjedelmesen kifejlődve tapasztaltatott, leszuratott, -

Bessenyei János lova megtisztulván felmentett; Nyitrai György lova, mint gyanús, orvoslás alatt létezik.

A rühös lovak száma pedig kettővel szaporodván, hétre nevededett, melyek közül 5 megtisztult, kettő orvoslás alatt áll.

7.

Eger, 1851. július 8.

Sütő János cs.k. főnök jelentése Augusz Antal Pest-Budai kerületi főispánnak a Heves megyei járványhelyzetről.

57/1851.

Hanák Mihály főorvos 334. sz. a. tett jelentése szerint Maklár mezővárosában a marhák között a száj és körömfájás 35 darab beteg marhákon mutatkozott, ezek orvoslásával megbízott megyei sebész Maczke Ignác jelentéséhez képest azonban ezen kór veszélyesnek nem találtatott.

Ugyanazon főorvos 338. sz. a. jelenté, miszerint Kaál helységében, a 750 darabot tevő marhák összes számából köröm és szájfájásban 75 darab szenved; ez ideig azonban egy sem esvén el, ezen kóros állapot veszélyesnek nem mutatkozik.

Ugyanazon főorvosnak jelentése szerint Adács helysége gulyájából lépfenében 15 darab, a horti pusztán pedig 3 darab marha eldögölvén, - addig is, még a helyszínes tapasztalás nyomán a rovatos jelentést bemutatathatná, Bocsy Károly kerületi seborvosnak utasíttatását, 's rendőrségi intézkedések rögtöni megtételét feljelenti. – Végre ugyanazon főorvos 342 sz. a. Mezőtárkány helységében uralkodó marhadög rovatos kimutatását f. hó 6-ig bemutatván; - szerencsém van mindezeket a rovatos kimutatás másolatának felterjesztése mellett méltóságodnak kötelességem szerint azzal feljelenteni, miszerint kellő felügyelettel vagyok, hogy a vész terjedése lehetőleg gátoltassék.

8.

Eger, 1851. július 12.

Hanák Mihály főorvos jelentése Sütő János cs.k. főnöknek a marhavész

Heves megyében történő terjedéséről, boncolási eredményekről.

67/1851.

Ker. közig. Főszolgabíró úr f. é. Július 6^{án} 4368 sz. a. kelt felszólítása következtében Gyöngyös ker. Hort's Adács helységeiben mutatkozott marha kór vizsgálata végett a két helységeiben megjelenén, 's a gulyabeli marhákat vizsgálván, azok között egy beteg marhát sem találhattam, aszerint az előadásból, 's a helybéliek által végbe vitt bonczolati tapasztalásból ítélve, úgy találtam, hogy a marhák lépfenében hullottak légyen el. Adács helységében Július 5^{ig} 4 darab. Hort helységben Július 2^{től} Július 5^{ig} 3 darab esett el, az időtől fogva beteg marha nem tapasztaltatott. Ezen marhák még elestek napján legeltek, 's ittak, 's minden kóros jelek' előljártak nélkül a marhák hirtelen lerogyván, a fejekkel hátulsó czombokhoz kapkodva kevés idő alatt eldöglöttek, később a véghurkából véres ganéj folyván ki. – A bonczolás alkalmával, minden egyéb belrészek egészségesnek találtattak a vastag beleket, 's lépet kivéve, a vastag belek vérrel elfutva, belsejekben vér ömlény találtatott, a lép rendkívül nagy, kocsonya puhaságú 's fekete sűrű vérrel teltnek találtatott.

E kór további kifejlődhetése 's terjedhetése gátlása tekintetéből a következő óvó, 's rendőrségi rendeletek tétettek.

1. A kifejlődés akadályoztatására – óvgyógyszerek rendeltettek, a marha salétrom 's csuda sóval sózattak, 's kénsavval vegyített vízzel itattak, meghagyatott egyszersmind, hogy a marhák napjában háromszor jó kút vagy folyó vízzel itattassanak meg.

2or Terjedése gátlására Hort 's Adács helységek a marhákra nézve lezártak, e tekintetből a helység előljárói minden szarvasmarhákról szóló úti levél kiadatásától a szabályszerű idő lefolyta alatt eltiltattak. – Küldöttség neveztetett ki, melly naponta a marhákat megvizsgálván az óvszerek használatára, úgy a találandó beteg marhák, orvoslására felügyel, különös figyelemét arra fordítandó, hogy a dög esetében az elesett marhák dögpusai, melyek az emberek egészségére a legveszélyesebben hatnak, a lakosok által fel ne emésztessenek,

hanem azok a dög felbontása után azonnal elásattassanak, 's egy kirendelt őr által felügyeljen, hogy azok ki ne ásattassanak.

9.

Pest, 1850. július 14.

Ernst József magyaróvári állatorvos oklevelének szövege.

125/1851.

Mi Orvosi Kar Elnöke Dékána és a' Baromorvosi Tudománynak 's Mesterségnek rendes királyi Oktatója adjuk tudtára mindeneknek a kiket illet:

Hogy minek utánna Felséges Császár és Királyunk bölts és kegyes rendeletéből a Magyar Királyi Tudomány és Mesterség tanítása a' közjó tekintéből behozatott, Ernst József úr huszonnyolc éves római katolikus hitű, nemes Mosony vármegyében kebelezt Magyar Óvár városából származott, a 'Lovak neveléséről, külső szép formájuk, termetük és hibáik megismeréséről, azok valamint más házi állatok rendes bonczolásáról, külső és belső betegségeikről, járvány és ragadványos nyavalyáikról és azoknak orvoslásáról tartott tanításokat szorgalmasan hallgatta, a mind ezekhez tartozó mesterséges szerekkeli kísérleteken és műtételeken jelen volt, és magát az állatkórházban a betegek orvoslásában igen jó sikerrel gyakorolta és végtére az Állatorvosi Tudománynak különféle részeiből jeles végső – próbatételt adott:

azért Mi Ötet alkalmas és tapasztalt Állatorvosnak ismerjük, és pedig úgy, hogy ötet kiki ollyannak ismerni tartozzék és Ő ezen Mesterséget mindenütt szabadon gyakorolhassa. Minek nagyobb hitelére adjuk ezen az Orvosi-Kar nagyobb pecsétjével megerősített Oklevelünket.

Pesten Magyarországon Július hó tizennegyedik napján, Egy Ezer nyolcszázötven egyedik esztendőben.

Togrio Lajos m.p.

Orvostudor, az általános kór- és
gyógyszertan tanára, orvoskari
ideiglenes Dékán

Dr. Zlamál Vilmos m. p.

a.m. egyet. t. ny. tanára s a
Magyarország Állatorvosintézet
igazgatója

10.

Pest, 1851. július 20.

Schmidt János Pest-Pilis megye főorvosának jelentése a marhavészről.

83/1851.

Folyó évi 6163 szám alatt költ főnöki végzés által oda lévén utasítva: hogy állítólag Örkényen, Uriban, T. Sülyön úgy szinte az Oszlári és Sz.István pusztákon tapasztaltatott marhavész valóságáról meggyőződve e tárgyban jelentést tegyek; van tehát szerencsém alázatosan jelenteni, hogy nemcsak az említett helyeket, hanem a megye nagyobb részét beutazván azt tapasztaltam, hogy Uriban, T.Sülyben, Oszláron 's a Sz.Istvánon a' marhák nem marhavészben szenvednek, hanem száj 's lábájában. Örkényen a' helység marhái egészségesek, a' marhavész a fűbérbe volt marhában is már megszűnt, de az uraság csordája közé egy pár darab az nap betegedvén, melyben ott voltam, azon megbetegedés a' valóságos marhavész kezdete avagy egyéb szenvedés, az további tapasztalás fogja eldönteni. – Azonban a' fenn említett helyeken kívül másutt ismét újabb kitörései a' marhavésznek mutatkoznak u.m.: Irsán, Pótharaszti és Löbi pusztákon, mikrül számszerinti jelentést még eddig nem kapván, azt táblás tudósításban fel nem vehettem; a' nevezett helyeken a' szükséges rendőri rendelkezések foganatba vétettek. – Mirül teszem alázatos jelentésemet.

11.

Kecskemét, 1951. július 31.

Kada Endre főorvos jelentése a marhadögökkel kapcsolatos szakszerű eljárásról. Pest-Solt megye cs.k. főnökének.

101/1851.

Ezennel van szerencsém örömmel jelenthetni, hogy a Nagy Kőrösi Csempe nevezetű gulyában a' dög tökéletesen megszűnt; már 1 hét óta se beteg, annál kevésbé volt dög. – E betegség valósággal ragályos nemű volt és leginkább a' szigorú elkülönzésnek lehet köszönni, hogy 1 hónál tovább alig uralkodott és 540 darab közül 62 ragadott el. - El nem hallgatható, sőt kiemelendőnek vélem, a' betegségben használt érvágást és szőrzsínór húzást, mellyek jótékony hatását számos betegeken lehet észlelni. – A dögök mélyen vannak elásva és

magasan fölhintolva; meghagyatott a' gulyának, hogy azon tájra, ahol a betegek tartattak és a' dögök eltemették, jó darabig ne hajtsa a' marhát legelni.

A' dögbőrök, miután azok eléggé ki lettek volna száradva, behintettem chlor-mésszel, és így egymásra rakva néhány nap úgy hagyatnak, melyek eltölte után a' tulajdonosok magokkal elvihetik. – Ámbár megszünni tapasztaltatott fön említett dög, mindazonáltal ajánlottam az ottani barom orvosnak, hogy hetenként néhányszor tekintse meg a gulyát, mert tsak akkor lehetünk biztosak végképen való megszüntéről, ha néhány hetek leforgása alatt hasonnemű nyavala nem mutatkozik.

12.

Pest, 1851. okt. 14.

Az intézeti igazgató levele a bécsi Állatorvosi Intézet igazgatójának, melyben az oktatáshoz szükséges preparátumokat kér kölcsön, illetve ajándékba.

129/1851.

Az itteni Intézetben a zootómiai preparátumok szinte teljességgel hiányoznak és ez megnehezíti azt, hogy előadásokat tartsanak a zootómia köréből, sőt bizonyos vonatkozásban lehetetlenné teszi mind az előadók, mind a hallgatók szorgalmának sikerré vitelét.

Mínt hogy az Intézet helyiségeinek jelenlegi állapota lehetetlenné teszi, hogy a preparátumokat elkészíthessük, így kénytelen vagyok a tudomány érdekében a nagyságos Igazgatóságot tisztelettel megkérni, hogy a Bécsi Intézet preparátumkészletéből a legszükségesebbeket a pesti Állatorvosi Intézetnek átengedni szíveskedjék, jelesen 1 ló-, 1 szarvasmarha és 1 kutya csontvázat (felállítva), továbbá 1 ló csontvázat és 1 ló „toy”-t[?] szétbontva, végezetül a fog [?] lehetőleg teljesen. Amennyiben ezek közül egyesek duplikátumban vannak meg, úgy a nagyságos Igazgatóság ezeknek átengedésével az itteni Intézet előadásait nagy mértékben elősegíti.

13.

Pest, 1851. d. n.

Elhagyott leány kérése a Helytartótanácsához állatorvos vőlegénye diplomájának visszatartására.

153/1851.

Bizonyos Tébi Mihály kovács legény Pesten elvégezvén a' barom orvosi tudományt és velem szegén árva leánnyal esmeretségre lépett, s' hogy ő engem nőjének elveszen a' nyert Diplomájával és tanuló levelével nálam magát szerelem kötésül lezálogolta, máig is nálam vagynak, nagyobb hitelül mint Reformátusok a' pesti Refor. templomba 3 szor ki is hirdettünk, azonban most folyó november hó 7^{én} Tébi Mihály volt mátkám szülei Pestre feljöttek, és a' legént haza, Nagy-Váradra erőszakkal a' nélkül, hogy vélem egyességre léptek volna, elvitték, engem pedig most Pest város Gyalázatjára elhagyott.

Melly szomorú eset következtében esedezek legmélyebb alázattal a' Nagy Méltóságú Httó Tanács Kegyes Szine a' végett; hogy méglen velem szegén megcsúfoltatott leánzóval Tébi Mihály, és annak szülei egyességre nem lépnek, néki újabb Diplomát az Előljáróitul kapni szabad ne légyen, minthogy mivel az eredeti Diploma tanuló könyvével együtt nálam vagyon, ha ki egyez vélem, azonnal néki kezeihez szolgáltatom. Térdhajolva vagyok

Császári és Királyi Nagy Mgu Helytartó Tanácsnak Kegyes Uraimnak

szerentsétlen szolgálója

Acsay Julianna

pesti lakos leánzó.

Lakik a József utczában 16. sz. a.

14.

Kecskemét, 1851. nov. 16.

Pest-Solt vármegye főnöke jelentése Augusz Antal Pest-Budai kerület főispánjának a vásártartásoknak járványos betegségek miatti leállításáról.

159/1851.

E' Megyében, valamint környékein is folyvást dühöngő marhavész miatt Kecskeméten, és Abonyban e' hónap végén eső vásárok alkalmával, a' marhavásár semmi esetre sem fog megtartatni, sőt, noha a' nevezett helyeken jelenleg marhavész nem uralg is, mindazonáltal még az otthelyi marhák árulása is, a' könnyen történhető kijáadások' tekintetéből eltiltatik.

Mit is Méltóságodnak kellő tudomás végett van szerencsém ezennel alázatos tisztelettel felterjeszteni.

15.

Buda, 1851. nov. 22.

Zlamál igazgatót értesíti a főhatóság az intézet részére egy kiegészítő új épület vásárlásának engedélyéről.

171/1851.

Figyelembevéve annak a sürgösen jelentkező szükségességét, hogy a csász. kir. Állatorvosi Intézetnek megfelelő helyiségeket biztosítsunk, felhatalmazom Önt, hogy Állatorvosi Iskolához csatlakozó, azzal közvetlen szomszédos és azzal könnyen összeköttetésbe hozható házat a tulajdonosnőtől bérelje, az Állatorvosi Intézet céljaira. Annál is inkább hozzájárulok ehhez, mivel ez a bérlemény semmikép sem fog nagy kiadást jelenteni, nem oly nagyot, mint különböző lakások kibérelése jelentene (beleértve a tan- és szolgáló személyzetét). Mindez tehát a kincstár számára jelentékeny megtakarítást jelent.

Igyekezzen Ön a bérleti díjat amennyire csak lehet, a felajánlott összeghez képest csökkenteni...

16.

Pest, [1851. dec.]

Zlamál levele a Vallás és Közoktatási Miniszternek arról, hogy az intézetnek az egyetemtől való különválása miatti ellátmányi igényeket fogja terjeszteni.

204/1851.

Az 1851 évi augusztus 10-én kelt 7565/646 sz. rendeletében őfelsége legmagasabb elhatározásával f. évi augusztus 3-i hatállyal a pesti Állatorvosi Intézetet elválasztotta az egyetemtől. Az intézet mint önálló tanintézet köteles a saját szükségleteire vonatkozó előirányzatát évenként Magyarország helytartója útján magas jóváhagyás végett felterjeszteni.

E magas rendelet értelmében az alázatos aláíró [ti. Zlamál] sietni fog az 1851/2. évi szükségleteire vonatkozó előirányzatát felterjeszteni.

Mínthogy azonban eddig a nevezett Intézet részéről nem tétetett előirányzat és az Intézet új helyzete sok eddig nem létező szükséglet figyelembevételét kívánja meg, az előző évek eredményeit nem lehet mindenütt pontosan megállapítani, másrészt az alázatos aláíró úgy véli, hogy sok mindent kell kérnie majd, ami eddig nem volt.

17.

Jászberény, 1852. jan. 10.

Kertész Károly állatorvos tájékoztatja Zlamál igazgatót, hogy sikerrel alkalmaz gyógymódot a marhavész leküzdésére, helyzetjelentés a jászbenei marhavészről.

206/1851.

Van szerentsém alázatos tisztelettel jelenteni, hogy a dühöngő marhavész városunkban – úgy a környéken szórványosan még mutatkozik, - de a járvány lefolyása szelidebb indulatú, mint ezek előtt volt, a nép is lassan-lassan bélátja sikerét az orvoslás módjának – mit eddig semmivel sem tekintett, jobbadon felvilágosodási irányt adott a Jász Benei pusztán kiütött

marha vész általam való meggátolása. – Mellyen igen örülök, hogy azok meg táfolására – kik a dühöngő marha vést orvosolhatatlannak állítják, ebbéli eljárásom meghiusította, mert a fáradhatatlan szorgalom – a folytonos ki tüzés – nem tsüggedés – a járványkór üdőszakaszainak megkülönböztetése – ehhez járuló czélszerű orvoslás és annak vezénylete sikerhez vezet, mit az ide mellékelt eljárásom és a bizonyítványok világosan igazolnak.

Nints tehát egyéb hátra mint azon alázatos fő kérésem, hogy miután bár szerzett tudományom igényénél fogva hivatásba, - de köz hivatalban nem vagyok, ezen eljárásomat Tekéntetes Igazgató úr vagy kegyesen pártfogása alá, és a Magas Kormányzó hatalomnál feljelenteni kegyesen méltóztasson, hogy tsüggedhetetlen fáradozásaim az állat ügyben (mint hivatal nélkül levőnek) valami segedelemmel megjutalmaztatnék, - Ki továbbá is megkettőztetett szorgalommal az állat ügybe buvárkodni, meg nem szűnök – és büszkének tartom magamat – ha Kedves Tanáromnak, kitől orvoslási módomat tanultam, így írhatok.

Ki midőn úri kegyességében magamat továbbá is ajánlanám, tanulói tisztelettel vagyok most is.

Kórtörténeti leírása a Jász-Benei gulyán kiütött
dühöngő marha vésznek september havának 3^{ik} napján 1851.

Minden szorgalmas kutatásom után is ezen marha vész honnéti eredetére nem jöhetvén, csak annyi bizonyos, hogy a szomszéd községekben, nevezetesen Watson – Örkényen, Hernádon, Kőrösön – és a Jász Lajosi pusztán, valamint magába Berény városában is, nagymértékbe dühöngött ez év alatt.

Jelen állapot

Állatorvosi vizsgámat a hely szintén több gazdát s' ott lakos pusztá bíró Kohári János úr jelenlétébe (mely 650 darabból állott) ekképen találtam u.m.: a ragálytól meglepett gulya mind halomba feküdvén, tsak 134 darabot lehet látni legelni, a többi széles területen gubbaszkodott, - melyeknek féntelen [...] szőrök – szemeik könnyes és gennyesek, száj s' orrból nyál folyások, némely részénél bűzös hasmenés, lanhaság- bádjattság- leverettségszóval az átallyányos vissza hatás jelei szembe tűnőképpen mutatkoznak. Továbbá a [...] mellett szerte széjjel 81 darab fekve, nagy fájdalmak, nyögések között – hét pedig megdögölve találtatott.

Kórhatározat

E kór ok rejlik, egy tőlünk nem ösmert ragály anyagban – mely régtől fogva marha dög nevezete alatt hazánkban dühöng, és itt ezen esetről össze szöve látszik lenni más bajokkal, melynek eredeti alakját az öt életfeltételekben találtam, mert ha e lefolyt nyarat élettanilag megvizsgálom, és az üdő járást tűzöm ki szempontul, azt látom, hogy: e marhavész részint maradványa a múlt évekbe lefolyt vésznek, részint ott rejlik, hogy a sok zápor eső, a legelőn levő füvet [.....] dússá tette, a lapályokba huzamos ideig áztatta, - tiszta vizet a jószág nem iván, ugyanazon tavakból való vizet szívta magába, ide érve a só hiánt, mely az állati testben felolvasztólag működött volna, a vér ezek hiánya nélkül az ő alkatrészeire nem oszolhatván, az aztán benn túlnyomóvá vált, - mely csakhamar duzzadásnak – azután megaluvásnak indult – kotsányossá (?) lett, midőn a testbe lévő gyúszér – a gyullásos szeren uralkodni kezdett, a huzamosan beható indító ok által megtámadtatott, - fertőzést idézett elő, mely a takony hárttyákat minden életművekbe megrongálta, nyúlékonnyá, mérgessé tette, - a gyomornedv és az áthasonlítás tespedébe jött – az állat erejét lehangolta s' megölte: azért is: nevezem e vészt – Pestis bovillának összekötve szórványos motsár lázzal.

Orvoslása

Itt is mint minden betegségnél fő feladatomban lévén, a szeréni eljárásom, amint azt a beteg marha kívánta, ezért is a gyulladással alkalmaztam érvágást – és lobellenes szereket, bőr dörzsölést – szorulásnál hashajtókat és csövet (?), nagy hasmenésnél ellen állókat – ha kívántatott még inkább hajókat, étvágytalanság vagy máj szenvedésnél, epére működő keserű szereket, gyengéknél erősítőket – nyögő fájdalmaknál kábító csillapítókat – a szem, orr, száj folyásoknál – gyakori mosogatásokat, szóval a betegség fokához képest azon szerént mily üdősokban találtatott az állat.

Rendőri szabály

Az egészségesek a betegektől különöztettek – helyeik gyakran [...] megváltoztattak, minden közlekedés gátoltatott – a hús nagyobb részént elásatott – a betegek külön ápolattak.

18.

Pest, 1851. dec. 12.

Bérleti szerződés a Stáció u. 4. sz. alatti házról az Állatorvosi Intézet és bérbeadó között.

5/1852.

Bérleti szerződés,

amely az alábbi megnevezett évben és napon alulírottak közt magas jóváhagyás mellett létrejött és pedig Kasche Anna asszony mint bérbeadó, másrészt a csász. kir. pesti Állatorvosi Intézet mint bérbevevő közt. A következő feltételek mellett kötött:

1. Kasche asszony átadja a Pesten, József külső városban, Stáció utca 4. sz. a. a tulajdonában lévő és 5 évre előre biztosított házát az említett Állatorvosi Intézetnek, használatra, félévre előre fizetendő és évi 760 firt azaz hétszázhatvan firt (konvenciók pénzben) bérért. A bért 1852 Szt György napjától 1855 évig kell fizetni, és pedig úgy hogy ez alatt az idő alatt egyik félnek se legyen szabad ettől a szerződéstől elállni. Amennyiben a bérbeadó időközben meghalna, vagy esetleg még a szerződés lejárta előtt szándékában állna, hogy eladná, elcserélné a csász. kir. magyar Állatorvosi Intézetnek bérbeadott házát, mindez a jelen szerződést hatályon kívül helyezhetné, az örökös, a vásárló, vagy más személy, aki bármi módon a ház tulajdonosa lett, ezt a szerződést minden pontjában köteles megtartani.
2. A háztulajdonos kötelezi magát, hogy az átadandó helyiségeket a csász. kir. Állatorvosi Intézetnek jó és használható állapotban adja át.
3. A bérbeadó megtarthatja az egész házból a jelenleg is általa bírt, a bejáratától balra fekvő lakást (1. sz.) a hozzátartozó padlással, és egy pincerésszel, hogy abban tarthassa a tüzelőjét, és fából készült edényeit, továbbá a bal szárny végén lévő kamrát, amely a katonaság bekvártélyozásával függ össze.
4. A tetőzet, csatorna stb. rendbentartása és helyreállítása továbbá mindazon részek, amelyek a ház állagához tartoznak - ilyenek az alap, főfalak, pinceboltozat stb. – mindezek egyedül és kizárólag a bérbeadó illetékességhez tartoznak. Épp így
5. Minden olyan kár, akár elemi, akár más, aminek előidézésében a bérlőnek nincs része, egyedül és kizárólag a háztulajdonost érinti.

6. A házra kivetett adó, valamint a katonaság elhelyezése és eltartása egyedül és kizárólag a háztulajdonost terheli és semmiképp nem terheli a bérbevevőt.
7. Azzal, hogy igényt tart a lakásra és a 3. pontban felsorolt helyiségekre, a ház tulajdonosa a legkevésbé sem kívánja az Intézet jogait korlátozni a bérelt helyiségek használatában, vagy akár azt, hogy a használatot számukra előírja.

Ezzel szemben a bérlők a következők betartására kötelezik magukat:

8. Az Intézet használatában lévő bérelt házban valamennyi szükségesnek mutakozó helyreállítást, változtatást stb. saját költségükre végeztetnek el.
9. A bérleti időtartam alatt mindent jó állapotban tartanak, a használat folytán tönkrement dolgot helyrehoznak, különösképp az udvar kavicssal történő felszórása és a bejárat rész karbantartása a feladatuk.
10. A bérbevevő kötelezi magát, hogy a bérleti idő tartama alatt szükségessé váló változtatásokat, áttöréseket, a most bérelt részeken mindenfajta befalazásokat stb. a bérleti idő eltelte után ugyanúgy állíttassa vissza, mint amilyen az átvételkor volt, és pedig saját költségén. Ebbe nem tartozik a kerti ház, annak helyreállítására nem köteles.
11. Ha bármely körülmény folytán az történnék, hogy a bérbevevő nem tudná a fent megnevezett határidőig használni a kibérelt házat, vagy nem akarná ezt, akkor ő, amint ez természetes, a haszonbért meg kell hogy fizesse, ezzel szemben legyen szabad neki a házat haszonbérbe adni, vagy bármi más módon használni.
12. Ezen bérleti szerződés megerősítésére 500 forint-os bírságot (pönálét) állapítunk meg, ha bármely fél ennek a szerződésnek akármely pontját nem tartaná meg, ezt a megszegő fél fizesse meg a másik félnek. Ez azért szükséges, hogy a fizetés megtagadásából esetleg származó kárt kiegyenlítse...

[Kiegészítés]

Ezzel szemben, ha a bérlő a bérelt helyiségeket a fent megállapított időn túl is a bérletében meg akarná tartani, akkor egy fél évvel korábban a háztulajdonosnőnek jeleznie kell és egy új szerződést kell kötnie.

Dr. Zlamál Vilmos
professzor és a csász. kir.
Állatorvosi Intézet igazgatója

Kasche Anna
bérbeadó

19.

Pest, 1852. márc. 24.

Zlamál átalakítási tervei a régi és új intézeti épületekben.

25/1852.

A. A mostani intézeti épületben:

1. A konyha átalakítása szobává. – A takaréktűzhely lebontása. - Padló berakás.
2. A takaréktűzhely felépítése a No. [...] helyiségben. A szoba kettéválasztása egy 6 láb magas deszkafallal, ajtóval.
3. A 3. sz. istállóban megszüntetni a korlátot és a jászlat. A vakolatot teljesen leverni, frisset feltenni. A padlózatot két láb mélységig felásni, frissen feltölteni. 3 hüvelyk vastag padlódeszkát lefektetni. 2 kő-korlátot és 2 vas kosarat, 1 oszlopot és 1 sáv-korlátot /készíteni/.
4. A patkoló-hídből istállót alakítani 4 állás-korláttal és jászollal, 3 oszloppal, 3 sáv-fával.
5. A műhelyeket olymódon meg kell változtatni, hogy átjáró legyen a másik házba. Át kell törni egy ajtót, nagy felsőablakkal, a már meglévő ajtót is el kell látni nagy ablakokkal.
6. A boncoló-kamrából egy ajtót kell nyitni a másik házba, köröskörül tribünt építeni 3 lépcsővel és támlával. Vízátároló kádat, vízvezető csöveket a kúttól egészen a kádig.
7. A patikában egy „synod”-ot egy üst számára, egy kisebb és egy nagyobb szélpestet, a nagysághoz mérten egy fél-téglafalat (ajtóval).
8. A felvonó lebontása, a géppel együtt, majd átvitele a másik házba.
9. A padló az alagsorban, nagysága $4 \frac{1}{6}$ négyzetöl.
10. A padlózat kijavítása, részben újbóli megcsinálása, az istállókban és a hozzátartozó...
11. A takarmány-korlátok és a vakolat kijavítása az istállókban és a házban.
12. Az egész udvar kavicsal való feltöltése, 6 hüvelyk.

B. Az újonnan bérelt házban:

13. A tűzifa áthordása a pincébe és a pincevilágítás helyreállítása.
14. A patkolóhid helyreállítása.
15. Két takonykóros ló számára szükség-istálló (fából).
16. Kutya számára szükség-istálló.
17. Kocsiszín.
18. Étel tárolására való gödör kiásása és falazása az újonnan bérelt házban.
19. Három lámpa-cövek „argandi?” lámpával.

20.

Pest, 1852. ápr. 16.

Zlamál Vilmos javaslata a vallás és közoktatásügyi miniszternek gazdatisztek számára tartandó 5 hónapos állatorvosi tanfolyamról.

41/1852.

A Magyarországon a földbirtok területén a legutolsó időben bekövetkezett nagy változások és az ebből következő szükségyszerűség megköveteli, hogy a gazdálkodás szabályozottabb formát öltjön, általában is, de különösképp az, hogy racionálisabb legyen a szarvasmarhatenyésztés. Ez a körülmény arra készítet sok gazdatisztet, sőt még vagyonosabb földbirtokosokat is, hogy feltegyék a kérdést: az itteni Állatorvosi Intézet nem tart tanfolyamot a gazdászok számára?

Mínt hogy eddig nem ez volt a helyzet, sokan – akiknek a viszonyai nem tették lehetővé, hogy egy egész évet feláldozzanak – kénytelenek voltak a mezőgazda szempontjából oly igen fontos tanulmányról lemondani. Mások azonban megmaradtak mint rendkívüli hallgatók, végig az első szemeszteren és a rendes előadásokat magán-órákkal helyettesítették.

Tekintettel arra, hogy állandóan éreztük annak szükségességét, hogy megtanítsuk a mezőgazdákat a háziállatokkal kapcsolatos anatómiai-fiziológiai ismereteken alapuló legszükségesebb tennivalókra és az állattenyésztésnek az állatok szervezetén alapuló alapelveire, a káros betegségeket okozó befolyásokra, továbbá, hogy mikép lehet elejét venni, kiküszöbölni a betegség okozóit, végezetül mikép segíthetünk leggyakrabban vagy hirtelen fellépő betegség esetén vagy balesetknél. Mindezek az elmondottak arra készítetik a

legalázatosabban alulírtat, hogy tisztelettel kérje annak engedélyezését, hogy a gazdászok számára megnyissanak egy állatorvosi kurzust itt az Állatorvosi Intézetben – szerény honoráriumért – a következő iskolaévtől kezdődően. Még abban az esetben is, ha az Intézet újjászervezésére – erre a célra - még eddig nem kerítettek sort. A kurzus tartama 5 hónap legyen, és pedig októbertől február végéig tartana. Ez az az időszak, amikor a mezőgazda otthon még viszonylag a legjobban nélkülözhető. A következő tárgyakat adnánk elő:

zootomia, zoophysiológia és (az állat) külseje

Természettudomány és

Elméleti patkolás

Általános patológia, kazuisztika és epizootiológia, végül a szükséges operációk.

Az előadásokat délután kell tartani, miután a rendes előadások a korai órákat veszik igénybe. A diaetika, a dathalógia tanításánál az aetiológia és a prophylaxis jelentőségére különösképp rá kell mutatni.

Az alázatos alulírott bízik abban, fel lehet tételezni, hogy az 5 frt-os (konvencióos pénz) honorárium minden egyes tantárgy esetében a méltányosság minden követelményének megfelel.

Mindazoknak a hallgatóknak, akik a kurzus befejezése után nyilvános vizsgának vetnék alá magukat, megfelelő bizonyítvánnyal kell rendelkezniök.

Amennyiben ez a javaslat Nagyméltóságod tetszésével találkozna, úgy kéri az alázatos alulírott annak hamarosan történő elintézését, hiszen ezt a nagyon vágott és szükséges kurzust a legközelebbi időben meg kell hirdetni, mert a résztvevők függenek egyrészt a gazdasági viszonyoktól, másrészt pedig a gazdáiktól, ezért aztán minden vonatkozásban idejében kell gondoskodni róluk.

21.

Pest, 1852. ápr. 17.

Zlamál igazgató ellátmány kiutalását kéri a Helytartótanácsból.

45/1852.

Miután a legalázatosabb alulírt által igényelt 1000 forintot (konvenció pénzben), amelyre a pesti csász. kir. Állatorvosi Intézet legszükségesebb kiadásainak fedezésére lett volna szükség, a magas Kultusz és Oktatási Minisztérium nem utalta ki, a legalázatosabb alulírt kéri, hogy utalványozzák az április végén, május elején esedékes összegeket, nevezetesen:

1. Az Intézet által nemrég bérelt ház félévi bérét	380 forint
2. az asszisztens bérét	55 forint
3. két napszámosnak bérét (á 15 forint) (rendszeresített fizetés)	30 forint
4. két istállószolga, május hónapra (á 10 forint)	20 forint
5. két kovácssegéd áprilusra (á 8 forint)	<u>16 forint</u>
	501 forint

Miután előre nem látott esetekre nem lehet tervezni, sem iskolai, sem klinikai vonatkozásban, így az alázatosan alulírt 550 forintot kér.

22.

Pest, 1852. máj. 28.

Zlamál kéri a Helytartótanácsot, hogy mentesítse az intézet Stáció utcai épületét a katonai beszállásolás alól.

77/1852.

Az a körülmény, hogy az 1840-ben az Állatorvosi Intézet használatára bérbeadott ház (Stáció u. 6., korábban 600.) melynek tulajdonosa Dona Demeter, helyet ad a katonai beszállásolásnak a csász. kir. Állatorvosi Intézetnek minden alkalommal alkalmatlanságot okoz. Ebből ered, hogy a gyakorlatozásból és egyéb fárasztó eseményekből hazatérő, kifáradt

legénység, minden más szállás híjján, az Intézet épületében van elszállásolva. Ez a körülmény arra készíti az alázatos alulírtat, hogy kérelemmel forduljon a Magas Csász. Kir. Helytartósághoz, méltóztassék a Csász. Kir. Katonai Kerületi Parancsnokságnál kieszközölni, hogy a fent említett háztulajdonost érintő bekvártélyozást a jövőben kegyesen mellőzzék, hiszen már több ízben megesett, hogy miután lehetetlen volt a legénységet máshol azonnal elhelyezni, az iskolát lefoglalták és a tanítást így lehetetlenné tették.

23.

Pest, 1852. júl. 27.

Támogató válasz az előző kérésre.

141/1852.

A magas Helytartósághoz benyújtott kérelmére – melynek tárgya a bekvártélyozási nehézségek – tudatjuk a nagyságos Igazgatósággal, hogy már megtettük az intézkedéseket, hogy a csász. kir. Állatorvosi iskolát ezentúl ne terheljék a bekvártélyozással. Ezt a jövőben kizárólag a háztulajdonos költségére fogják megvalósítani.

Értesítettük a háztulajdonost is, hogy a házban rendezzen be egy külön helyiséget, nehogy a tanítást megzavarják.

24.

Pest, 1852. júl. 12.

Zlamál igazgató a bécsi Állatorvosi Intézet igazgatójától kér információt a vizsgáztatás, diplomakiadás ottani szokásairól.

124/1852.

Az itteni Állatorvosi Intézet megváltozott – az egyetemtól különválasztott – új helyzete, továbbá az a tény, hogy fontosabb tanszékek be vannak immár töltve rendes tanárokkal, hogy már szabályosan lehet előadni, mindezek a tények magukkal hozzák azt, hogy a tanulókat le

lehet vizsgáztatni, ugyanúgy amint ez a többi tökéletesen működő állatorvosi intézetnél is elő van írva.

Ezért a Nagyságos Igazgatóságot tisztelettel megkérjük, szíveskedjék velünk az alábbi kérdéseket megválaszolni:

1. milyen módon vizsgáztatják az állatorvosokat?
(nem az állatgyógyászat magistereiről van szó)
1. e kategória diplomájának a szövege mi és hogy ezt ki állítja ki?
2. mi a vizsgáknak és mi a diplomának a taksája? mily módon kell ezt elosztani?
végül
3. a leteendő eskü szövege?

Az idő sürget, ezért remélem hamarosan megválaszolják és elintézik a fenti kérdéseket.

25.

Buda, 1852. aug. 4.

De la Motte gróf tájékoztatja Zlamál igazgatót, hogy az Állatorvosi Intézetnek az egyetemtől való különválása után milyen módon történik az állatorvosi vizsgák letétele.

Az Ön f. évi július 25. napján kelt jelentésére, amelynek tárgya az Állatorvosi Intézetnek a magas csász. kir. Vallás és Közoktatási Minisztérium 1850. július 14-én kelt rendeletére az egyetemtől való különválása – s ezzel kapcsolatban az állatgyógyászat kandidátusai végső vizsgájára vonatkozó kérdéseire az alábbiakat jegyzem meg. Ennek a vizsgának már augusztus elején meg kell történnie. Egyik vizsgáztatót (examinator) a magas csász. kir. Belügy és Oktatási Minisztériumnak kell kinevezni. Ezt a jelentését tehát nem lett volna szabad az utolsó pillanatra halasztania, hanem idejében meg kellett volna tennie.

A jövőben ehhez tartsa magát hasonló esetekben.

Magukra a vizsgákra vonatkozólag az alábbiakat közlöm.

A hivatkozott magas belügyminisztériumi rendelet 6. pontja lehetővé teszi a vizsgáztatók számára, hogy a szakjukba vágó kérdéseket tegyenek fel a kandidátusok [ti. a vizsgázók]

számára, hogy így győződjenek meg tudásukról. Másrészt azonban a minden tekintetben tökéletesen rendezett bécsi Állatorvosi Intézetben valamennyi professzor – beleértve ebbe az önálló tanszékek vezetőit is – benne vannak a vizsgáztató bizottságba, ebből pedig világosan kitűnik, hogy a többi csász. kir. ausztriai Állatorvosi Intézetben hasonlóképp az állatgyógyászat valamennyi önálló „tanerőjének” részt kell vennie a vizsgákon. Ilymódon ilyen értelemben működő vizsgabizottságban Nagyságodon kívül – aki egyszemélyben igazgató és professzor – részt kell, hogy vegyenek dr. Szabó Alajos professzor, valamint Galambos adjunktus, mint bizonyos meghatározott szakok önálló képviselői, ezen kívül a magas csász. kir. Belügyminisztérium és az Oktatási Minisztérium által kiadott rendelet szellemében, az idő rövideje miatt, remélve azt, hogy a csász. kir. Helytartóság által kinevezett [.....] vizsgáztatóhoz utólag hozzájárul.

Ön javasolta az utóbbi vonatkozásban Heitzmann Márton országos állatorvost. Ő azonban nem jöhet tekintetbe, mert őt a hivatása - ép most – Pesttől távol tartja huzamos ideig, őt tehát az állatorvosi szolgálat nagy károsodása nélkül onnan nem lehet elvonni.

Ugyancsak nem vehetjük tekintetbe Szokola tankovácsot, akit Ön Heitzmann akadályoztatása esetére javasol. Eltekintve attól, hogy egy vizsgáztatótól megkívántatik a magasabb szellemi rátermettség, ami a vizsgáztató esetében követelmény, márpedig ő még az intézetben is alacsonyabb beosztásba tartozik, így a magas csász. kir. Minisztérium szerint az ő kinevezése esetén – aki nem is tartozik az Intézet tanszemélyzetéhez – ez mind a tanszemélyzet, mind a vizsgázók kívánatos ellenőrzésére ez esetben nem érné ez a célját és ez magának a vizsgának a célját veszélyeztetné.

Az Ön véleménye az, hogy a Pesten lévő többi állatorvos csekély képzettsége miatt nem lehet vizsgáztató. A magas csász. kir. Helytartóság úgy gondolja, hogy Pest város főorvosát meg lehetne bízni ezzel a feladattal. Dr. Tormay Károly, aki több évig az Állatorvosi Intézetnél szolgált mint asszisztens, az ott tartott előadásai révén ezekben a kérdésekben kellő elméleti jártasságot szerzett, de ezenkívül többévi orvosi praxisával, majd végül is mint állategészségügyi referens elegendő alkalmat volt, hogy gyakorlati jártasságot is gyűjtsön. Így minden tekintetben megfelelő vizsgáztató lesz. Ezekre a vizsgákra Nagyságod szíveskedjék őt [ti. Tormayt] mostantól kezdve mindig értesíteni és esetről-esetre minden vizsgára meghívni.

Az említett magas miniszteri alkalmazás értelmében Bécsben a hét examinátort (vizsgáztatót) minden egyes vizsgán 28 frt illeti meg, vagyis minden egyes személyt 4 frt (konvenció pénzben). Pesten Nagyságod csatlakozása által – aki kettős minőségben is részt vesz a vizsgákon, úgy is mint igazgató, úgy is mint professzor – így összesen öt vizsgáztató lesz. Így a záróvizsga taksája csak 20 frt lesz (konvenció pénzben). Ezt úgy kell az érintettek közt felosztani, hogy Nagyságod úgy is mint igazgató, úgy is mint professzor 8 frt-ot kap, a többi vizsgáztató egyenként 4 frt-ot (konv. pénzben).

A vizsgákon az érdemjegy tekintetében minden egyes szavazót egy szavazat illet meg. Az esetben azonban, ha a szavazatok egyenlő arányban oszlanának meg, Nagyságodnak joga van ahhoz, hogy a második szavazatát is leadja és ezzel a döntés megszülessen.

Egyébként Nagyságod mindenben tartsa magát a vonatkozó csász. kir. miniszteri rendelethez.

26.

Pest, 1852. aug. 4.

Zlamál ideiglenes igazgató dr. Tormay Károlyt, Pest város főorvosát felkéri az állatorvosok vizsgáztatására.

Az állatgyógyászat tanulói végvizsgájának ügyében a magas Helytartóság által kibocsátott rendelet tárgyában van szerencsém értesíteni Nagyságodat, hogy azon körülmény miatt, hogy – amint a miniszteri rendelet kimondja – jelenleg gyakorlatilag nincsen Pesten olyan állatorvos, aki számbajöhetne mint vizsgáztató (examinator). Heitzmann országos állatorvos vidéki megbízatása folytán nem mindig érhető el, hogy az állatgyógyászat tanulói végső vizsgáján, mint vizsgáztató szerepelhessen. Mindezeket azért hozom örvendetes tudomásul vétel végett Nagyságod tudtára, hogy Önt a megtartandó vizsgákról esetenként értesíteni fogjuk.

Egy-egy tanuló után Nagyságod 4 firt (konvenciós pénzben) vizsgataxában részesül. Ennyit állapít meg az állatgyógyászat tanulói vizsgadíjáról intézkedő miniszteri rendelet. Ezt Nagyságoddal a mellékletben tudatjuk betekintés és mihez tartás végett.

27.

Buda, 1852. aug. 8.

A Helytartótanács véleménye az intézetben legszükségesebben elvégzendő épület átalakításokról.

143/1852.

A csász. kir. Helytartóság egyelőre nincs abban a helyzetben, hogy végleges választ közölhessen Nagyságoddal a f. évi június 2-án kelt, 83. sz. jelentéssel kapcsolatban, amelyben a pesti Állatorvosi Intézet részére kijelölt két épület átalakítását javasolja. Az azonban nem ütközik semmiféle akadályba, hogy feltétlenül szükséges és semmiféle kárt nem okozó javítási munkálatokat az intézetben elvégezzék.

Ebben a vonatkozásban a beteg lovak és szükség esetén a veszett kutyák számára figyelembe kell venni az istállókat. Felhatalmazzuk Nagyságodat, hogy kijavíttassa azokat, ha ez mind tanulmányi, mind gyógyítási szempontból feltétlenül szükséges, de kerüljön minden, a kincstárt megterhelő kiadást. A veszett kutyák elkülönítése céljából a legszükségesebb számban készíttessen ketrecek, ügyelve arra, hogy a csász. kir. Országos Építészeti Igazgatóság elé terjesztett költségvetésben megjelölt számításokat ne lépjék túl. Maj annak idején terjessze fel hozzám az Országos Építészeti Igazgatóság által láttamozott jelentését.

Egyben felhívtuk a csász. kir. Országos Építészeti Igazgatóságot, hogy a kijavított terv végrehajtását ellenőrizze.

28.

Pest, 1852. szept. 13.

Zlamál igazgató pénzgazdálkodásról és ellátmány kiutalásáról szóló levele a Helytartótanácsához.

165/1852.

Miután e hónap végén, vagyis Mihály napján az újonnan bérelt ház félévi bérletét ki kell fizetni, másrészt itt az ideje, hogy a tűzifát beszerezzük az Intézet és a szolgálati személyzet részére, ezért az alázatos alulírt kéri a magas csász. kir. Helytartóságot, méltóztassék az ehhez szükséges pénzt kegyesen kiutalni. Ezenkívül kegyeskedjék még a szeptember havi futó kiadásokra a mellékelt jegyzék szerinti teljes összeget kiutalni.

Miután az alázatos alulírt megtudta, hogy a pesti Állatorvosi Intézet szükségleteit az 1853. év végéig az egyetemi alapból fedezik, talán a jövőben célszerűbb lenne, ha mind a Dona-féle ház bérét (évente 1300 frt), mind a Kasche Anna-féle ház (ennek bére 760 frt) a kettő összesen 2060 frt, ha tehát mindkét házbért az Alapítványi Pénztárhoz utalnák. Így tehát a tulajdonosok egyszer s mindenkor, úgy mint ez előtt, a pénzt egyenesen a pénztárnál vehetnék fel félévi rátában. Ezért talán a személyzet folyamatos fizetését úgy intéznék, hogy asszisztensek, a házi szolgák, kovácssegédek, a bonc- és házisegédek minden hónapban megkapnák a fizetésüket Budán. Az Intézetben csak a házi szükségletekre való kiadásokat kellene fedezni, kivéve a rendkívüli eseteket, erre pedig a patkó felveréséből eredő jövedelem is elegendő.

Az egész pénzsükséglet, beleérte az előre nem látható kiadásokat is, 1100 frt lenne (konvenciók pénzben), ennek az összegnek kiutalását kéri az alázatos alulírt a legmélyebb tisztelettel.

29.

Pest, 1852. szept. 28.

De la Motte gróf válasza Zlamál előző levelére.

165/1852.

A csász. kir. Helytartóság utánanézett az Ön f. é. szeptember 13-án kelt, 165. sz. kérésnek, a csász. kir. Országos Pénzügyi Igazgatóságnál, amelyben Ön azt kérte, hogy folyósítsák a már kiutalt előleget – kivéve az intézet részére már régóta rendszeresített 10 öl tűzifa-járandóságot. Ez a két helyiségből álló iroda, a boncterem és a zootomiai előadóterem fűtésére szolgálna. Nem értjük, miért kell az utóbbi helyiségek fűtésére külön mennyiség, Hiszen úgy gondoljuk, a 10 öl az Intézet szükségleteit bőven fedezi.

Szíveskedjék Nagyságod erről megadni a szükséges felvilágosítást.

30.

Pest, 1852. okt. 23.

Szokola József tankovács jelentése a kovácműhelyben végzett munkákról és annak anyagigényéről.

200/1852.

A Cs. K. Állatgyógyintézet műhelyében elfogyasztott szén anyagok mennyiségére nézve:

Először: egy mázsa vas földolgozása a tanulósg által, a' bekörmözés és föligazításon kívül szükségeltetik 1 2/2 pozsonyi mérő szén, évenkénti összlet 48 mérő.

Másodszor: 100 darab ótska vagy új patkó föligazításához, bekörmözés nélkül megkívántatik az deákság általi kidolgozásra, 2/3 mérőtől egész 1 mérőig – évenkénti összlet 36 pozson mérő.

Harmadszor: Az szerszám igazításra évenként még kívántatik 16 mérő és az újjá tsinálásra 12 mérő, összeveg évenként 28 mérő.

Jegyzet: Ezen fent írt pontok, tsak egy részét teszik a' műhelyben szén fogyasztásnak; mert

Először: Az köröm (Grif) készítéséhez szükségeltetik évenként 9 mérő szén – oly módon pedig, hogy kilentz darab köröm teszen egy fontot; ennek kiforrasztásánál szükséges egy mázsa vasnál a vas veszteséget a tűz általi fölemésztésre 28 [...] számítani; mivel ezen körmök otska patkók darabjaibul állíttatnak elő; szükségeltetik pedig nekünk évenként az mostani kidolgozására két mázsa hatvan fontnyi kidolgozatlan otska vas, a melyből leszen 1800 használható köröm.

Másodszor: 100 darab új vagy otska patkó begrifföléséhez szükségeltetik 1 mérő szén évenként összelet 14 mérő;

Harmadszor: az úgy nevezett tsavaros patkók elkészítéséhez is két annyi kell mint az közönséges patkóéhoz; és különösen a sarok készítéshez; az az úgy nevezett tsavaros sarok készítése és még a tanulótság által tsinálás közben eltört és új patkó szám kiegészítésére (vagy talán némely vasdarab rosszasága miatt török el), melyek helyre állítása otska patkó hozzáadásával újraforrasztatik, s kidolgoztatik; ez még; a' beteg lovakra készült mesterséges patkók, melyekben több vas anyag létezik, mint 2 vagy 3 közönséges patkóban, és úgy szén is hárommnyi kívántatik meg készítéséhez; és az igen tsekély, de néha még szaporodó istálló és földhúzó gép (aufging) és hulla hordó kotsi igazításai mind ezekre összesen és könnyen számítván 14 mérő szenet; így tehát évenkénti szén felhasználás volna az Állatgyógyintézet műhelyében 150 mérő pozsonyi, de tsak ezen és ennyi munkálatnál; és még marad hátra elég, amire számítani lehet a tanulótság körében.

31.

Pest, 1853. jan. 23.

Galambos Márton adjunktus jelenti Zlamál pro-direktornak, hogy a házi gyógyszerterát leltár szerint átadta Schmidtganzz Ágoston asszisztensnek.

16/1853.

A Nagyságodtól f. évi január 21-én 16. sz. a. hivatalos úton megkapott átirat következtében, melyben Nagyságod engem a csász. kir. Állatorvosi Intézet házi gyógyszerterára vezetésétől és annak ellátásáról felment és ugyanakkor úgy intézkedik, hogy azt adjam át Schmidtganzz Ágost asszisztens úrnak, alulírott bátorodik bejelenteni, hogy a leltár szerinti tárgyakról készült leltárat amint lehet megküldi.

32.

Pest, 1853. máj. 3.

Bizonyítvány egy az intézetben elhullott lóról: a körülmények és a boncolás leírása.

437/1853.

Folyó év április hó 28^{án} hozatott be a cs. kir. pesti Állatgyógyintézetbe orvoslásul Vidacs Úr lova, mely herélt, pej, 15 éves, 15 ½ markos, mely április hó 25^{én} a szántóföldön megsebesült. Megvizsgáltatván az állat mind a két hátsó lábának hajtó inai ketté metszve találtak, 's azonnal orvoslás és ápolás alá vettetett; azonban daczára az okszerű orvoslatnak f. évi május 1^{én} elhullott. A bonczolás alatt az állat lábain már kívülről is látható sebeken kívül a belrészekben semmi oly szerves változás nem fordult elő, mely az állat halálát okozhatta volna.

E szerint az élő állaton, valamint a bonczolás alatt a hátsó lábakon mutatkozó kóros változásokból következtetni lehet, hogy a betegséget a hátsó lábak megsebzése okozta; azonban ezen sebek azonnal okszerű gyógyítás alá vetetvén, nem lettek volna halálosak; mi azonban elmulasztatott 's az említett állat megsebzése után csak 4^{ik} nap hozatott az intézetbe, midőn a sebek már penészedésbe és üszögbe mentek által; hozzá járul még, hogy az állat már 15 éves ('s így öreg) volt; 's élet erejéből annyira kifogyott, hogy nem bírt annyi visszahatással a kórt legyőzni, minek következtében a fent említett napon elhullott: - mi ezennel hivatalosan bizonyíttatik.

33.

Pest, 1853. máj. 4.

Heitzmann Márton országos főállatorvos apellál, miszerint a munkájában felfüggesztett Zlamál Vilmos igazgató és Galambos Márton adjunktus óráit egymaga nem tudja megtartani.

111/1853.

Ő csász. kir. Fensége, Magyarország Katonai és Polgári Kormányzója (Albrecht) Főherceg legmagasabb rendelete (kelt: 1853. április 23-án, száma: 3677/953.) megbízta a legalázatosabb alulírtat, hogy azt a tanszéket, amelyet eddig Dr. Zlamál igazgató és professzor úr látott el, továbbá azt is, amelyet eddig Galambos adjunktus úr látott el, vegyem át. Alulírott még a legjobb akarat mellett sem tudja egyedül ellátni mindkét tanszéket. Ennek oka, hogy a hét bizonyos napjain összesen hat órás előadást kell tartani. Kéri ezért alulírott a csász. kir. Igazgatóságot, hogy jelentse ezt a csász. kir. Helytartóságnak annak hozzáfűzésével, hogy alulírott azokat a tantárgyakat, amelyeket dr. Zlamál professzor úr adott elő, f.év május 2. óta maga is előadja, azokat a tantárgyakat azonban, amelyeket Galambos asszisztens úr adott elő, nem tudja ellátni, ezért kéri, hogy egy erre alkalmas személyt bízzanak meg vele.

Pest, 1853. jún. 29.

Hallgatók kérik az intézeti igazgatót, hogy az állásából felfüggesztett Galambos tanártól korrepetáló órákat vehessenek. A kérést dr. Szabó Alajos elutasítja.

169/1853.

Az alulírottak mint a 'Pesti Cs. Kir. Állatgyógyintézet hallgatói, kik tulajdon lakásukban a' [...] Galambos Márton úrtól az állatgyógy tanokból privát ismétléseket (:Corepetiot:) venni okvetlenül óhajtunk; bátorkodunk ezennel a' tekintetes Igazgató Úrhoz mély alázattal folyamodni, mi szerint nekünk ebben a' tekintetben írásbeli engedményt kiadni méltóztassék, a' miért annál is inkább esedezünk, mert az iskolai évnek végső pereceiben vagyunk, és mi tanulmányinkban gyengéknek érezzük magunkat, a' magántanulásra ölegendő időnk vagyunk és mivel mi könyvekből tanuláshoz szokva nem vagyunk.

Alázatos s' igazságos kérésünket újítván maradunk Tekintetes Igazgató Úr alázatos hallgatói

Ascher János	Szemler Mihály
P. Kovács József	Kováts József
Inoka Mihály	Balás István
Szüts Sándor	Bertsényi János.

A folyamodók azon kérelme, hogy a hivatala 's fizetésétől felfüggesztett pesti cs. kir. állatgyógyintézet segédjétől, Galambos Márton úrtól az állatgyógytanokból ismétléseket vehessenek; - magasabb rendeleteknél fogva meg nem engedhető.

35.

Buda, 1853. júl. 1.

Augusz Antal kerületi főispán elutasítja annak a 40 hallgatónak a petícióját, akik Zlamál igazgatónak állásából való felfüggesztése miatt tiltakoznak.

181/1853.

A pesti Állatorvosi Intézet hallgatói – szám szerint 40 – petíciót nyújtottak be a magas csász. kir. Oktatási Minisztériumba, kérve, hogy hagyják meg állásában Zlamál felfüggesztett igazgatót és professzort. Ezt a kérvényt ide továbbították.

A kérvény benyújtóinak tudomására kell hozni, hogy miután a petíciók általánosságban is, de ez különösképpen a magas kormány és a magasabb helyek által fogantatosított rendszabályok ellen irányulnak, ez pedig a nyilvános intézetek szükséges fegyelmével semmiképp sem egyeztethetők össze. Az általuk a magas csász. kir. Oktatási Minisztériumhoz benyújtott kérvény sem formáját, sem pedig a mostani időpontot tekintve semmiféle indokot nem tartalmaz, tehát a legnagyobb komolysággal rendre kell őket utasítani.

36.

Buda, 1853. júl. 19.

A Zlamál tanárnak szóló levélben Barabás Miklós festő igazolást kér arról, hogy kutyája nem szenved veszettségben.

204/1853.

Mélyen tisztelt Professzor Úr!

Bocsássa meg, hogy kérésemmel zavarom. Amint tudja, van egy nyári házam, ahol házőrző kutyát tartok, mert nagy szükség van rá.

Ez a kutya valami helytelent követett el, melynek története röviden a következő:

A kutya 4 és ½ éves fiammal a kapunál állt. A szomszéd 5 éves fia jött és a kutyát a farkánál fogva húzta, a kutya visszakapott és a gyerek arcába csapott, úgy hogy seb keletkezett. Az

utcában lakó összes tisztelt lakó konziliumot tartott, gyűléssel irántam, mivel hogy én nem tartozom ehhez a társasághoz és mivel gyermekeimet ettől a társaságtól visszatartottam, egyszóval az ügyet át kell adni a rendőrségnek.

A hatóság tanácsára a kutyát Önöknek át kell adnom, hogy a kedélyek megnyugodjanak, miszerint a kutya nem veszett és olyan egészséges mint más kutya a városban. Ezért szeretném Önnek megvizsgálásra átadni.

Kérem, mihelyt lehetséges kiadni szíveskedjék, mert jóindulatú, a történetek csak azért estek meg, mert minden állat természetéből adódik az önvédelem.

Az előírt elzárás (karantén) után érte megyek, hogy elhozzam és egyuttal kifejezzem Prof. Úrnak köszönetemet. Kérem, ha lehetséges kutyámról bizonyítani, hogy karanténban volt, így a dolgot a hatóság felé legalizálni tudom és nem leszek kellemetlenségnek kitéve. Remélem az igazi bizonyítványt, hogy a kutya egészséges – a felsőbbség is elfogadja.

Ismételten elnézést kérek, hogy akaratomon kívül zavartam.

Maradok tisztelettel az Ön szolgája:

Nicolaus v. Barabás
Historienmaler
(Tört. festő)

37.

Pest, 1853. szept. 10.

Dr. Szabó javasolja a Helytartótanácsnak, hogy ismét kapjon megízást a vizsgáztatásra dr. Tormay Károly.

Szeptember 6-án kelt 16011 sz. magas rendeletre szolgálatkészen van szerencsém jelentésemet előterjeszteni az examinátor kinevezésére vonatkozólag a pesti császári kir. Állatorvosi Intézet az 1853/4. tanév szigorlataihoz. Egyúttal bátorkodom az általam kifejtett javaslatot megismételni, hogy ti. a Pesten lévő állatorvosok a csekély képzettségük miatt az examinatori (vizsgáztatói) megbízásra nem alkalmasak. Kérem ennél fogva, hogy Dr. Tormay Károlyt, az eddigi examinátort a második évre is erősítsék meg.

Pest, 1853. okt. 1.

Tanrend az 1853/54-es tanév első felére.

2041/1853.

Tanulmányok	Előadások ideje		Előadó	Mily szerző szerint
	délelőtt	délután		
Elméleti boncz és élettan	előadási napon 8-9-ig	hétfő, csüt. 3-5-ig	Dr. Szabó Alajos r.ny.tanár	magyarul saját munkája, németül dr. Müller
Betegknél való orvosi rend. és műtétek	előadási napon 8-9-ig	szerdán és szombaton 2-4-ig	Heitzmann Márton hely. tanár	magyarul dr. Zamál, németül
a) elméleti patkolás	szünet napon 8-9-ig			a) patkolás Schwab b) kórtan Heyne
b) ált. és különös kül- és belkórtan	előadási napon 10-11-ig			
Gyógyszertan és természetrajz	előadási napon 11-12-ig	kedden és pénteken 2-4-ig	Dr. Kudlik Ferenc hely. segéd	magyarul könyomat, németül gyógyszer. Heyne, term.rajz Erdélyi
Helyesírás, számolás és fogalmazás magyarul németül	- II -	kedd, csüt., szombaton 2-4-ig, hétfő, szerda, pénteken 2-4-ig	Küttel István segéllő, Ernst J. ideigl. segéllő	- II -

A gyakorlati patkolás Heitzmann Márton hely. tanár ellenőrködése mellett üzetik a tanítványokra jövő sor szerint, minden nap az illető hely. tankovás Wolf Sándor vezénylete és a két házi kovács segéd Tauth Márton és Zeiler József felügyelése alatt az intézet kovács műhelyében.

A betegeket felveszi, ápolásukról gondoskodik,

s azokhoz felügyelőket rendel

Küttel István

Gyógyszerek gyakorlati helyes elkészítésére

segéllő

's azok beadására felügyel

Gyakorlati és kórboncztni oktatás tart dr. Szabó Alajos r. ny. tanár 's Ernst József segéllő akkor, midőn hulla leend.

Az illető tanár és segéllőnek vezénylete mellett tartandó boncztni gyakorlatok ideje később fog meghatározatni. Ezen itt elősorolt tanulmányok két nyelven, azaz magyarul és németül fognak előadatni, a gyakorlatiak mindennap vegyest, az elméletiek pedig hétfőn, szerdán és pénteken magyarul; kedden, csütörtökön és szombaton németül.

39.

Pest, 1854. febr. 14.

Heitzmann Mihály országos főállatorvos csüdmarjulással kapcsolatos felülvéleményezése.

53/1854.

A tekintetes Szegvári Cs. kir. társas bíróság folyó évi január hó 26^{kán} 131/138 szám alatt kelt véleményadás végett ide intézett iratára a bizonyos Albert Istvánné vásárhelyi lakosnőnek Dancsik Rókus szentesi lakos által eladott ló baja felett, Döme Ferencz és Schulcz főállatorvos uraktól kiszolgáltatott 4 darab eredeti bizonyítvány iránt, van szerencsém az alólírt igazgatóságnak közlött 4 darab eredeti irat visszacsatolása mellet, e következően nyilatkozni. A fentebb említett bizonyítványokból kitetszik, hogy a kérdéses ló az úgy nevezett csüdmarjulásban szenvedvén, daczára az állítólag czélszerűen használt orvosságoknak és rendelményeknek, gyógyíthatatlannak ismertetett el.

A szóban lévő csüdmarjulásnak nevezeteni szokott kór, tapasztalat szerint, a legtöbb esetben mindaddig, míg a baj nem idült és jobbul áll, az ellene ajánlott és czélszerűen használt gyógyszerek által orvosolható; de ott, hol ezen betegség már megrögzött és a lob átmenetei teszik az alapszenvedést, ezen kórt az ellene hosszabb ideig alkalmazott megfelelő orvosságokkal gyakran nem csak javítani, hanem ideiglenesen megszüntetni, s így, mint mondani szokás elnyomni is lehet; de gyökeresen meggyógyítani csak nagyon ritkán sikerül.

Az alólírt igazgatóságnak véleménye tehát annál inkább megegyez a bizonyítványokban kimondottal; minthogy az említett állatorvos uraktól alkalmazott gyógybánás siker nélkül maradt.

Egyéberánt a 4 /db/ állati orvosi bizonyítványból kitűnik, hogy Albert Istvánné a kérdéses lovat 1853. évi május 23^{án} vette s már május 24^{én} orvoslás alá adta, tehát a vevés megtörténte utáni első 24 órában azonnal észrevette, hogy a ló beteg. Már pedig ha valamely házi állat a vétely utáni első 24 órában megbetegszik vagy elhull, feltehető, hogy az is beteg volt; 's az általános osztrák polgári törvény könyv II^{dik} részének 924. § czikke szerint az eladás érvénytelen, a kárt köteles az eladó fizetni.

40.

Pest, 1854. febr. 18.

Baráti kérés Szabó Alajos igazgatónak címezve egy hanyag hallgató ügyében.

65/1854.

Kedves Barátom!

Jó barátom, Császár János, Miklós fiával a' te hanyag tanítványoddal ma beszélvén, lelkére kötöttem neki az ezutáni szorgalmas látogatását az oskolai óráknak, mit ő meg is igérvén, ennek folytán hiszem is, hogy intő szavaim következtében több időt fog a tanulmányokra fordítani.

Meghagytam egyszersmind neki, hogy mielőtt az oskolába megy, Tőled mint Igazgatótól alázatos engedelmet kérjen eddigi hanyag magaviseletéért, - mi ha megtörténik, kérlek légy szíves neki megengedni, de csak azon feltételek alatt ha hogy ezután kettőztetett erővel

igyekezni fog mind a' mulasztást kipótolni, mind pedig a tanulmányi órákra szorgalmasan – egyet sem hagyva ki eljádni.

Szelid szavakban, - szokásod szerint – kissé meginteni nem lesz szükségtelen.

Kérésem ismétlése után vagyok mint mindig őszinte barátod

Szalay Alajos

41.

Buda, 1854. ápr. 28.

A minisztérium korrepetálási díjak kifizetéséről intézkedik. A felfüggesztett igazgató Zlamál esetében ezt leltári elszámoltatáshoz köti.

231/1854.

A cs. kir. Vallás és Oktatási Minisztérium f. évi április 11-én kiadott 5260/215. sz. rendeletében úgy intézkedett, hogy Szabó professzornak és Galambos adjunktusnak – éspedig mindegyiknek 48 óráért, amit a pesti Állatorvosi Intézet hallgatóinak az 1852/3. I. szemeszterében tartott korrepetálással töltött, - renumerációként 70 aranyat (vagyis forintot) utalt ki. Ugyanakkor Zlamál felfüggesztett igazgatónak 36 óráért – amit ugyanazon intézetben ugyanazon szemeszterben ugyancsak korrepetálással töltött – 50 frt-ot utal ki konvenciók pénzben. Ez utóbbit azonban csak akkor lehet kiszolgáltatni, ha a hátralékos intézeti elszámolásokat ő [ti. Zlamál] beterjeszti, ha ezeket megvizsgálták és az intézeti eszközökben jelentett fogyatékokról is megtörténik a nyilatkozat, és ezt az ügyet elintézték.

Van szerencsénk a nagyságos cs. kir. Országos Pénzügyigazgatóságot tisztelettel felkérni, hogy Szabó professzor renumerációja ügyében a cs. kir. Alapítványi Főpénztárnál megfelelően intézkedni sziveskedjék. Annak időpontját, amikor Zlamal [így!] részére az 50 frt-os összeg kiszolgáltatható lesz, a nagyságos cs. kir. Országos Pénzügyigazgatóságot utólag fogjuk értesíteni.

42.

Buda, 1854. jún. 30.

Augusz Antal kerületi főispán visszamenőleges pénzügyi elszámolást kér az intézettől.

361/1854.

A végett, hogy a f. év április 1-én kelt, 191. sz. és a f. év május 12-én kelt és ide felterjesztett elszámolások, amelyek közül az egyik az 1852. november 1-től 1853. április végéig terjedő időre vonatkozólag a cs. kir. Állatorvosi Intézet elszámolása Zlamál felfüggesztett igazgatótól származik, míg a másik elszámolás 1853. május 1-től október végéig terjed és ez Szabó Alajos ideigl. igazgatótól származik, avégett, hogy ezen elszámolásokat vizsgálatnak vethessük alá, továbbá ugyenezen Intézet patkolási elszámolásait, jelesen az 1848, 1849, 1850, 1851 és 1852. évekre vonatkozólag még mindig nélkülöznünk kell. Mindezekért az Intézet igazgatóságát megbízzuk, hogy hívja fel Zlamál felfüggesztett igazgatót, hogy küldje fel az említett évekre vonatkozó és még itt hiányzó elszámolásokat. Annál nyomatékosabban szólítjuk fel erre, mert ezek nélkül az elszámolásokat nem vizsgálhatjuk meg a Zlamál felfüggesztett igazgató által jelzett 496 firt 40 9/10 krajcárnyi és az 1852. évtől fennmaradó maradvány valóságáról a szükséges bizonyosságot nem szereztük meg.

43.

Lepsény, 1854. júl. 8.

Berki Sándor állatorvos részletes leírása marhák megbetegedéséről.

367/1854.

Bátorkodom az alább leírt nyavalya felől némi felvilágosításért a' Tek. Igazgató Úrhoz e' pár sort intézni, jelesül: nálunk a múlt 1853^{ik} évben 9, az idén azaz a' napokban ismét 3 db marhák e' következő nyavalyákban szenvedtek, míg végre elhullottak.

A szarvas marha először igen hígat ürít, 's ez csak egy nap tart, 's az ürítéskor összehúzza magát 's ordít, nem iszik, nem eszik, 's ürítésre mindig készül, de miután nem eszik, nem is üríthet. Később igen vad, 's ha az ember feléje ment, az emberhez simul. Három vagy negyed nap alatt elhullt.

Mivel ezen nyavalya a' vadságnál fogva dühösségre mutatott, dühösség elleni szerekkel próbáltuk, de semmi sikert nem tapasztaltunk. Bonczolásakor az emésztést elősegítő műszerekben semmi változást nem láttunk, hanem a' hátgerincz bonczolásnál sok savó kiömlést találtam, 's a' keresztcsontnál a' gerincvelő véres.

Az agy velő jobb és bal kamrájában szinte nagy részbeni savókiömlést láttam, a' minek tulajdonítom a' marha vadságát.

Hogy a' dühösségtől tökéletesen mentek voltak ezen marhák, abból is kitűnik, hogy egyet, a' legvadabbat szabadra kibocsátottam a' többi marha közé, megállt és ordított, 's ha az ember kötélnél fogva tartotta, lerogyott és elhullott 8 nap múlva. A' múlt évben be is oltottam, 's a' beoltott marha pár napig bádjadtt volt, 's máig is él és ép. E' fentebb leírt nyavalya jelenleg is kezd mutatkozni 's legközelebbi postával e' tárgyban némi mihez tartásul egy kis felvilágosításért könyörgöm, annyival is inkább, minthogy a' múlt évben a Tek. Cseresnyés Sándor megyei főorvos úr is a' bajt a' helyt színén megvizsgálta, 's minden műtételemet helyeslette, de tökéletes felvilágosítást a' nyavalya mivoltáról adni ő sem tudott.

44.

Bugyi, 1854. jún. 26.

Sztoics Flórián hallgató vizsgakérdésre adott írásbeli válasza.

438/1854.

Alázatos alól írt az elméleti vizsgákat az illető tekintetes tanár uraknál szabálosan letévén, kéri a tekintetes cs. k. Állatgyógyintézetbeli igazgatóságot, hogy ötöt a gyakorlati vég vizsgákra bocsájtani méltóztassék.

Mély tisztelettel maradok, a' tekintetes cs. k. Állatgyógyintézetbeli igazgatóságának.

Alázatos szolgája

Sztoics Flórián

rendes tanuló

Bizonyítvány

Tekintetes Sárközi Károl úr felszólítása következtében azon lovat, mellet ő folo hó július 25^{dik}-én vásárlott a Laczházi vásáron, Dabasi lakos kovács mestertől, nevezet szerint Magyar Jánostól, a' melly színére nézve almás szürke, a bal czombján S.B. égetett billeggel ellátott 13 éves, 16 markos, herélt, test alkotása jól táplált, magyar faj [...] mostani tulajdonos állítása szerint az állat havi vakságban szenved. Ezennel megvizsgáltam és e következtetőköt vettem észre, először az állat különösen nagy nehéz fejú, a szemei kicsinyek, tüstént becsukódnak, mint valamel setét istállóból kivezettetik, a világosra, a jobb szem héjai – a bal kevésbé – dagadtak, a bal melső szemhéj és mind a kettő fáradtsággal felnyitott, szemhéjak nyílása és ezeknek belső szemgolója felfordult, bőre igen vörösös feldagadtnak látszik vagy mutatkozik, a szem golók könnyekkel elborított és különösen a jobb szem fehérre nagyon kivörösödött, az átláczó szaruhártya zavarodott és éppen azért csillag nem látható, a bal kevésbé meggyulladt szemgolo az átláczó szaru hártya középpontja egy kitünt és mégis csak nem egyes átláthatatlan fehér folt mutatkozott, mely nyilván már élő állat szem gyulladástól eredt. Minthogy az állat tökéletesen egészséges, az új tulajdonostól csak tegnap vitetett által, egy jó istállóban állíttatott, és semmi igára nem használta, és semmi sértést nem lehetett észre venni ezen kór tünetények következtében, azt lehet állítani, hogy az állat havi vakságban szenved, és minthogy fő hiba, az adás vevést megszünteti 30 nap alatt, és a volt tulajdonos tartozik a kárt elvállalni.

45.

Szilas, 1854. máj. 16.

Császár Miklós végzős hallgató vizsgakérdésre adott írásbeli válasza.

535/1854.

Miután az examenokat jó sikerrel bevégeztem volna, alázatosan esedezem a Tekintetes Császári királi igazgatóságnak, miszerént nekem a végszigorlatok letehetése végett engedelmet adni és velem a határ napot kegyesen tudatni méltóztassék.

Mély tisztelettel maradván:

A Tekintetes Cs. Kir. Igazgatóságnak alázatos szolgája

Császár Miklós

tanuló

Bizonyítvány

Alább megnevezett Komoly András tsizmadia mester Szilasi lakos ma alólírt napon hozzám küldött egy sötét pej, 16 marok, 8 éves, rosszul táplált közfajú vegyes életművezetségű kocsilovat, vizsgálás végett, melyet ő ezelőtt 8 nappal vett, Varga József ide való fuvarostól, mely állítólagosan taknyosságban szenved, és én ezen lovat, hogy tökéletesen meggyőződhessenem, 3 napig nálam tartottam felvigyázás alatt, és következőket találtam.

1. Az orr takhártyák piszkosak halványak, szalonás széllel ellátott fekélyesek.
2. A kifolyás egyenetlen sűrűségű és inkább csak a bal orrlyukbul foly és más hígabb e nemű folyadékkal és még apró csont és porc darabok is már voltak jelen.
3. A nyeldeklő járás mirigyei kemények egy oldalnak érzéketlenek.
4. A szenvedés 4 hónapos.
5. Láz nincs jelen.
6. A gyógyszerek használata ezen betegségnél siker nélküli.

Ezek folytán ezen lovat tökéletes taknyosnak nyilvánítom, amely is az Cs. Kir. rendőrségi szabályok szerint kiírtandó és a bőr leverés után 6 láb mélységben elásandó, az istálló és a többi eszközök kitisztítandók, a bőr hígított mész és lúgba teendő 2-3 napig.

46.

Pest, 1854. szept. 1.

Ösztöndíjas pályázat, melynek értelmében két orvos jelentkezhethet a bécsi kétéves állatorvosi tanfolyamra.

546/1854.

A nmlts. budai helytartótanács-osztályának f. é. augusztus 27-kén kelt 18.230 sz. a. rendelete következtében a most következő tanév elején a kétéves állatorvosi tanfolyamra 350 pft. évi ösztöndíjjal két orvos doctor fog a bécsi cs. kir. állatgyógy-intézetbe küldetni, kiknek a tanfolyam bevégeztével kilátásuk leendhet Magyarországon állatorvosi – segéllői, tanári vagy főorvosi állomást nyerhetni. – Ezen ösztöndíj elnyerésére a pályázat f. é. szeptember 30-ig ezennel megnyittatik. – A pályázók tartoznak folyamodványukat életkoruk, vallásuk, állapotuk, tanulmányaik, nyelvismereteik, erkölcsi 's politikai önviséletükről bizonyítványokkal ellátva – azon esetben, ha már hivatalban volnának, az illető hatóságuknál, különben az alulírt igazgatóságnál közvetlenül – benyújtani.

47.

Pest, 1855. máj. 21.

A Helytartótanács értesíti az igazgatóságot a katonai beszállásolás kötelező mértékéről és formájáról.

448/1855.

Az Önök becses, folyó év április 13-án keltezett 202. sz. megkeresésére, amely a katonaságnak az Állatorvosi Intézetben való elhelyezésére vonatkozik, van szerencsém az alábbiakban tisztelettel nyilatkozni. Az említett épület nem a csász. kir. Állatorvosi Intézet tulajdonában van, hanem az csak bérlő az. A ház tulajdonosa a vonatkozó haszonbér rendelkezés alapján az épülettel kapcsolatos valamennyi közterhet, beleértve a katonaság kvártélyozását is el kell hogy viselje. Neki jogában áll, amennyiben az oda beosztott csász. kir. katonaság részére nem lennének megfelelő helyiségek, hogy saját költségén a közelben egy másik helyet találjon az elhelyezésükre.

Ami a beszállásolás számszerűségét illeti, úgy van szerencsém kijelenteni, hogy ezen épület kompetenciája 4 emberre terjed, és hogy az 1854. évben 14 napra vonatkozott a katonaság bekvártélyozása. Ezt a mennyiséget azonban nem lehet mértékadónak tekinteni, hiszen a bekvártélyozás számát mindenkor a katonaság átvonulásának nagyobb vagy kisebb száma határozza meg.

48.

Pest, 1856. máj. 1.

Az 1855-56-os tanév téli szemeszterére készült vizsga- és tanulmányi rendről kivonat.

683/1856.

Az 1855-56. tanév téli szemeszterben előadásra kerülő tantárgyak tan-vázlata és ezeknek elosztása a tanszemélyzet közt.

Az 1855-56. tanév téli szemeszterében ebben az Intézetben az alábbi tárgyakat adjuk elő, amint ezt a legalázatosabban előterjesztett tan- és vizsgatervben előadtuk.

1. Bevezetés az állatorvosi studiumba, 10-14 napon át, hetente 5 órában. Előadó: Dr. Kudlik helyettes adjunktus. A Bevezetés befejezése után kezdődik:
2. Természetrájs, diétetika /életrendtan/ és a fajokra vonatkozó ismeretek, hetente 5 órában. Előadó: Dr. Kudlik hely. adjunktus.
3. Zootomia és zoofiziológia, hetente 5 órában. Előadó: Dr. Szabó professzor, a korrepetálást Bolgár asszistens végzi.
4. Patkolás-isme, hetente 3 órában. Előadó: Wolf tankovács, a korrepetálást Köttel asszistens végzi.
5. Fizika, hetente 5 órában. Előadó: Margó dr. helyettes professzor. Ezt a hallgatók együtt hallgatják a sebészeti és az orvosi kar hallgatóival.

Az egész szemeszter alatt gyakorlati oktatás: boncolás bonc-kamrában és a tankovács-műhelyben.

Miután a speciális orvosi és sebészeti patológiát majd csak a következő, 1856-57-es tanévben fogják előadni, ezért az 1855-56-os tanévben nem lesznek klinikai előadások. Ezzel szemben a beteg állatokkal való bánásmód a kórházakban ugyanúgy folytatódik, mint a szünet alatt volt. A beteg állatokkal való bánásmódot az Intézetben lakó dr. Kudlik helyettes adjunktus és csász. kir. tábori főorvos és Küttel asszistens adják elő. Az utóbbi feladata – úgy mint eddig is volt – a gyógyszertár ellátása.

Az 1855-56-os tanév nyári szemeszterének tantervét, az itteni körülményekhez alkalmazva, az alázatosan alulírt annak idején fel fogja terjeszteni.

49.

Pest, 1856. szept. 10.

Pályázat az Állatgyógyintézetben betöltendő bonc- és élettani asszisztensi állásra.

526/1856.

A n. mltságú budai cs. kir. helytartósági osztályának f. é. augusztus 13^{án} 21916 szám alatt kelt magas bocsátványa folytán a pesti cs. kir. állatgyógy-intézetben betöltendő boncz és élettani segéllői (assistensi) állomásra, melyel évenként 300 pft fizetés, két öl fa és szabad lakás jár, f. é. october 20^{-ig} a pályázat ezennel megnyittatik.

Ezen állomást elnyerni kívánók, a mellett hogy okleveles állatorvosok, az ember orvosi vagy sebészi tanfolyamot végeztek, 's nőtelenek kell lenniök; 's a pesti cs. kir. állatgyógy-intézet igazgatóságánál benyújtandó kellő bélyeggel ellátott, német nyelven szerkesztett, és saját kezüleg írt folyamodványaikat következő okmányokkal felszerelni tartoznak, u.m. 1. a keresztelőlévéllel; 2. az állapotróli bizonyítvánnyal, vajjon a pályázó nőtlen vagy nős-e 's ezen utóbbi esetben hány gyermeke van; 3. a végzett tanulmányokróli bizonyítványokkal 's a tudori rangfokozatokról nyert oklevelekkel; 4. a vagyoni állapotról szóló hatósági bizonyítvánnyal; 5. az eddigi alkalmaztatás hiteles bizonyítványával, 's a folyamodó életpályájának (curriculum vitae) leírásával; 6. a pályázóknak politikai és erkölcsi magukviseletéről szóló, az illető cs. kir. politikai vagy rendőri hatóság által kiadott, vagy legalább az egész tartalomra nézve megerősített bizonyítvánnyal, szintúgy az 1848 és 1849

évek alatt, valamint az újabb időben tanúsított érzületüket illetőleg; 7. a nyelvismeretekben, különösen a magyar és a német nyelbeni szó- és írásbeli jártasságnak kimutatásával.

Azon pályázók, kik már közhivatalban állnak, tartoznak folyamodványaikat előljáró hatóságuk útján benyújtani.

50.

Pest, 1858. júl. 9.

Előterjesztés a Helytartótanácsnak a hároméves tantervbe kötelezően beépítendő mezőgazdaságtan ügyében.

487/1858.

Az állatorvosi hallgatók számára kiadott tanterv a 3 éves kurzus 3. és 4. szemesztere számára előírja a mezőgazdaságtan hallgatását éspedig az Intézeten kívül, mint kötelező tantárgyat. Az alázatosan alulírt igazgató már a 257. sz. jelentésében (kelte: 1855. március 31.) ugyanezen ügyben jelentést tett. Ebben jelezte, hogy a mezőgazdasági előadásokat a csász. kir. pesti Egyetem bölcsészeti karán tarthatnának. A csász. kir. Vallás és Oktatási Minisztérium 1855 augusztus 7-i 11406/507. rendeletében megemlítette, hogy a műszaki Intézet újjászervezése Budán már folyamatban van. Ebben az Intézetben a mezőgazdaság tanítására külön tanszéket állítanak fel.

Azonban egész mostanáig sem Pesten a csász. kir. egyetemen, sem Budán a József politechnikai intézetben mezőgazdasági előadásokat nem tartanak, így mindkét intézetben a professzorok [tanszékek] ugyan e tudományok számára meg vannak szervezve, de a professzorok még nincsenek kinevezve. Az állatorvostan hallgatói számára már a jövő tanévben, vagyis f. év október elejétől kezdődően elő van írva, hogy hallgassák az előadásokat. Ezért az alázatosan alulírt Igazgatóság merészkedik azt a kérést előterjeszteni, hogy kegyeskedjék a nagyságos csász. kir. Helytartósági Osztály engedélyezni, hogy az állatorvostan hallgatói német és magyar nyelven előadandó, kötelező tanfolyam részesei lehessenek és hogy így a legkegyelmesebben szentesített állatorvosi tanulmányi tervet végrehajthassák.

Az alázatos alulírt Igazgatóság tekintettel arra, hogy az állatorvostan hallgatói számára a mezőgazdasági vonatkozású előadás hallgatása kötelező és így ők teszik ki a hallgatóság nagyobb részét, bátorkodik rámutatni arra, hogy célszerű lenne, ha ezeket az előadásokat a kinevezendő professzor az Intézet épületében tartaná.

51.

Pest, 1860. máj. 25.

Vizsgálati bizonyítvány epilepsziás szarvasmarháról.

201/1860.

Folyó év május 8^{án} egy vörös-fehér tarka 4 éves 12 ½ markos fejős tehén hozatott a cs. k. pesti állatgyógyintézetbe, nyavalyatörés (epilepsia) miatt megvizsgálandó, Vatai Gyulától mint tulajdonostól.

Ámbár e tehenen itt létének egész ideje alatt nem mutatkoztak e betegségnek jelenetei, még sem állíthatni, miszerint a tehén azért is már tökéletesen ment volna ettől a betegségtől, mivel ez olyan egy baj a mely időszakai rohamokként megjelenvén néha több hetek – sőt hónapokig kimarad, még máskor megint többször egymásután támadja meg a különben egészségesnek látszó állatot. E betegségnek jelenetei roham közben oly szembetűnők, úgymint: a fejnek csóválása, a testnek reszketése, a bizonytalan, tántorgó állás, az állatnak ledülése, a lábokkali rugdolódzás 's rángatódzás, habzó száj, fogcsikorgatás, a szemek [...] s a etc. hogy azokat bárki – ha nem is állatorvos – veheti észre; amiért s a tehén nyavalyatörő állatnak elítélésére 's az adás vevésnek ennek következtébeni megsemmisítésére elég leend; a tanúk – azok azok, kik a fent leírt jelvényekkel járó rohamot e tehénnél látták, bíró általi kihallgattatása 's megeskettetése.

52.

Pest, 1860. nov. 6.

Vizsgálati bizonyítvány fulladásos panasz miatt megvizsgált lóról.

636/1860.

E folyó év október 29-én Nagy Gedeon özvegye beküldött egy pej 10 éves 15 marok 1 hüvely és 2 vonal magos herélt kocsis lovat a cs. k. állatgyógyintézetbe, hogy az állítólagos fulladozásról megvizsgáltassék.

A fent idézett napon elővett vizsgálat után kiderült, hogy a fent leírt ló csakugyan fulladozási főhibában szenved. Minek következtében a vevés az általános polg. törv. könyv 925. § 3^{ik} pontjának és az 932. § értelmében megsemmisítettik.

53.

Pest, 1860. dec. 4.

Galambos Márton az órák sűrítésével lehetővé tette, hogy a 3 éves tanfolyam 2 év alatt elvégezhető legyen, ezért a minisztérium dicsérettel illeti.

663/1860.

A tanári testület f.é. szeptember 7-én tartott tanácskozásáról szóló jegyzőkönyvnek felterjesztése alkalmával a magas cs. k. oktatási ministerium 1860. október 17-ről kelt 15452 számú kibocsájtványában kijelentette, miszerint Önnek azon rendkívüli működése s buzgó fáradozása – mely a jegyzőkönyvben dicsérőleg ki volt emelve, s amely szerint naponkint a hivatalosan megszabott rendes kötelmi 2 előadási óra helyett 4-5 előadási órát is tartott, s így a három éves tanfolyamnak két évvé átváltoztatását a tanerők szaporítása s így a kincstár terhelhetése nélkül lehetségessé tette -, kellemes tudomásul szolgált.

Miről Önt az alólírt igazgatóság a nagyméltóságú cs. k. helytartóságnak f. é. november 24-ről kelt 33.180 számú intézménye folytán kellemes tudomás végett ezennel értesíti.

54.

Pest, 1860. dec. 4.

Szabó igazgató jelenti a Helytartótanácsnak, hogy rendelkezés értelmében a „császári királyi” feliratokat „magyar királyi”-ra cserélték.

672/1860.

F. hó 4-én ezen intézet igazgatója Dr. Szabó a Sennyei v.b. titkos és helytartósági tanácsos úrtól tárnok mester Majláth ő excellentiájának egyetértésével azon szóbeli rendeletet vette, miszerint az állatgyógyintézet épületének homlokzatán levő kétféjű sas levéttessék, az intézet épületén levő császári királyi feliratok magyar királyi feliratokkal helyettesíttessenek, s az intézet magát az eddigi császári királyi helyett magyar királyinak írja.

Ezen szóbeli rendelet folytán még ugyan az nap délelőtt a kétféjű sas az intézet épületéről leszállított s az egész intézetben levő cs. k. feliratok m. k. feliratokkal váltattak fel.

55.

Pest, 1861. jún. 13.

Mina János tanársegéd minősítése és javaslat a kolozsvári Orvos Sebészeti tanintézetben betöltendő állásra.

97/1861.

A pesti m. kir. állatgyógyintézeti kórodai tanársegéd Mina Jánosnak folyamodványát 9 melléklettel együtt – melyben a Kolozsvári orvosi sebészeti tanintézetben megürült állatjárványi, barmászat rendőrségi, házi állatok életrendi, tenyésztési és fajok ismertetési tanszék elnyeréséért esedezik – azon megjegyzéssel van szerencséje az alólírt igazgatóságnak ide mellékelve átküldeni, miszerint fentemlített Mina János sebész és szülész az osztrák birodalomban fennálló állatorvosi fokozat legnagyobbikát, az állatgyógyász mesteri oklevelet Bécsben, 1859-ben kiérdemelvén, múlt év martius 1-től fogva a pesti magy. kir. állatgyógyintézetben mint kórodai tansegéd szakadatlanul működik, s ez idő alatt alkalma volt az alólírt igazgatóságnak tulajdonságait és tehetségét kiismerni, miért örömmel ragadja meg az alkalmat kijelenteni, hogy Mina mind az ember, mind az állatorvosi tudományok mostani

színevonálán áll, magyarul, németül, románul s latinul beszél, ép ésszel s egészséges testtel van megáldva, e mellett jó magaviseletű, szerény, buzgalmas, hivataloskodásában szorgalmatos és fáradhatatlan, mint ezt az idecsatolt Dr. Zlamál Vilmos tanár úrnak, mint Mina közvetlen kórodai főnökének hivatalos véleménye is tanúsítja.

Alólírt igazgatóság meg van győződve, hogy a tekintetes orvos sebészi tanári kar becsületes, s e megtiszteltetésre méltó kartársat, a tanulók pedig értelmes, buzgó és fáradhatatlan tanárt nyernének Mina tansegédben; miért is őtet nem hivatalos modorban, hanem valódi meggyőződésből a tudomány és hivatal érdekében ajánlja a tekintetes igazgatóságnak szíves pártfogásába.

56.

Pest, 1861. júl. 7.

Heitzmann Mártont és Tormay Károlyt értesíti Szabó Alajos igazgató, hogy kinevezést nyertek a vizsgabizottságba.

141/1861.

Tekintetes Heitzmann Márton országos állatorvos úrnak

A nagyméltóságú m. kir. Helytartótanács f. é. szent Jakab hó 11-én tartott tanácsülésének 39534 sz. határozata folytán a magyar királyi állatgyógyintézetben a tanév végével tartani szokott szigorlatokhoz Önt vendég vizsgálónak kinevezni méltóztatott; azon esetre pedig, ha Ön akadályozva volna a vizsgálatoknál megjelenhetni, Dr. Tormay Károly helyettesítettik vendég vizsgálónak.

Midőn Önt az alólírt igazgatóság ezen kegyes kinevezésről kellemes tudomás végett ezennel értesíti, felhívja egyszersmind, hogy e hó 18-án az intézet harmadik tantermének helységében d.e. 8-órákor megkezdendő s a reá következő napokban szakadatlanul folytatandó állatorvosi szigorlatokhoz megjelenni sziveskedjék.

Tekintetes Tormay Károly orvos tudor úrnak s több tud. társulat és egyesület tagjának

A nagyméltóságú – szigorlatokhoz Heitzmann Márton országos állatorvost nevezte ki vendég vizsgálónak; azon esetre pedig, ha Heitzmann akadályozva volna a vizsgálatoknál megjelenhetni, Ön helyettesítettik vendég vizsgálónak.

Midőn Önt az alólírt igazgatóság ezen fentebbi magas rendeletről tudomás végett ezennel értesíti, megjegyzi egyszersmind, hogy adandó alkalommal esetről esetre Önt szigorlatokhoz meghívni szerencsés leend.

57.

Pest, 1861. nov. 13.

Szabó Alajos felterjesztése a Helytartótanácsához Galambos Márton rendes nyilvános tanárrá történő kinevezésére.

272/1861.

Dr. Galambos Márton a pesti magy. kir. állatgyógyintézet rendkívüli nyilvános tanárának rendes tanári kegyes kinevezése végett folyamodványát 7 darab melléklettel az alólírt igazgatóságnak azon szerény megjegyzéssel van szerencséje a nagyméltóságú m. k. Helytartótanácsnak felterjeszteni, miszerint a fentnevezett Dr. Galambos folyamodványában alázatos kérelmének támogatására elősorolt indokok valóban élethívan vannak előadva, s az alólírt igazgatóság csak az intézet érdekében, a tanügy előmozdításában s hivatalos kötelességének érzetében vél cselekedni, midőn az újabb korban bámulandó gyorsasággal kifejlett állatorvosi tudomány színvonalán álló, a tanításban fáradhatatlan, előadási modora, tanítványai és a külső felekkeli bánásmódja végett általában szeretett és tisztelt, jó magaviseletű s a dicsőségesen uralkodó felséges dinasztiahoz tántoríthatatlan hűséggel ragaszkodó Dr. Galambos Márton rendkívüli nyíl. tanárt a rendes nyilvános tanári kinevezésre méltónak tartja, s a nagyméltóságú magy. kir. Helytartótanácsot egész alázattal kéri, miszerint Dr. Galambost kegyes pártfogásába venni s rendes tanárrá kineveztetését kegyesen kieszközölni méltóztatnék.

Pest, 1862. jan. 8.

A Helytartótanács kérésére Zlamál tanár véleményezi Löffelmann Ignác

Heil und Vorbäugungsmittel gegen die Rinderpest c. munkáját.

19/1862.

Pest városának Teréz külvárosi lakosa, Löffelmann folyamodványt intézett a n.m. mk. Helytartó Tanácshoz, melyben az „Ignatz Löffelmann Heil u. Vorbäugungsmittel gegen die Rinderpest” című munkát a nm. mk. Helytartó Tanácsnak ajánlja, a neki fizetendő megfelelő díj mellett s’ ezen munkának ajánlására előhossa, miszerint az ezen munkában foglalt gyógy- és óvszer – szerinte t.i. – a világ előtt még titok s’ e titkos szernek sikeres hatása 1854^{ben} már szakértők azaz a bécsi Állatgyógyintézeti tanár urak által, és pedig hivatalosan megpróbáltatott és sikeresnek be is bizonyított. A nm. mk. Helytartó Tanácshoz 60.393 sz. alatt 1861. november 25^{kén} az ügyet kiadta a m.k. Állatgyógyintézeti igazgatóságnak véleményes jelentés végett, nekem pedig onnan véleményadásul kézbesítettén, a következőket bátorodom előadni:

Vélemény

ad. a. (Hogy valamely már 1857. Bécsben Gerold Károly nyomdájában sajtó alól kikerült munkának tartalma még mostanáig is titok maradt volna; abban nagyon kételkedhetni; de legyen ám úgy, akkor az ezen munkában foglalt s’ titkosnak lenni akaró, fenyőgyökérből, lenmagliszt s’ kénkövirágból álló óv- és gyógyszer, nálunk legalább nem titok,) mivel m. év október havában Bihar megyéhez való kiküldetésem alkalmával tapasztalám, hogy mind a fenyőmagot (:ha talán is a gyökeret:), mind a kénkövirágot gyakorta használták (:mint ez minden újon ajánlott gyógyszernél megtörténik:), de sikertelennek tapasztaltatván, vele megint felhagytak. –

ad. b. (Nem tagadhatni ugyan, hogy Bécsben kísérleteket tettek szakértők jelenlétében ezen gyógy- s’ óvszerrel: de az ajánló által felmagasztalt eredménye a kísérletnek az vala; hogy Wegenstein istállójában megbetegedett 14 tehén közül 12 darab elhullott és 2 életben maradt. Igaz ugyan, hogy e két tehén a kérdéses gyógyszerrel orvosoltatott – de egy harmadik is kapta ezen szereket s’ mégis elesett. – (L. az ajánl. munka 21-32. lapját.) Ezen halálozási arány pedig minden orvoslás nélkül is előadja magát, sőt néha még kedvezőbb is.

A mi pedig a második próbát illeti, melynek folytán ezen szert valódi óvszernek akarják keresztelni, abban még kevesebbet látok. – (mert ha két egészséges tehén közül, melyek a ragadásnak tétetnek ki, az egyik tehén óvszert kap, a másik pedig nem, s' ezen két tehén közül bizonyos idő múlva egyik sem betegszik meg, akkor azon kérdés veti fel magát, hogyan lehet ezen próbából az óvszernek marhavész ellenes hatására következtetni?

Ama nyilatkozat után, melyet a cs. k. minisztérium 1854^{ki} március 18^{án} 6289 sz. alatt kibocsátott ezen óv- s gyógyszeréről, minden további véleményezés és bíraskodás feleslegessé vált. Ezen magas leiratnak az a veleje, hogy ezen szert a vele megtett próbatételek után ítélve, semmivel sem jobbnak tarthatni az eddig ajánlott s' használt szereknél, ... az ajánlott sósavtól kezdve egész a vízzuhamos – s' gőzfördőkig. – (l.é. munka 37-38. lapját)

Igénytelen véleményem ezek szerint oda járul, miszerint a folyamodónak kérelme nem teljesíthető.

59.

Pest, 1863. jan. 26.

A tanári testület javasolja a Helytartótanácsnak, hogy a marhavész elfojtásának megszervezésére hozzanak létre bizottságot.

23/1863.

A nagym. m. k. helytartótanács f. é. január hó 10^{én} kelt 90686 sz. alatti rendelete folytán a pesti m. k. állatgyógyintézet igazgatósága a Somogy megye főispányi helytartójának a m. é. december hó 22ⁿ kelt 3480. sz. a. azon javaslata fölött: miszerint az országban uralgó marhavész elfojtására a fennálló állatorvos-rendőri szabályok a jelen közigazgatási elvekhez és körülményekhez átdolgozás általi idomítása s azoknak országszerte szétküldése eszközöltetnék, - véleményes jelentés adására és annak mielőbbi felterjesztésére felhívatik.

Vélemény:

Miután a magyar gazdasági egyesület által tartott szakosztályi ülés, melyben a alolírottak is résztvettek, elhatározá a magas m. k. helytartótanácsához azon alázatos kéressel járulni, hogy az országban uralgó keleti marhavész elfojtására országos egészségi bizottmány alakítatnék föl,

mely az eddig fennálló, a marhavészre vonatkozó barmász-rendőri szabályokat a jelen közigazgatási elvekhez és körülményekhez idomítva átdolgozná, és a nagym. m.k. helytartótanácsához fölterjesztené; - ennél fogva az alólírt tanári testület bátorodik oda nyilatkozni, miszerint igénytelen véleménye szerint ezen az országra nézve oly fontos és életbevágó ügy ezen országos bizottmány által, melyben a tervezet szerint ezen tanári karnak egy két tagja is részt veend, annál inkább is tárgyalatnék, mert ezen szabályok nem csupán állatorvosi, hanem közigazgatási és gazdasági szempontból is átvizsgálandók, s mert addig a Bécsben e célból összegyűlt birodalmi bizottmányból az ország részéről két kiküldött is visszatérend, s így a Magyarországon életbe léptendő rendőri szabályok, a mennyire az itt lévő körülmények azt megengedik, a birodalom másik felében levőkkel is kívánatos összhangzásba hozhatók.

60.

Pest, 1863. d. n.

Tormay Béla tanársegéd felmondó levele az igazgatósághoz.

142/1863.

1861^{ik} évi márczius 1^{től} a magas Helytartótanács által kineveztettem a Tek. Igazgatóság előterjesztése folytán boncz és élettani tansegédnek, és mint ilyen a mai napig működtem, de minthogy most egy állomást nyertem, mely jövőmet jobb kilátásokkal tölti el, és melynek anyagi oldala reám nézve előnyösebb – ezen állomás a Szatmári püspökség jószágainak felügyelete – egész tisztelettel felkérem a Tek. Igazgatóságot, méltóztassék oly módon intézkedni, hogy hivalomról leköszönésem alkalmakor, melyben folyó évi október 1^{jén} lehet csak működnom, helyettem akkorára más tansegéd neveztessek ki, ki a teendőknél megfeleljen.

61.

Pest, 1863. ápr. 20.

Szabó igazgató tiltakozó levele a főkapitányhoz a fűvész-kertben megnyitandó kocsmá ügyében.

90/1863.

Az alóírt igazgatóságnak értésére esett, miszerint az állatgyógyintézet épületének tőszomszédságában lévő s az egyetem tulajdonához tartozó régi fűvész-kertben Doktor és Borsos bérlők kocsmát akarnak nyitni: s azt albérlőnek átengedni. Miután az állatgyógyintézet épületében több nyilvános tanodán kívül az m. kir. orvosi kar sebészi és szülész kórodája is el van helyezve, melyekben számos súlyos beteg ember fekszik s várja felgyógyulását, azonban a lármás kocsmá megnyitása által ezeknek nyugalma folytonosan zavartatnék, - s miután a fennevezett bérlők Doktor és Borsos ezen helyiséget nem kocsmá megnyitására bérelték ki, - az alóírt igazgatóság hivatalos tisztelettel felkéri a tekintetes főkapitányi hivatalt, miszerint az előadások megzavarását s a betegségük által már különben is nagyon sújtott kórágóban fekvő embertársaink nyugalma folytonosan háborgató kocsmá megnyitásától az illető Doktor és Borsos fényképészeket szigorúan eltiltani szíveskedjék.

62.

Buda, 1864. jún. 5.

A Helytartótanács a keleti marhavész terjedésének megakadályozására országos szervezet létrehozását rendeli el.

162/1864.

Az országban három év óta pusztító, habár jelenleg csak aránylag csekély számú helyekre szorítkozó, de a nemzetgazdaságot mégis folyton csökkentő keleti marhavész végképeni elfojtása tekintetéből oly rendkívüli intézkedések életbeléptetése mutatkozáván szükségesnek, melyek segélyével, - részint a fennálló szabályok erélyes foganatosítása, részint a barmászrendőri óvintézkedéseknek pontosabb ellenőrködése által a pusztító vésznek valahára véget veni sikerülhet; - a következő intézkedések azonnali létbe léptetése rendeltetik el, a keleti marhavész tartama idejére:

1. Az országban húsz járvány főbizottmány állítatik föl, melynek mindegyike nagyobb részt több megyék területére kiható működési tért nyer.

Ezen főbizottmányok teendőihoz tartozand: a keleti marhavész elfojtására 's tovább terjedésének meggátlására a fennálló szabályok értelmében a szükséges rendelkezéseket azonnal megtenni: 's szigorú alkalmazásuk felett örködni; különösen pedig a bunkózás körüli szabályokat fogatosítani, az e részbeni kártalanítási igényeket kipuhatolni 's a megfelelő pénzösszeget az illető marhatulajdonosok részére lehető gyorsasággal kieszközölni, bizonyos hajtó utakat és az ezeken szükségelt átvizsgáló állomásokat kijelölni, a marhavásárokat rendezni, az egyes megyékben és sz.k. városokban albizottmányokat föllállítani, s ezekkel közreműködve a vész megsemmisítését eszközölni, végül magukat egyenesen ezen kir. kormányzékkel érintkezésbe tenni, melynek ügyis folytonos felügyelete alatt állandnak.

2. Ezen húsz főbizottmány területezése az ide zárt mintázat szerint állapítatván meg, székhelyül rendesen a megyei csoportozat középpontja tűzetett ki.

Mindegyik főbizottmány tagjai állanak az elnökből és pedig rendesen azon megyei kormányzóból, kinek területébe a főbizottmány székhelye esik, továbbá az ott netán létező vidéki gazdasági egyesületnek egy-két küldöttjeiből, néhány értelmes, ügybuzgalmú érdekelt gazdából s' egy orvosból.

A bizottmány tagjait az elnök jelöli ki.

3. A főbizottmányi elnökök működésére s' hatáskörére nézve az ide csatolt utasítás adatik ki, mely szerint fognak pontosan és erélyesen eljárni.

Az illető megyei és városi hatóságok pedig a kerületi főbizottmányi elnöknek a keleti marhavész tárgyára vonatkozó utasításait legpontosabban tartoznak teljesíteni, 's minden ez ügühöz tartozó jelentéseiket a meghatározott időszakban az elnökhöz intézni, ki is az említett járvány minden ügyeinek elintézését átveszi.

4. F. é. ápril 14^{én} 5277 sz. a. kelt kegy. udv. rendelet szerint a vész sikeres elfojtása céljából szükséges intézkedésekből fölmerülő költségek fedezésére az egész országra nézve 125000 Ft-nyi öszszveg engedélyeztetvén, ebből 100000 Ft. bunkózási, - 25000 Ft pedig utazási

célokra 's a szükségesnek mutatkozó többi intézkedések fedezésére fordítandónak határoztatik oly hozzáadással, miszerint ezen alap lehető takarékos kezelésére legnagyobb fölügyelet leszen fordítandó.

Minthogy pedig az említett vész országszerte örvendetes apadásnak indulván jelenleg csupán egyes helyeken merülnek föl, elkülönözött vészbetegségi esetek, melyek tapasztalatilag csakis a bunkózás lehető legnagyobb mérvbeni alkalmazása által szüntethetnek meg a kívánt gyorsasággal oly időben, melyben a marha már a fennforgó takarmány szűke miatt is, a legelőre hajtatni kéntelenítettvén, az érintkezési pontok sokfélesége a vész elhurczolására folyton alkalmat nyújt – a közönségének f. é. márt. 1^{én} 16596 sz. a. kelt itteni intézmény kapcsán újólág szorosan meghagyatik, miszerint előforduló esetekben a bunkózást mint a vész elnyomására elismert legczélszerűbb s' legegyszerűbb szert a lehető legkiterjedettebb mérvben alkalmazva a fennálló járvány szabvány 5^{ik} §-ában foglalt körülmények figyelembevételével, a mutatkozó vészt lehetőleg gyorsan elfojtani igyekezzék.

Mely cél elérése tekintetéből a közönségnek egy, a bunkózós célja 's eljárása iránt népszerűen szerkesztett oktatás mintája ide zárva oly meghagyással küldetik át, hogy az számos példányban kinyomattatván a lakosok közt osztassa szét, 's befolyásának egész súlyával oda működni törekedjék, hogy a' a köznép a bunkó alkalmazásának hasznáról, 's az ebből eredő kárának megtérítéséről kellőleg fölvilágosíttatván, annak használatba vételére hatályosan buzdíttassék.

Meghagyatik továbbá a közönségnek, miszerint a bunkózások utáni kártérítési összegeknek mielőbbi kiszolgáltathatása szempontjából az erre vonatkozó beadványoknak, fenidézett 51. §. szerint leendő hiány nélküli fölszerelése 's haladéktalan fölterjesztése iránt erélyesen intézkedni kötelességének ismerje, hogy az illetők részére a kárpótlási összegek, a' fön kitett alapból a lehető leggyorsabban utalványoztathassanak.

Magától értetvén, mikép nem csupán a bunkózásnak fennebb kiszabott nagyobb mérvbeni alkalmazása, hanem a többi óvszabályok szigorú és következetes keresztülvitele a közönség által előforduló esetekben azonnal eszközlendő, mely célból az 1859. évi járvány szabványon kívül a vész elfojtására a kormány szék által kiadott szabályrendeletek alatt összegyűjtve a közönségnek tájékoztatás, alkalmazkodás végett megküldetnek. Hogy pedig a szarvasmarha egészségi állapotáról folytonos nyilvántartás eszközöltethessék, és az e részbeni

eltitkolásoknak eleje vétethessék, a közönségnek szoros kötelességévé tétetik, miszerint minden hó elsején és közepén a szarvasmarhák egészségi állapotáról szóló jelentését az illető járvány főbizottmány elnökéhez okvetlenül beküldeni felelőség terhe alatt el ne mulassza, megjegyeztetvén, mikép még azon esetre, ha közigazgatási területén a marhák között betegség elő sem fordult volna is, az ezen körülményről szóló nemleges jelentések lesznek beküldendőek.

63.

Pest, 1864. márc. 24.

A tanári kar véleménye a Helytartótanács kérésére a katonai állatorvosok és gyógykovácsok polgári állásokban történő alkalmazásáról.

63/1864.

A bécsi cs. kir. katonai állatgyógyintézetben jelenleg létező, s az alázatosan alólírt tanári karral kegyesen közölt tanrendszerből kitűnik; - miszerint Bécsben a katonai tanulók részére két tanfolyam létezik, úgymint:

- a) az alsóbb fokú katonai gyógykovácsok, és
- b) magasb fokú katonai állatorvosok számára.

Az alsóbb fokú állatorvosi tanfolyamot végzett katonai gyógykovácsok csupán csak a lóra vonatkozó tanulmányokat végzik; - míg ellenben a magasb fokú tanfolyamot végzettek, minden hasznos emlős, nagyobb háziállatokra vonatkozó tudományokat hallgatják. Ennek alapján az alázatosan alólírt tanári karnak szerény véleménye odajárul, miszerint:

- a) az alsóbb fokú állatorvosi tanfolyamot végzett katonai egyéneknek, vagyis az úgynevezett gyógykovácsoknak (Kurschmiede) Magyarországon az engedély az orvosi gyakorlatra csak azon feltétel alatt adatnék meg, hogy azoknak csak csupán lovakat szabadjon gyógyítani; míg ellenben
- b) a magasb fokú állatorvosi tanfolyamot bevégzett katonai egyének vagyis állatorvosoknak (Thierärzte) szabadjon az orvosi gyakorlatukat minden állatokra kiterjeszteni.

Miután hazánkban az állatorvosi gyakorlat űzése nincsen hatóságilag kijegyzett helyhez kötve, mint az örökös tartományokban; hanem mindenki, ha a fennálló legmagasb rendeletek által kiszabott kellékekkel fel van ruházva és azokról magát az illető főorvos előtt okmányilag igazolta, ott telepedhetik le, ahol legcélszerűbbnek reményli jövője biztosítását; - természetes, hogy a bécsi cs. k. katonai állatgyógyintézetben végzett gyógykovácsokat és állatorvosokat sem lehet kijelölt helyhez kötni, hanem ha hazánkban letelepedni kívánnak, orvosi gyakorlatukat a fentebbi véleményezett korlátok közt tetszésük szerint megválasztott helyen minden nehézség nélkül szabadon űzhetik.

64.

Buda, 1864. jún. 23.

A Helytartótanács egyetértő véleménye az előző irattal kapcsolatban.

182/1864.

Az alkalmas állatorvosok sorsának biztosítása, a' az állatorvosi állomásoknak hasznos egyének általi betölthetése tekintetéből f. é. Szt. Iván hó 5^{én} 9363 sz. a. kelt kegyelmes udvari rendelet szerint megengedettett, hogy jövőre nézve mindazon állatorvosoknak, illetőleg gyógykovácsoknak, kik a katonaságnál a köteles időn túl fedhetetlenül szolgáltak s' szakügyességükön kívül igazolni képesek, hogy a tanfolyamot az új tanrendszer szerint 1862, 1863 vagy 1864 évben végezték, az állatorvosi, illetőleg lóorvosi gyakorlatra az engedély akként adassék meg, hogy az alsóbb fokú állatorvosi tanfolyamot végzett katonai egyéneknek, vagyis az úgynevezett gyógykovácsoknak (Kurschmiede) csupán a lovak gyógyítására szoritkozni, míg ellenben a magasb fokú állatorvosi tanfolyamot bevégzett katonai egyéneknek, vagyis állatorvosoknak (Thierärzte) gyógy gyakorlatukat minden állatokra kiterjeszteni szabad legyen.

Miről az igazgatóság f.é. ápril 5^{én} 61 sz. a. kelt jelentésére vonatkozólag tudomás végett értesítettik.

65.

Buda, 1864. jún. 23.

A Helytartótanács tájékoztatja az Állatgyógyintézetet, hogy a kovácsoknak is engedélyt ad patkolásra ott, ahol patkoló gyógykovács nincsen.

222/1864.

Minthogy az országban tanult és rendes képességi bizonyítvánnyal ellátott patkoló gyógykovácsok elegendő számmal még nem léteznek, a' Kir. Állatgyógyintézet Igazgatóságának múlt évi augusztus 14^{én} 295. szám alatt kelt jelentésében foglalt azon indítványa, mely szerint a kovácsok a patkolási félévi tanfolyam hallgatására volnának szorítandók, s' ebbeli hiteles bizonyítványaik előmutatása nélkül a' patkolástól eltiltandók, - gyakorlatilag kivihetőnek nem mutatkozik. Miért is – vonatkozólag a' Cs. Kir. Kereskedelmi Minisztériumnak 1857^{ik} évi márczius 30-án 1596. szám alatt kelt intévényére – nem foroghat fenn akadály az iránt, hogy közönséges kovácsok ott, hol tanult, és bizonyítványilag képesített patkoló kovácsok nem léteznek, a' patkolást – ha ebbeli jártasságukat más úton is, mint a' rendes tanfolyam végzése után nyert bizonyítvány által kellőleg kimutatni képesek, - üzhessék; - ellenben oly helyeken, hol rendes gyógykovácsok vannak, a' közönséges kovácsok a' patkolástól eltiltassanak.

Miről a' Kir. Állatgyógyintézet Igazgatósága fentidézett jelentésére vonatkozólag tudomás végett értesíttetik.

66.

Pest, 1864. dec. 8.

Sóváry István végzett állatorvos helyben történő felesketését kéri Szabó Alajos az Ugocsa megyei főszolgabírótól, ezután megkaphatja oklevelét.

414/1864.

Sóváry István jelenleg akli lakos f. é. július hóban az állatorvosi szigorlatokat jó sikerrel kiállván s e hóban az oklevélért járó díjt is beküldvén, állatorvosi oklevelét csak az állatorvosi eskü letétele után kaphatja ki; hogy ne kellessék neki, különben is szegény sorsú ifiúnak nagy

költséggel Pestre leutazni az eskü letétele végett: - az alólírt igazgatóság hivatalos tisztelettel felkéri a tekintetes urat, volna szíves említett Sóváry Istvánt magához hivatni s őtet az ide mellékelt eskü minta szerint felesküdtetni s ezen esküt miután azt Sóváry és két tanú aláírta, az alólírt igazgatóságnak megküldeni; minek megtörténtével Sóvárynak azonnal megküldetni az oklevelet.

67.

Kökényesd, 1864. dec. 18.

Az állatorvosi eskü szövege.

433/1864.

Én N.N. esküszöm a mindenható Istenre és becsületemre:

1. Hogy a legfelsőbb egészségi rendeleteket és törvényeket, a mennyiben azok akár milynemű egészséges vagy beteg házi állatok tenyésztését, bánását és ápolását illetik, híven teljesítendem;
2. A gyógyítás végett reám bízott házi állatokon a tudománynak minden kellő gyógyszerivel teljes tudomásomhoz képest minden erőmből segítendek;
3. A házi állatok közt kiütött járványt az illető közigazgatási hatóságnak azonnal bejelentendem, e mellett a legfelsőbb rendeletek szerint és a mint legjobban bírom szorosán eljárandok;
4. A házi állatok törvényszéki vizsgálata vagy szemléleténél és az ezekről kiadandó bizonyatványok és más okmányoknál szoros lelkiismerettel részrehajlatlanul eljárandok;
5. Mindenkinék bárminemű állatorvosi ügyekben jó tanáccsal készséggel szolgálndok;
6. Azon esetben, ha alkalmam leend az állatorvosi tudomány növekedésére, felvirágzására és gyarapulására, erőmhöz képest buzgón közremunkálndok;

Ami épen most velem közöltetett is és jól és világosan megérttettem, azt meg fogom és akarom híven teljesíteni, mire

Isten engem úgy segéljen! Ámen.

68.

Buda, 1864. dec. 24.

Uralkodói engedéllyel az Állatgyógyintézet tanárai 30 évi szolgálat után teljes fizetéssel mennek nyugdíjba.

11/1864.

Ő császári és apostoli kir. Felsége f. é. Karácson hó 4^{én} kelt l.f. határozmányával legkegy. megengedni méltóztatott, hogy az 1863^{ik} évi július 15^{én} kelt ama legf. elhatározmány, mely szerint a gymnasiumi tanítók 30 évi szolgálat utáni teljes fizetéssel leendő nyugdíjaztatásuk iránt 1819. évi július 10-én kibocsátott l.f. rendelvény a pesti tudományos egyetem tanáira kiterjesztessék, - egyszersmind a pesti állatgyógyintézet tanáira is alkalmaztathassék. Erről az állatgyógyint. igazgatóság örvendetes tudomás és további kellő tudatás végett értesítetik.

69.

Buda, 1865. júl. 6.

A Bécsben tartandó nemzetközi állatorvosi gyűlésen való részvétel lehetőségéről tájékoztat a Helytartótanács.

298/1865.

A Bécsben folyó évi augusztus hóban tartandó nemzetközi állatorvosi gyülekezetre, folyó évi január 31^{én} 312 és június 18^{án} 186 sz. a. kelt fölterjesztéseiben indítványozott állatgyógytanári kiküldetések tárgyában hitelesen értesült ezen kormányzék, mikép az illető szakférfiaknak ezen gyülekezetre közkölségen való hivatalos kiküldetése a szomszéd tartományokban sem eszközöltetett, 's azok csupán a megtartandó gyülekezet idejéről értesítettvén, számos részvételre hívtak föl.

Ennélfogva, vonatkozólag a folyó évi június 11^{én} 48081 sz. a. kelt itteni intézvényre a címzettnek fenebbi kérelme teljesíthető nem lévén, a netán ezen gyülekezetre saját költségükön menni szándékozó tanárok csakis azon kedvezményben részesíthetnének, melyek a folyó évi június 22^{én} 8596 sz. a. kelt kegyelmes udvari rendelettel leérkezett, 's a

mellékletben egy példányban idezárt választmányi körözüvény szerint engedélyeztettek; megjegyeztetvén, mikép két darab igazoló jegy van ezen kormányshéknél letéve, melynek elnyerése végett a kebelbeli közegészségi osztályhoz fordulhatni rövid úton, mely is e két jegynek kiadásával van megbízva.

70.

Pest, 1865. júl. 15.

Galambos Márton tanár levele az igazgatósághoz három hanyag hallgató kitiltása ügyében.

218/1865.

Alólírt kötelességének tartja ttes igazgatóságnak ezennel hivatalosan bejelenteni, hogy e tanév folyama alatt a másodéves hallgatók közt fájdalom olyanok találatnak, kik a kutyák-kóroda látogatásában hanyagok voltak, s abban naponta tartott tanulmányos előadásokban csak kényük-kedvük szerint résztvettek, vagy pedig az egész év alatt nem jelentek meg.

Alólírt el nem mulasztotta a ttes igazgatóságnak a tanulók ezen hanyagságát több ízben szóbelileg bejelenteni, kik a ttes igazgatóság által kötelességük pontos teljesítésére kétség kívül meg is lettek intve.

Mínt hogy azonban dacára ennek az illetők hanyagságukban egész éven át megmaradtak, és ezen kívül a gyakorlati kórboncolásnál is igen ritkán jelentek meg, úgy hogy a névsorozatnak háromszori olvasásánál mindannyiszor távolléti jegyzéket kaptak, anélkül, hogy magukat hollétük fölött mindeddig igazolták volna, ennél fogva a fennálló tanszabályok értelmében és a rend fenntartása végett alólírt tanári kötelességének tartotta azok közül leginkább a következőket u.m.: Galambos Lajost, Mircsalov Mátyást és Rothenstein Gustávot kiemelni, és részint hanyagság, részint pedig – főleg az utóbbi – illetlen s a tanári tekintélyre nézve sértőleg ható viseleti módja miatt a tanulók sorából kitörölni.

Ezen lépésre alólírt annál is inkább indítva érte magát, hogy ez az első évesekre is egyúttal példa gyanánt szolgáljon, és hogy ez által az efféle rossz mag további harapódzásának ideje korán eleje vétessék és az első csirájában kiirtassék.

71.

Pest, 1865. júl. 23.

Tanári jegyzőkönyv az előbbi felterjesztés ügyében.

218/1856.

A f. h. 21-én tartott tanári kar értekezlete folytán Rothenstein Gusztáv illetlen viselete miatt a megbántott Galambos tanár úrnak a tanítványok jelenlétebeni megkérdelésére, - illetőleg bocsánat kérésére 's 24 órai bezárásra ítéltetett; Galambos Lajos és Mircsalov Mátyásra nézve határoztatott, hogy megrováson kívül a bizonyítványukban az illető rovat érdemük szerint egész szigorral töltsék ki.

Rothenstein f.h. 22-én az összes tanítványok jelenlétében bocsánatot kért illetlen magaviseletéért Galambos tanár úrtól, ki tekintetbe vévén Rothensteinnek a két év alatt tanúsított szorgalmát, előbbi jó magaviseltét, s az elkövetett illetlenségnek töredelmes megbánását, - az elzárást elengedte; mibe a tanári kar is belegyezett.

72.

Pest, 1865. szept. 24.

Jubileumi oklevél kiadása az 50 éve végzett egri Hering József állatorvosnak.

376/1865.

Mi a pesti magyar királyi állatgyógyintézet igazgatósága és tanári kara adjuk tudtára mindazoknak, akiket illet, vagy a jövőben illetni fog, hogy tek. nemes Heves és Külső-Szolnok t. e. vármegyékből Eger városából származó tekintetes Hering Josef urat, kit már 1815-dik évi szeptember 24-dik napján 's így ötven év előtt korára nézve ugyan még akkoron ifiút, de kitűnő ügyességére, tudományára s jeles erkölceire nézve azonban már érett férfiut, boldog emlékezetű elődeink néhai tekintetes Reisinger János természetrajz tanára s az orvosi kar az időbeni dékánja, és Tolnay Sándor az állatorvosi tudományok rendes tanára gyakorló állatorvossá avatták fel. Mi ezen m. k. állatgyógyintézetnek legfelsőbb hatalomtól nyert

jogosultságánál fogva indíttatva érezzük magunkat kegyeletes tiszteletünk és nagyrabecsülésünk jeléül Őt gyakorlati állatorvosi jogaiban újra ünnepélyesen megerősíteni és ezen jubiláris alkalommal fölruházzuk Őt mindazon szabadalmak és előjogok élezésével, melyek a fennálló jog és szokás erejénél fogva a gyakorló okleveles állatorvost megilletik.

Mindezeknek nagyobb hitelessége végett Mi, a pesti m. kir. állatgyógyintézet igazgatója és tanári kara, tekintetes Hering Josef úrnak ezen díszoklevelet az intézet pecsétjével ellátva és általunk saját kezűleg aláírva a mai kelt év és napon ünnepélyesen kiadtuk.

73.

Pest, 1865. szept. 29.

A tantestület elutasítja Simonides Pál gyógyszerész azon kérelmét, hogy egy év elengedésével elvégezhesse az állatorvosi tanfolyamot.

372/1865.

Miután a pesti m. k. állatgyógyintézetben az állatorvosi tanfolyam legfelsőbb helyről két évre szabatott ki; és az összes tantárgyak oly módon elosztvák, hogy azokat csakis két év alatt lehet bevégezni, és miután a tanári karnak hatalmában nem áll ezen Ő Felsége által szentesített tanrendszert módosítani: ennél fogva a folyamodónak annál kevésbé lehet egy évet elengedni, minthogy ő az elméleti s gyakorlati tantárgyak hallgatását, melyeknek órái összeütköznek, egy év alatt bevégezni úgy sem volna képes.

E szerint folyamodó csak azon kedvezményben részesülhet, hogy ő mint végzett gyógyszerész a legfelsőbbleg meghatározott két éves tanfolyam kötetmi tantárgyaiból a természetan, vegy- s fűvésztan hallgatásától a fennálló szabályok értelmében fel van mentve.

74.

Buda, 1865. nov. 16.

A Helytartótanács a keleti marhavész megszűnése miatti zárlati korlátozásokat enyhíti.

430/1865.

Valamennyi törvényhatóságnak.

Az ország jólétét négy év óta szakadatlanul fenyegetett 's a hazai szarvasmarhatenyésztést folyvást aláásott keleti marhavész, legutóbb beérkezett hatósági jelentés szerint, a' barmászrendőri óvintézkedések erélyesb foganatosítása, következetesb ellenőrködése, különösen pedig a' a bunkózás kellő mérvbeni alkalmazása folytán az egész országban végképen megszűnt, 's az eddig betiltva, vagy megszorítva volt szarvasmarhákali forgalom mindenhol ismét helyreállítatott.

Ezen örvendetes eseménynél fogva e' királyi kormányzék következő intézkedéseket talál elrendelendőknék, és pedig:

1. A múlt évi június 6^{án} kelt itteni intézvényvel felállítani rendelt 20 járvány főbizottmány ezennel beszünttetetik, 's az ezen főbizottmányok alá a' marhavész ügyeire nézve ideiglenesen rendelve volt hatóságok rendes hatáskörükbe helyeztetnek.
2. Fennebbi intézvényhez csatolva volt működési utasítással a' főbizottmányi elnököknek engedett rendkívüli határköre ezennel a' megyék és kerületek kormányzóira 's a szabad királyi városok polgármestereire ruháztatván át, ezek működéseiket fennebbi utasítás értelmében teljesítendik, és csupán a' volt főbizottmányi elnököknél még tárgyalásban lévő marhavész ügyek lesznek még ezek által elintézendők.

3. A szarvasmarháknak vaspályákon való szállítása tekintetéből 1862. évi május 8^{án} kelt 's ezen idő óta folytatólag kiadott itteni intézvénnyel kitűzött föl- és lerakódó vaspálya állomások, úgy szintén a' pályakocsik tisztítása tekintetéből 1864. évi december 3^{án} kelt itteni intézvénnyel megállapított tisztogató állomások ezennel hasonlólag beszüntetvén, a' vaspályákon kocsitisztítás fejében minden egyes szarvasmarha után a' járvány tartama alatt engedélyezett 55 frnyi díj beszedése egyúttal betiltatik, 's erről az illető vaspálya igazgatóságok közvetlen innét értesítetnek.
4. A netán még ezentúl egyes községekben felmerülendő ezen vész elfojtása, illetőleg a' szomszéd tartományokban, különösen jelenleg még Galicziában uralgó marhavész behurcolásának meggátlása céljából a' kellő óvrendszabályok foganatosítása teljes eréllyel eszközözendő, 's a' mutatkozó szükséglethez képest a' határszéleken fennálló községi bizottmányok működése be sem szünetendő, a' netán mutatkozó véznál pedig a' központi- és járási vagy községi járványbizottmányok azonnal felállítandók.
5. A szarvasmarhák egészségi állapotáról szóló jelentések, sőt ha közigazgatási területén a' marhák között betegség sem fordult volna elő, az ezen körülményről szóló nemleges jelentések ezentúl is a' meghatározott időszakokban ide fölterjesztendők.

Végül a' múlt évi június 6^{án} kelt itteni intézvénnyel marhavész tárgyában kiadott szabályrendeletek gyűjteményének folytatása a' közönségnek, tájékozás, alkalmazkodás 's a' járások között leendő kiosztás végett megküldetik.

75.

Pest, 1866. márc. 31.

Tanrend az 1865/66-os tanév második felére.

86/1866.

Tantárgy	Nap	Óra	Előadó
A kórodáknak látogatása gyakorlati minőségben a másodévesekkel	naponként	8-9	A kórodai tanár és segédje
A hasznos háziállatok bonc és élettana május végéig	naponként	9-10	Dr. Szabó tanár
A ló küllemtana (Exterieur) június és júliusban	naponként	9-10	Dr. Szabó tanár
Gyógyszertan, gyógyszerisme, gyógyszerező és vénytan	naponként	10-11	Dr. Galambos tanár
A kórtani boncolások látogatása	alkalom szerint	2-3	Dr. Galambos tanár
A patkoldábani gyakorlatok	naponként	2-4	Volf tankovács és segédei
Növénytan kizárólagos tekintettel a takarmány és gyógyfű megismerésére június hóban	naponként	4-5	Eisenmayer tansegéd
A kórodák látogatás, mint fentebb	naponként	5-6	A kórodai tanár és segédje

Második évi tanfolyam

Tantárgy	Nap	Óra	Előadó
A beteg kutyák kórodájának látogatása (nem kötelmi tantárgy)	naponként	7-8	Dr. Galambos tanár
Orvos-sebészi kórodák látogatása, különös orvos sebészi kór és gyógytan	naponként	8-10	Dr. Zlamál tanár
A patkoldábani gyakorlatok	naponként	10-12	Volf tankovács és segédei
A kórtani boncolások látogatása	alkalom szerint	2-3	Dr. Galambos tanár
Különös sebészi kór és gyógytan a műtét, műszer s köteléktannal együtt	kedden és csütörtökön	3-4	Varga tansegéd
Törvényszéki állatorvostan írásbeli fogalmazásbeli gyakorlatokkal együtt	hétfőn, szerdán, pénteken	3-4	Eisenmayer tansegéd
Járványtani és állatorvosi rendőrség	naponként	4-5	Dr. Zlamál tanár
Délutáni gyógyrendelések	naponként	5-6	Dr. Zlamál tanár

Jegyzet: Az előadások magyar és német nyelven folynak.

76.

Pest, 1866. máj. 11.

Zlamál tanár javasolja az igazgatóságnak, hogy a hanyag magaviseletű Schneller Imre hallgatót zárja ki az intézményből.

128/1866.

Schneller Imre ór, az állatgyógyászat másod éves tanítványa oly hanyagul látogatja a kórodát, s' az előadásokat, hogy ez iskolai év alatt hetek sőt hónapokig is kimaradott, legkisebb okát sem hozván elő kimaradásának.

Ámbár az ilyen érettkorú ember már maga is tudhatná ittlétének célját s' vele járó kötelességeit, 's ámbár ennél fogva az ilyen embert meginteni s' ledorgálni nincs is maga helyén; még sem mulasztám el – derék öregatyja iránti tekintetből – azt is megkísérteni, s' megintém őtet, egyszer négy szemközt s' másodszer nyilván; a nélkül hogy ezen jószándékomnak, s' megvallom, szabály elleni elnézésemnek legkisebb sikere is lett volna.

Azon kívül pedig Schneller úrnak magaviselete tantársai s' mások irányában – hogy többet ne mondjak – igen illetlen.

Ezeknél fogva kényszerítve érzem magamat tanári kötelességemnek megfelelni s' ezennel kijelenteni: én Schneller Imre urat nem tekinthetem többé tanítványnak s' kérem annak kirekesztését a rendes tanítványok sorából; különben könnyen válhatnék közhiedelemmé, hogy a magyar állatgyógyintézetben az állatgyógyászti oklevél megnyerésére sem az előadások s' kórodák látogatása, sem a kiszabott tárgyak rendes tanulmányozása, hanem egyedül a díjak lefizetése szükségeltetik.

77.

Pest, 1867. febr. 6.

A Magyar Gazdasági Egyesület véleményt kér egy új lépfene elleni gyógyszeréről.

26/1867.

Plachner Nándor csurgói gyógyszerész azon kérelemmel fordulván Egyesületünkhöz, hogy az általa a juhok lépfeneje (vulgo vérbetegsége) ellen feltalált gyógyszerrel kísérletet tenni, kebeléből több tapasztalt gazdát kérne fel: bátor vagyok ez iránybani kísérlettel végett a nevezett gyógyszerből 1 fontot a Tekintetes Úrhoz kísérlet végett átküldeni azon kéréssel, miszerint e szer hasznosságát illetőleg tett tapasztalatait annak idején Egyesületünkkel közölni szíveskednék.

E használati utasítás következő: minden beteg juhnak 2 latot kell beadni a porból, azt előbb tiszta vízzel péppé kevervén; a beadás reggel éhgyomorra történjék, falapátocskával kenetvén a beteg juh nyelvére a gyógyszer. Harmadnapra az adag ismétlendő, a beadás után mindannyiszor meg kell a juhokat itatni tiszta hideg vízzel.

78.

Pest, 1867. ápr. 19.

Zlamál válasza az előző levélre.

26/1867.

Nagyságodnak f. évi február hó 6^{kán} 34. sz. alatt kelt s' a m. k. állatgyógyintézet igazgatóságához irányított s' innen tisztelettel vett megkeresésére vett, miszerint Plachner Nándor csurgói gyógyszerész által állítólag feltalált lépfene elleni gyógyszerrel kísérletek tetnének, s' e szernek hasznosságát illetőleg tett tapasztalatok annak idején a m. gazd. egyesülettel közöltetnének – van szerencsém egész tisztelettel válaszolni: hogy egyrészt az olyan kísérletekre a m. k. állatgyógyintézetben – a tárgy (juhok) hiánya miatt nincsen alkalom, másrészt pedig egy egészen ismeretlen szernek állatokon megpróbálása nemcsak nem tanácsos, sőt inkább tilos, a miért is ilyen kísérleteknek bárhol megtörténte előtt a kérdéses szer alkatrészeinek ismerete kikerülhetetlenül szükséges, ami vagy a szernek vegyszeti elemzése útján vagy a feltalálónak vallomása által eszközölhető.

79.

Pest, 1867. febr. 23.

A tantestület támogatja Albrechtovich Tamás lelkész kérelmét, hogy egy év elengedésével elvégezhesse az állatorvosi tanfolyamot.

357/1867.

A tanári kar Albrechtovich Tamás cs. k. ezredi lelkész s itteni rendes hallgatónak kérvényét tanácskozmány alá vette s e tekintetben következő véleményadásban állapotott meg:

Miután folyamodó mint általános műveltségű egyéniség saját szerű hajlammal s előszeretettel bír az állatorvosi tudományhoz, ki hosszú évek során át a lovas katonaságnál is már ezen tudományt nagy szorgalommal ápolta, s nem csak az elméleti alapelveit magáévá tette, hanem a katonai állatorvosok által gyakorlati ismereteket is szerzett magának. – továbbá

Miután az eddigi rendkívüli s dicséretre méltó szorgalmából, valamint a vele gyakrabban tartott colloquium alkalmával tanúsított szakképességéből ítélve reményleni lehet, miszerint ő egy év alatt e tudományt kedvező sikerrel bevégezendi: ennél fogva a tanári kar folyamodónak kérelmét méltónak tartja a nagym. m. k. helytartótanács kegyes pártfogásába kivételesen annál is inkább ajánlani, minthogy ő, mint lelkész ezen tudományt amúgy is csak saját hasznára s netán mint leendő plébános híveinek ebbeli oktatására, valamint e tudomány szükségének – mely a gazdászattal legszorosabb kölcsönös viszonyban áll – további terjesztésére fordítandja.

80.

Buda, 1867. márc. 16.

A vallás- és közoktatási miniszter engedélyezi az előbbi kérést.

50/1867.

Abrechtovich Tamás császári királyi ezredi lelkész és pesti magyar királyi állatgyógyintézeti rendes hallgatónak a rendszeres két évi tanfolyamból egy év ezennel engedtetik, s' erről az állatgyógyintézet igazgatósága folyó évi február 26^{án} 357 szám alatti felterjesztése folytán tudomás, és további tudósítás végett ezennel értesítetik.

81.

Pest, 1867. júl. 15.

Szabó Alajos szerint Zlamál Vilmos minisztériumi osztálytanácsossá történő

kinevezésének időpontja az oktatás szempontjából kedvezőtlen.

146/1867.

Nm. v. és közoktatási m.k. minisztérium!

F. h. 9-ről 5346 sz. a. k. kegyes miniszteri rendeletben felhivatik az alázatosan alolirt igazgatóság, valjon Zlamál Vilmos állatgyógyintézeti tanárnak Ő Felsége által a földművelés, ipar és kereskedelmi ügyi m. k. miniszterumhoz osztálytanácsossá lett kineveztetése folytán a

nevezett tanárnak a tanév befejezésekor történendő felmentését nem ellenzi-e az intézet érdeke, szerencséje van jelteni, miszerint Zlamál osztálytanácsosnak tanárságátóli felmentése most, midőn a tanév bevégezése a küszöbön áll, nem csak az intézet érdeke ellen volna, hanem a tanuló ifjúságnak is nagy hátrányára szolgálna: mert a tanulókat a felmentés oly időben, midőn a vizsgák és a szigorlatok kezdődnek, fosztaná meg azon tanártól, ki az ő szorgalmukat, az általa előadott tanokban tanúsított előmenetelüket, kórodai képességüket az egész tanéven át szerzett tapasztalata folytán legjobban képes megítélni, s így a vizsgáknál nem csupán a véletlen kérdésekre adott feleletekből, hanem az egész éven át gyűjtött adatokból ítéli meg a tanulók képességi fokozatát.

Az alázatosan alólírt igazgatóság a fentebbieknél fogva kéri a nm. m. k. minisztériumot, hogy Zlamál osztálytanácsosnak tanárságátóli felmentését annál is inkább méltóztatnék függőben tartani; mert Zlamál az alólírt igazgatóság előtt kijelentette, hogy neki egyelőre nincs szándéka az intézettől végkép megválni, s ily értelemben a kellő lépéseket a nm. földművelés, ipar s kereskedelmi ügyi m. k. miniszterium útján már meg is tette.

82.

Buda, 1867. nov. 20.

A miniszter engedélyezi, hogy Zlamál tanári munkájának ellátása mellett, külön díjazásért, minisztériumi osztálytanácsos legyen.

324/1867.

Dr. Zlamál Vilmos rendes tanárnak megengedtem, hogy ő eddigi tanári minőségében megmaradván, a szabályszerű illetményeit csonkítatlanul élvezvén, a rendes előadási órákon kívül a földművelés, ipar, és kereskedelmi magy. kir. ministeriumban osztálytanácsosi minőségben jutalomdíj mellett működhessek.

Miről az igazgatóságot folyó évi, augusztus 17^{én} 245 sz. alatt kelt felterjesztése folytán tudomás végett oly hozzáadással értesítem, hogy e felől a fennevezett, az említett ministerium által fog tudósíttatni.

83.

Pest, 1867. szept. 26.

Szabó Alajos tájékoztatja a Belügyminisztériumot, hogy a zürichi III.

Állatorvos kongresszus fő témája a húsvizsgálat és közvágóhidak volt.

281/1867.

A vallás és közoktatási m. k. Miniszterium által a f. h. elején Zürichben tartott III-dik nemzetközi állatorvosi congresszusra – mint a pesti m. k. állatgyógyintézet képviselője – lévén kiküldve, ott a többi tárgyak közt a hússzemle is a tanácskozások egyik mozzanatát képezte.

Mínt hogy ezen, az emberi egészségre nagy befolyást gyakorló fontos ügy a nm. m. k. belügyminiszterium szakmájába tartozik, az alázatosan alolírt hazafiúi kötelességének tartja az e tárgyra vonatkozó s a congresszusban hosszabb tanácskozás és megvitatás folytán hozott határozatokat az alolírtak azon véleményezésével együtt, hogy azokat miként lehetne hazánkban hasznosíthatni; az ide csatolt mellékletben a nagyméltóságú m. k. belügyminiszteriumnak ezennel felterjeszteni.

84.

Pest, 1868. jan. 25.

Ziegler Mór irodatiszt fizetésemelési kérelme az Állatgyógyintézet

igazgatóságához.

21/1868.

Teljes tisztelettel alulírott bátorkodik azon kéréssel járulni a tekintetes igazgatósághoz, miszerint 500 Ftnyi évi fizetésének 800 Ftra való felemelését, titkári minőség és eddigi az intézet épületében bírt szabad lakásának megtartása mellett, magas helyen kieszközölni kegyeskednék.

Az alulírott cs. k. katonai százados volt, 1849-évben mint mérnöki őrnagy a magyar honvéd hadseregben szolgált, Világos után 12 évi várfogságra ítéltetett, melyből 6 év után szabadult ki. Ezen körülményekről nincsenek okmányai az alulírottnak, de ezek jól tudottak a magas m. kir. Honvédelmi ministerium előtt.

1856. év óta a pesti m. k. állatgyógyintézetnél az alulírott folyvást van alkalmazva, még pedig 1856- és 1857 években mint irodai díjnok, és 1857. év óta mint rendes hivatalnok 500 Frnyi évi fizetéssel, mely minőségben, mint az intézetnél a tekintetes igazgató úr mellett egyedül alkalmazott hivatalnok, vezeti az intézet levelezési és számtartó könyveit, és elkészíti évi számadásait. Csekély fizetésével csak nyomorultan tengődhetett, mihelyt az életszükségletek ára szerfölött magas fokra növekedett, míg azért majdnem minden magán üzletben alkalmazott hivatalnokok díjazása aránylag emeltetett.

Kéri tehát alázattal alulírott a tekintetes igazgatóságot, miszerint a magas magyar királyi ministeriumnak kegyes pártfogásába ajánlaná kérelmét, melynek teljesítésében boldognak érezné magát, a múltakban tett feláldozó szolgálatára nézve kegyes elismerést is találhatni.

85.

Pest, 1868. febr. 18.

Szabó Alajos igazolja, hogy Galambos Márton már 1847 óta az Állatgyógyintézetben dolgozik.

8/1868.

Miután az alolírt igazgatósághoz intézett f. h. 16-ikáról K. keresetében a kívánt, az 1848/9-dik évi vallás és közoktatási magyar miniszterium által segéd tanáruul való kinevezésére vonatkozó eredeti okirat az intézet irattárában nem létezik, ennélfogva az igazgatóság azt másolatban ki nem szolgáltathatja: azonban az igazság érdekében ezen ügyre vonatkozólag kinyilatkoztatja, hogy midőn az alolírt 1848-dik évben a vallás és közoktatási magyar kir. ministerium 6279/2613 sz. a. rendelete és az egyetemi orvoskar az évbeni igazgatója Dr. Balassa János 227-dik számú átirata folytán az állatgyógytan rendes és nyilvános tanárává neveztetett ki, ugyanakkor a két állatgyógyintézeti segéd (assistensi) állomás megszüntetvén, helyettük segéd tanári (adjunctusi) állomás szerveztetett s azt akkoriban Ön 1848-dik évi december 12-

től töltötte mindaddig, míglen 1849-dik évi május derekán ezen állomásra 800 Frtnyi évi fizetéssel végleg is kineveztetett, valamint azt is erősítem, miszerint Ön már 1847-dik év óta ezen intézetnél szakadatlanul számos tantárgyból rendes nyilvános előadásokat tartott és hogy bár aránylag csekélyebb fizetés mellett egész 1863-dik évben történt r. ny. tanárrá való kinevezéséig is folytonosan ernyedetlen buzgalommal, példás szorgalommal és egészségét feláldozó fáradozással jó sikerrel működött s e szerint a szó teljes értelmében egy tanszéket töltött be úgy, mintha csakugyan egy rendes tanár teljes fizetésében részesült volna.

86.

Pest, 1868. júl. 17.

Szabó Alajos igazgató engedélyt kér a Vallás és közoktatási minisztériumtól egy Hartnack-féle mikroszkóp megvásárlására.

197/1868.

A nm. fölművelés, ipar és kereskedelmi minisztérium f. e. febr. 15-ről 1514 sz. a. k. leiratával tudósította ezen intézet igazgatóságát, miszerint a tett lépések következtében a cs. k. katonai ménési felügyelőségek ezentől az idegbénaságban megbetegülő kincstári méneket e betegségnek közelebbi kutatása, tanulmányozása, valamint a kísérletek megtétele végett a pesti m. kir. állatgyógyintézetbe küldendik. Ezen magas rendelet folytán m. h. 15-én 3, s ma ismét 3 a fennevezett betegségben szenvedő kincstári hágó mén küldetett be.

Minthogy ezen, a lótenyésztésre nagyon károsan befolyó betegség kutatásával, valamint a kísérleteknél is egy nagyobb szerű görcsöre leendő szükséges az intézetnek, melyet más alkalommal is használhat, milyen a Hartnack féle patkó alakú mikroszkóp, az alolírt igazgatóság Bécsbe írt Lenoir-nak, vajjon kapható-e és mily áron ily mikroszkóp. Mint az ide mellékelt válaszból kitűnik, Lenoirnak jelenleg nincsen készlete, de mint tudósít, ő vár egy szállítmányt Párizsból. Ára a Hartnack-féle 600-szor nagyító félpatkó alakú görcsőnek ezüstben 130 Ft, mihez még az agio és a szállítási költség is számítandó, s így kerek számmal körülbelül 150 Ftba fogna kerülni.

Minthogy a Hartnack-féle mikrosópok világhírűek és így igen nehezen kaphatók, sőt néha egy évig is kell várni rájuk, mint ez Margó egyetemi tanár úrral is történt, az alázatosan alólírt igazgatóság kéri a nm. m. kir. minisztériumot, miszerint ezen kedvező alkalmat felhasználván az útközben lévő górcsövek egyikét az intézet számára megvehetni engedélyezné s annak 150 Ftra menő árát az intézeti alapból s illetőleg az oktatási célokra szánt s még a főadóhivatali pénztárnál rendelkezésre álló 400 Ftnyi összegből kegyesen utalványoztatni méltóztatnék.

87.

Pest, 1868. aug. 19.

Engedélyező válasz az előző kérelemre.

337/1868.

A Hartnack-féle górcső beszerzését azon feltétel alatt engedélyezem, hogy az czélszerűsége tekintetében Margó Tivadar egyet. tanár által, ki ily górcső birtokában már van, átvétele előtt megvizsgáltassék, 's a' pesti jövedéki fő, és adópénztárt utasítottam, miszerént e' célra egyszázötven forintot (:150 Ft.) beszámolandó előlegkép az igazgatóság bélyegtelen nyugtája iránt kifizessen.

Miről az igazgatóságot f. évi július hó 17-én 197. sz. a. kelt felterjesztése folytán további intézkedés végett tudósítom.

88.

Pest, 1868. júl. 29.

Rendőrségi jegyzőkönyv arról, hogy végzett állatorvosok macskazenét adtak

Eisenmayer Sándor tanársegéd ablaka alatt.

318/1868.

A pesti magy. kir. állatgyógyintézet Tekintetes Igazgatósága f. hó 29^{én} 297 sz. a. kelt levele, - melyben azon panasz tétetett, hogy Sándor Mátyás végzett állatorvos növendék és társai f. hó

28^{án} éjjel az intézet udvarába, az Öt pacsirta utcára szolgáló kapun bementek, a ház második emeletén Galambos Márton tanár és Eisenmayer Sándor segéd tanár urak ablakainál macska zenét csináltak.

Jelenlévők:
az alolírtottak.

A vizsgálatból kiderült, hogy a fõnt panaszlott kihágásban Nagy István, Váry János, Sándor Mihály, Csáry János, Milanovits Antal és Dratsay Gyula végzett állatorvosok vettek részt. Sándor Mihály, Csáry János, Milanovits Antal és Dratsay Gyula f. hó 29^{én} d. e. kézre kerülvén a hivatal elébe állíttatván, kihallgatások eszközöltetett.

Sándor Mihály pesti szül 23 éves rk. nõtlen, végzett állatorvos vagyok, lakásom f. v. Fõ utca 9 szám, f. hó 28^{án} este egy korcsmában mulattunk több társaimmal a letett vizsgálatot megünnepelni, a tisztelt tanár urak iránti hála és tisztelet érzéstõl indítatva, zenészeket fogadtunk és az intézet elõtt a tisztelt tanári karnak éjjeli zenét rendeztünk, - onnan a korcsmába visszatérve kartársunk, ki Eisenmayer Sándor tanársegéd úr részérõl nem kielégítõ clasificatiot kapott, minket felszólított, hogy menjünk vele Eisenmayernek macska zenét csinálni, mi akkor már kissé ittasok lévén rábeszélésére és csábításának engedve, õt az intézet udvarára, ott a 2^{ik} a második emeletre követtük ú. m. én, Váry János, Csáry János, Milanovits Antal és Dratsay Gyula és ott úgynevezett macskazenét csináltunk, néhány perc múlva távoztunk. Ki kell jelentenem, hogy ezen tüetés korántsem T. Galambos tanár urat, de csupán csak Eisenmayer tanársegéd urat illeté.

Fõlolvasás után aláíratott.

Sándor Mihály

A fentebbi vallomást megerõsítette Csáry János, Milanovits Antal és Dratsay Gyula.

89.

Pest, 1868. okt. 6.

Zlamál Vilmos tanár véleménye a tanársegédi állásra pályázókról (Rada József, Nádaskay Béla, Kurcz Ferenc, Szuppinyi Ödön).

372/1868.

Varga Ferencz dr. kórodai tansegédnek szabályszerű hivataloskodási ideje f. h. végével lejárván, az alólírt igazgatóság a kórodai tanár dr. Zlamál Vilmos miniszteri osztály tanácsos úr jelentése folytán az ekkép megürülendő állomásra f. é. augusztus 10-én a fennálló szabályok értelmében a pályázatot kihirdette, s azt mint az a hivatalos „Budapesti Közlöny” 1868-dik évi aug. 19-én kiadott 190-ik számának idecsatolt mellékletéből 2434-dik oldal második hasábjában látható – mind az említett közlönyben, mind az intézet értesítő tábláján közzétette.

Az ekkép kihirdetett állomásra négyen folyamodtak.

A folyamodóknak idecsatolt kérvényei mellékleteikkel együtt az illető szaktanárnak, Dr. Zlamálnak adattak ki véleményezés s illetőleg kijelölés végett.

Zlamál miniszteri osztálytanácsos úr ide mellékelte véleményezése szerint a négy folyamodó közül Rada József és Nádaskay Béla jelenleg nem vehetők tekintetbe, mert mind a kettő mint orvosnövendék idejüket az embergyógyászat megtanulására fordítják, míg a kórodai tansegédnek éjjel nappali jelenléte az intézetben okvetlenül szükséges. Ezek tehát csak pályájuk bevégezése után tarthatnak igényt a segédi állomásokra.

A másik két folyamodó közül Kurcz Ferencz ajánlóbb tulajdonokkal bír, mint Szuppinyi Ödön, mihez járul még, hogy a kórodai segédnek nehéz műtétek végbevitelére erős testalkattal is kell bírniok, mivel Szuppinyi nem bír, s ez inkább elméleti tanszékhez való segédi állomásra leendő alkalmasabb.

Miután Kurcz Ferencz mindazon kellékekkel bír, melyek a kórodai tansegédétől kívántatnak, s ezen kívül ő mint alsegéd is már az intézetben működött és így a tansegéd teendőiben jártas, őt dr. Zlamál ezen állomásra leginkább ajánlja s a felhozottaknál fogva az alólírt igazgatóság is Kurcznak kegyes kinevezését s illetőleg megerősítését kéri.

Hogy több egyénnek legyen alkalma magát az állatorvosi tudományban kiművelhetni, s ez által az állam több művelt tisztii állatorvost nyerhessen; czélszerű volna kivált ezen átmeneti időszakban, hol az intézet szervezése a küszöbön áll – Kurcz Ferenczet csak két évre kinevezni, mint ez az egyetemnél szokásban van, hol a tansegédek szintén 2 évre neveztetnek ki s a körülményekhez képest, ha a szükség úgy kívánja, további egy vagy két évre meghosszabbítható a hivataloskodásuk.

Az állatgyógyintézetnél 1856-ig szintén csak két évig tarott a tanszékek hivataloskodása, s ekkor 4-4 évre lón kiszabva, és ha kívántatott, még 2 évvel meghosszabbítható volt.

A tapasztalat azonban azt bizonyította be, hogy a 4 illetőleg 6 év nem czélszerű, mert nem felel meg azon célnak, melyért a segédi állomások felállítottak, miért is ez alkalommal – midőn a szervezés úgysis kilátásban van – Kurcz Ferencznek kinevezését csak két évre s egy vagy két évi meghosszabbítással bátorodik az alólírt igazgatóság javaslatba hozni, mint azt Dr. Zlamál is az ide mellékelt f. h. 2-ről kelt pótjelentésében indítványozza.

Miután Dr. Varga Ferencz az eddigi kórodai tansegéd az nm. földművelés, ipar és kereskedelmi miniszteriumnak f. e. szeptemberétől fogva a vöröstoronyi veszteg intézetnek igazgatójává neveztetett ki, s azonnal el kellett állomását foglalnia, az alólírt igazgatóság kéri a nm. miniszteriumot, miszerint Dr. Varga illetményét f. é. okt. 1-jétől kezdve megszüntetni, és miután Kurcz Ferencz október 1-jétől kezdve a kórodai tansegédi állomás teendőit tetteleg végzi, kegyes kinevezése esetére annak fizetését s egyéb illetményeit f. e. október elsejétől utólagosan járó részletekben utalványoztatni méltóztatnék.

90.

Pest, 1869. jan. 13.

Szabó igazgató levele a Pest városi törvényszékhez a hivatalos szakértő bizonyítványokat kiállító intézeti tanárok jogi helyzetéről.

11/1869.

A m. kir. állatgyógyintézet igazgatóságához gyakran fordulnak a felek a vett vagy eladott állataikról vizsgálati bizonyítványt kérvén. Ily esetekben a fennálló szabályok szerint két tanár bizottmányilag együtt vizsgálja meg az állatot szabályszerűleg és a tapasztalatokról hivatalos bizonyítványt állít ki, s azt az igazgatóság a feleknek hivatalosan kiszolgáltatja.

A magyarországi törvényszékek az állatgyógyintézet igazgatóságától ekkép kiállított bizonyítványokat fölülvizsgálatiaknak ismerték el, s miután a vizsgálatokat tartó tanárok fel vannak esketve, őket nem idézték vagy hallgatták ki tanúk gyanánt.

Mínthogy azonban Pest város tekintetes törvényszéke részéről 74025/1868. sz. alatt a hivatalos bizonyítványt aláírt két tanár, úgymint Dr. Szabó Alajos és Dr. Zlamál Vilmos miniszteri osztály tanácsos tanú kihallgatásra megidézettek; az alólírt igazgatóság hivatalos tisztelettel kéri a tekintetes törvényszéket, hogy az intézet tanárait hivatalos minőségben kiállított bizonyítványokért a tanú kihallgatástól felmenteni méltóztatnék, mert azok egyrészt a kihallgatásnál nem volnának mást képesek bizonyítani, mint amit írásban már hivatalosan kijelentettek, más részről pedig a tanítással lévén elfoglalva, az idézés által elvonatnának hivatásuktól. Ha netalán merülnének fel némely utólagos kérdések a hivatalosan kiállított bizonyítványok alapján, szíveskedjék azokat a tekintetes törvényszék az alólírt igazgatósággal felderítés végett közleni, mely mód czélszerűbbnek ajánlkozik s nem vonandja el a tanárokat a tanítástól, mint a megidézés által történendő szóbeli kihallgatás, melyre a megidézett tanár néha a legjobb akarata és a törvény iránti mély tisztelete mellett sem jelenhet meg, ha például a m. kormány által a betegségek constatírozására a vidékre kiküldetik, mint ez a most uralgó marhavész alkalmával gyakran megtörténhetik.

91.

Pest, 1869. márc. 8.

Az Állatgyógyintézet hivatalos átadása az Oktatási Minisztériumtól a Földművelésügyi Minisztériumnak.

59/1869.

Miniszteri rendelvénnyel folytán az intézetben f. é. márczius 8-án Kenessey Kálmán osztálytanácsos megjelenvén az intézetet, mely eddig az Oktatásügyi Ministerium alatt állt, a Földművelés, ipar és kereskedelmi Ministerium nevében vette, s ez alkalommal a tanári karhoz igen buzdító s szép reményekre jogosító beszédet intézett, kiemelvén az állatgyógyászatnak a mezőgazdaságra ható nagy horderejét, és annak égető szükségét, hogy ezen intézet a kilátásban levő új rendezésnél, - a jó hírben álló európai állatgyógyintézetekhez hasonlólag szerveztessék; mert a mostani átmeneti rendszer fennállása mellett a jelenlegi 3 tanár minden igyekezete és buzgalma daczára sem képes a tanerő csekély száma, a kellő taneszközök hiánya és az állatorvosoknak a társadalomban eddigi ingatag állása mellett kitűzött czélt elérhetni; mint már ezt az említett tanárok is részint röpiratokban, részint a hazai lapokban többször kifejtették.

Kenessey úrnak ezen jó intencióit az intézet nevében rövid szavakkal dr. Szabó Alajos köszönte meg, kérvén őt az ügy iránti érdekeltségénél és szereteténél fogva Gorove miniszter úrral való szíves közbenjárására s az intézetnek felvirágzására való közreműködésre.

Végül dr. Markusovszky Lajos miniszteri titkár, mint az Oktatásügyi Ministerium képviselője fejezte ki azon reményét, hogy a Földművelésügyi Ministerium teljesíteni fogja azon terveket, melyeknek életbeléptetésére az Okt. Ministerium fáradozott, annál is inkább, mert most az állatgyógyintézet átszáll a Földművelésügyi Ministeriumra, márpedig hazánban még sokáig a mezői gazdaság leendő kereset és fentartásnak főtényezője.

Az ünnepélyesség végeztével megtörtént az átadás és átadás a helyszínen.

92.

1869. ápr. 18.

Uralkodói rendelkezés arról, hogy az 1848/49-es események folytán nyugdíj-igényeket vesztett katonatisztek szolgálati ideje ismét beszámítandó.

135/1869.

Ő császári és apostoli királyi Felsége f. évi február hó 13^{án} kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben elrendelni méltóztatvány, hogy az 1848/9. évi események folytán nyugdíj-igényeiket vesztett volt katonatisztek közül mindazoknak, akik 1849 óta ismét katonai vagy polgári államszolgálatba jutottak, idővel bekövetkezendő nyugdíjaztatásuk alkalmával, 1848/9. előtti katonaságban töltött szolgálati idejük beszámíttassék – a honvédelmi m. kir. ministeriumnak f. hó 8^{án} 564. eln. sz. a. kelt felszólítása folytán, felhívom az igazgatóságot, hogy a mellékelt, a mondott célra szolgáló okmányokat az intézetnél hivatalos alkalmazásban levő Ziegler Mórnak, netaláni nyugdíjaztatása idején leendő használat végett a fentebbiek közlése mellett kézbesítse.

93.

1869. máj. 26.

A dunafejedelemségekből érkező gyapjú és juhok tárgyában Brassóban összeülő bizottságba Galambos Mártont jelöli ki a földműv. miniszter.

177/1869.

A dunafejedelemségekből érkező gyapjú és juhokban bebocsáthatása tárgyában Brassóban f. é. június 2^{án} összeülő bizottmányba Dr. Galambos Márton állatgyógytanárt is kiküldvén felhívom az igazgatóságot, miszerint nevezett tanárt erről a másolatban mellékelt és ez ügyben Brassó sz. k. város közönségéhez intézett rendelvényemben foglaltakhoz képest értesítvén, egyúttal figyelmeztesse, hogy az utiköltség és egyéb utasítások végett, a vezetésemre bízott ministérium állategészségi osztályában azonnal jelentse magát.

94.

Pest, 1869. jún. 3.

Szily József hallgató panasza Volf tankovács durva magatartása miatt.

153/1869.

Tekintetes Igazgató Tanár Úr!

Mély alázattal esedezem, magos személye előtt, hogy vegye figyelembe azon méltatlan rajtam elkövetett sértés, melyet Volf tankovács úr rajtam többi tanuló társaim előtt véghez vitt, azon okból, hogy folyó hó 28^{án} inspekción fejfájdalmim következtében meg nem jelentem.

Tudván azt, hogy oly egyén, ki hanyagságból ezen kötelességét mellőzi, hibát követ el, és e szerint meg is érdelmi a feddést. De az említett Tankovács Úr, semmit tekintetben nem véve, engem mint egy utcai betyárt a legdurvább és művelt emberhez nem illő, mocskos alávaló szavakkal, minden tanuló társaim hallatára illetett.

Én mint ilyen rajtam elkövetett méltatlanság és szégyen miatt bátor vagyok Tekintetes Igazgató Tanár Úrnál bepanaszolni, azon megjegyzéssel, miként az említett egyéniségen ezáltal nem kívánok bosszút tölteni, csakis arra kérem alázattal a Tekintetes Igazgató Urat, hogy netalán ezután rajtunk elkövetendő méltatlan és ily durva bánásmódot elhárítani alázattal kérem méltóztassék.

Maradván a Tekintetes Igazgató Tanár Úrnak

legalázatosabb szolgája

Szily József mint első éves

állatgyógyászatban hallgató

Ezen, valamint már szóval tett és megvizsgált panasz következtében Volf tankovács komolyan figyelmeztetett, hogy a tanulókkal illedelmesebben bánják s a durva kifejezésektől tartózkodják.

Dr. Szabó

95.

Pest, 1869. aug. 7.

Galambos tanár keresztbénulásban szenvedő lovak gyógykezelési kísérleteihez anyagi segítséget kér az igazgatóságtól.

379/1869.

Már egy éve annak, hogy a m. k. állatgyógyintézetbe álladalmi keresztbénulásban szenvedő ménlovak tancélok végett küldetnek be, melyek száma ekkoráig 24re rúgott. Minthogy azonban az illető lovak – akár gyógykezeltettek, akár nem, eddigelé mindannyian e rendkívüli betegségnek az állam nem csekély kárára áldozatául estek: ennél fogva a tudomány, s a közjó érdekében kötelességemmé tettem Dr. Zlamál Vilmos tanácsos úr beleegyezése mellett, három beteg lovon saját nézetem szerint okszerű gyógykezelési kísérleteket véghez vinni, melyek eredményét maga idejében bejelenteni el nem mulasztandom.

Van szerencsém egyúttal 25 Ft-ról szóló nyugtát ide mellékelni azon alázatos kéréssel, miszerint ezen összeget ebbéli költségek fedezésére előlegezni szíveskedjék.

96.

Pest, 1869. dec. 10.

Kurtz Ferenc tanársegéd jelentése a Pesti Omnibusz Társaságnak a lótelepen végzett vizsgálatról.

534/1869.

Becses felhívása folytán a mai napon az alolírt bizottmány a pesti omnibus társaság kocsi és istálló telepén megjelenvén, az ott tapasztaltokról következőleg nyilatkozik:

Jelenleg az összes lovak létszáma 399, melyek közül összesen 42 drb. beteg, mi tekintetbe vévén a 6 hétig tartott rossz időjárást, aránylag kedvezőtlennek nem mondható. Ezen 42 drb. közül a 30. sz. istállóban, melyben a külső s belső betegek állanak 23 drb. létezik, s ezek közt van két belső beteg, úgymint egy kólikával és egy tüdőlobbal.

A 31. sz. istállóban van 13 drb. részint jó szemű, részint pedig kétes orrfolyással.

A 32. sz. az az gyanús istállóban van 5 drb. gyanús és 1 drb. taknyos, mely utóbbinak kiirtása elrendeltetett...

Az alolírt bizottmány véleménye odajáru, hogy először: ami az orrfolyásban szenvedő betegeket illeti, miután egy istállóban 24 ló állhat, ezeknek egy istállóban elhelyezése rendeltessék el s pedig akkép, hogy az istálló a közepében haránt egy válaszfal által elválasztassék, s az egyik fele a jószemű, a másik fele pedig a gyanús orrfolyásban szenvedő állatok elhelyezésére szolgáljon. Ezáltal az istálló kellően meleg lesz, s betegek nem fognak fázni, mint jelenleg a 30. sz. istállóban, s a gyógykezelésnek is jobb sikere leend. Továbbá a szerszámot nem szabad szerélgetni, mert ezáltal a ragály terjed, a megtaknyosodottaknak álló helyét pedig és a velük érintkezésben volt tárgyakat szabályszerűen kell desinficiáltatni.

Ami a beteg állatok jelenlegi gyógykezelését illeti, a mostan alkalmazásban levő állatorvos által, az okszerűen, lelkiismeretesen s pontosan történik, úgy hogy ellene jelenleg semmi panasz nem lehet.

Az alolírt bizottmány időről időre meglátogatandja a telepet, s a netáni szükséges teendőkről további szíves intézkedés végett értesíteni fogja a tekintetes elnök urat, teljes tisztelettel maradván.

97.

1870. jan. 20.

Tantestületi javaslat sebészeti tanszék létrehozásáról.

5/1870.

A hálás köszönet és reménynek mély kifejezése után a tanári testület a magas rendelet értelmében az intézet jelenlegi tanszervezetét ide mellékelve felterjesztvén, az új tanszék rendszeresítését s az avval összekötött pályázat feltételeit illető javaslatára vonatkozólag akkép bátorodik nyilatkozni: miszerint az e tanszéket elfoglalni óhajtó egyéneknek mindenk előtt kellően kiképzett okleveles állatorvosoknak kell lenniük, - magától értetvén,

hogy ezenkívül már egyéb tudományok birtoka, mint magasabb kiképzettség, főként pedig orvos tudori rang, s netán a tanügy körül vagy az irodalom terén s egyéb módon szerzet érdemek s gyakorlati ügyességnek kimutatása az illetőkre nézve kétségen kívül előnyül szolgálnak.

Ami pedig azon tantárgyakat illeti, melyek a kinevezendő tanárra átruházandók volnának: e tekintetben a tanári testület abban állapodott meg, hogy az illető tanár a sebészet-, mütő-, kötsz. eszköztan elméleti és gyakorlati naponta 2 óráig tartó magyar és német nyelvbeni előadással bizatnék meg, s amennyiben e tanszék is nem csekély nehézségekkel összekötve lévén, a tanári testület a kinevezendő tanár mellé egy segédnek kinevezését is egyúttal javaslatba hozni szükségesnek tartja.

Végre bátorodik a tanári testület e tanszék betöltési módjára vonatkozólag a nagym. Ministerium magas figyelmét azon körülményre kikérni, miszerint ez kétféle módon ú.m. pályázat és közvetlen meghívás útján történni szokott.

Ez utóbbi móddal, vagyis a meghívási joggal a német, angol, belga stb. államokban egyetemek és a magasabb rangú tanintézetek vannak felruházva, s ez által a meghívott tanárért a felelősség is az illető tanári testületre háramlík.

A meghívási, valamint a jelölési jogot nálunk a m. k. tudomány egyetem tényleg is gyakorolja, s a mennyiben az állatgyógyintézet – mint az egyetemnek volt alkatrésze, melytől 1851. évben az egyetemmel azonos jogainak fentartása mellett, elvált – szintén e joggal két ízben tetteg is élt. Ennél fogva bátorodik a tanári testület a m. k. nagym. Ministeriumhoz azon alázatos kéréssel járulni, miszerint ha ezen újonnan szervezett tanszéket nem pályázat – hanem meghívás útján betöltetni czélszerűbbnek tartaná méltóztatnék ez esetben ezen intézet tanári karát bizalmával megtisztelni s azt e tanszékre alkalmas egyéniség meghívására illetőleg kijelölésére feljogosítani.

Ezt annál is inkább bátor remélni, amennyiben szakférfiaink – igen csekély kivétellel – mindannyian a jelenleg működő tanárok volt tanítványai lévén, kik azok képességét legkinkább megbírálni s e célnak megfelelő egyént kijelölni s illetőleg a magas ministeriumnak kinevezés végett ajánlani képesek, s ezért a felelősséget is magokra vállalják.

98.

Pest. 1870. máj. 21.

A tanári testület elutasítja Garaguly Balázs túrkevei kovácmester azon kérését, hogy tanulmányok nélkül állatorvosi oklevelet kapjon.

167/1870.

A tanári testület Garaguly Balázs kovács mesternek rendkívüli kérelmét szigorú tárgyalás alá vevén, következő véleményes jelentés adásában állapodott meg:

Az eddigelé fennálló szabályok értelmében csak azon egyéniségek – kik az állatorvosi tanfolyamot nyilvánosan és rendszeren 2 évig hallgatják, az összes előadott tantárgyakból a vizsgát jó sikerrel leteszik s végre a két szabályszerű elméleti s gyakorlati szigorlatnak alávetik magukat – tehetnek egyedül szert állatorvosi oklevélre és az állatgyógyászat nyilvános gyakorlatának űzésére, már pedig a folyamodó – mint egyszerű kovács mester – ezen kellékek egyikének sem felelt meg, ennél fogva sem oklevélre, sem pedig az állatgyógyászati gyakorlatára igényt nem tehet.

A tanári testületnek véleménye tehát abban összontosul: miszerint folyamodó kérvényétől nem csak egyszerűen elutasítandó, hanem az eddig űzett kuruzslása is letiltandó volna s ez annál is inkább, minthogy eféle oktalan egyéniségek inkább a község kára, mintsem hasznára vannak, s minthogy a már fennálló állatorvos részére szánt évi fizetésnek némi javítása mellett a község kellően kiképzett okleveles állatorvosra tehet szert, aki ebbéli óhajtott célnak teljes mérvben megfelelni s magának szerzett tudománya által a község jobblétét előmozdítani képes.

99.

Pest, 1870. máj. 7.

Nádaskay Béla kérvénye a bonc- és élettani tanszék tanársegédi állásának elnyerésére.

199/1870.

A magy. kir. Állatgyógyintézetnél f. é. május hóban üresedésbe ment boncz- és élettani tanársegédi állomásra a pályázat megnyitván alázattal alulírt, indítva e szak iránti előszeretetem által – mely szaknak mindenkor méltó tagjává lenni óhajtottam – bátorkodom ezen állomás elnyeréséért alázattal folyamodni s ezt a következők alapján:

- 1^{ör.} Alázattal alulírt az állatorvosi tanfolyamot a pesti m. kir. Állatgyógyintézetnél végezvén, az ugyancsak attól nyert oklevél alapján és erejénél fogva a pályázásra jogosult és képesítve vagyok.
- 2^{ör.} Tisztelettel folyamodó mint nőtlen, továbbá magyar anyanyelvemen kívül még német és francia nyelveknek is birtokában – az ez iránybani pályázati föltételeknek megfelelőleg képesítve vagyok. Nemkülönben
- 3^{ör.} Mint aki a rendes gymnasialis tanulmányok végeztével sikeres érettségi vizsgálat alapján a tudomány egyetem orvosi osztályának már 9 félévet jó sikerrel hallgattam – tudományos előképzettségre nézve is a kérdelt állomással egybekapcsolt teendőök végzésére, sőt a tudománynak szükséges továbbművelésére képesnek érzem magam.

Bátorkodom továbbá a bizonyítványt is kegyes figyelembe vétel végett bemutatni.

Végül mély alázattal vagyok bátor megjegyezni, hogy az állomás kegyes adományoztatása esetében az orvostudori oklevél elnyerésére előírt szigorlatok letételét f. é. október hóra halasztani szándékozom.

Azon reményben, hogy az állomás elnyerésével kitűzött célomhoz egy hathatós segédeszköz által leszek szerencsés közelíttetni, kérésem ismétlésével, magamat a tekintetes Igazgatóság kegyes pártolásába ajánlva vagyok.

100.

Pest, 1870. nov. 23.

Szabó Alajos véleménye a földművelésügyi miniszter részére Tormay:

Általános állattenyésztéstan című könyvéről.

524/1870.

F. hó 17-ről 23,099 sz.a.k. kegyes leiratában az alólírtat felhívni méltóztatott, miszerint közlené nézeteit Tormay Béla debreczeni m. k. gazdasági tanintézet igaztója és az állattenyésztési tanszakok tanára által szerkesztett „Általános állattenyésztéstan” című műről.

Ezen magas bizalom folytán szerencséje van az alólírtak oda nyilatkozni, hogy az említett mű figyelemre méltó annál is inkább, mert a magyar irodalom még nem bír e szakban alapos művel.

Dícsérendő a szerzőben, - mint ő ezt az előszóban maga is bevallja – hogy mind azon anyagot, melyet az elmélet és gyakorlat szolgáltat s mind azt, amit a híres emelkedett tenyésztők, írók, tanárok tapasztaltak és megírtak, a tudomány rostáján megtisztítva foglalta össze.

Ezen megválogatás által kikerülte a szerző a lelkiismeretlen írók selejtességét, kik – mint mondani szokás – kilenc jó könyvből a tizedik rosszat csinálják, s ezt mint saját eredeti művüket a nagy közönségnek bemutatni nem ártallják.

Tormay szintén felhasználta a jó könyveket és a magyar tanári kéziratokat s azoknak műszavait, de azokból legalább élvezhető könyvet szerkesztett, melyen ugyan a kezdés küzdelmeinek nyomai itt ott feltűnedeznek, azonban az „Omne initium durum” – közmondás szerint azok megbocsájthatók.

Ami azon kérdést illeti – vajon ajánlható-e ezen mű a hazai tanintézeteknek tankönyvül? – habozás nélkül kimondhatom, miszerint a gazdasági felső tanintézetekben, hol az általános gazdasági állattenyésztés a szaktudományok közé tartozik, hol tehát az állattenyésztési elvek a szokásban levő különféle eljárási módokra való figyelemmel a táplálkozási szabályok, a takarmányneműek ismertetése, az ápolás...., bánásmód, és az állatok jellegzése a

legkimerítőbben és legkiterjedtebben adatnak elő, e munka bátran ajánlható tankönyvül, ellenben az állatgyógyintézetben, hol az általános gazdasági állattenyésztés nem mint sarkalatos tudomány, hanem csak mint segédtudomány szerepel, e mű nagy terjedelménél fogva tankönyvül nem ajánlható, mert a tanulóktól az állatgyógyászati tanok rovására sok időt venne igénybe

Röviden:

A gazdaságnak fő célja a földművelés és az állattenyésztés, az állatgyógyászatnak pedig az állatok egészségének fenntartása és az elvesztett egészségnek helyreállítása a főcél, és nem az állattenyésztés.

Ha mi művelt s tökéletesen kiképzett szakembereket óhajtunk a hazának, e két fő célt, mint azt némelyek teszik, összetéveszteni nem szabad, ezt tiltja az a határozottan elfogadott elv: „Szakképzett”-ség nélkül nincs haladás – mi pedig szintén haladni óhajtunk, különben visszaesünk azon korszakba, hol „Ex omnibus aliquid e toto nihil” tanultak, vagyis inkább nem tanultak.

Ez oknál fogva az állatgyógyászati tanulóknak más szempontból szerkesztett állattenyésztéstanra van szükségük, mint a gazdasági tanulóknak.

101.

Pest, 1871. márc. 28.

A városi tanácsülés felszólítja az intézetet, nyilatkozzék, igényli-e vízvezeték kiépítését.

113/1871.

Miután 1869 és múlt évben több oly háztulajdonos, illetőleg telek tulajdonos jelentkezett, kinél a felvétel s a kötelező térítvény kiállítása megtörtént, ki azonban a mai napig a vízvezeték igénybe nem vette, illetőleg a városi cső megfúrását sem eszközölte ki, - a [vízvezetéki] bizottmány tekintettel arra, hogy számos háztulajdonos várja és kéri a vízvezeték bevezetését, ki más úton élvezhető vizet magának nem szerezhet, ennél fogva a bizottmány azt javasolja:

Hogy az illető háztulajdonosok nevezetesen: - az állatgyógyintézet országúton fekvő ház igazgatója [-----] jk. kivonaton értesítendők lennének, hogy amennyiben a vízvezeték igénybe venni kívánják, ezt jelen felhívás kézbesítésétől számítandó 4 hét alatt annál bizonyosabban jelentsék be és a csövek megfuratását rendszabályok értelmében eszközöljék, - mivel különben elkésett jelentkezésük továbbá tekintetbe vétetni nem fognak, - s a vízvezeték bevezetése oly házak tulajdonosainak fogna helyettük megengedtetni, kik a tiszta, jó vizet nélkülözik, s azt más úton meg sem szerzhetik.

Miről a vízvezetéki iroda tudomás, a kiadó hivatal ezen végzés kézbesítését igazoló vétbizonyítványok előterjesztése végett jk. kivonaton értesítendő lenne.

102.

Pest, 1871. júl. 29.

Szabó Alajos javasolja a minisztériumnak, hogy a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók aradi nagygyűlésére Zlamál Vilmos tanár utazzon.

405/1871.

A m. k. állatgyógyintézet is felhíva a magyar orvosok és természetvizsgálók által f. é. augusztus 25-től szeptember 8-ig Aradon és vidékén tartandó nagygyűlésen magát képviseltetni, az alolírt igazgatóság bátorodik a nm. m. k. miniszteriumhoz azon kéréssel járulni, miszerint ezen képvisellel az alázatos alolírtat és dr. Zlamál Vilmos tanár és osztálytanácsos urat megízni méltóztatnék.

Az intézet képviseltetésének szüksége kiderül már abból is, hogy Aradon gazdasági kiállítás és így a vidék barmainak is nagy kiállítása leend, továbbá kirándulás történik Mezőhegyesre és az egész vidékre, s így bő alkalom kínálkozik az állattenyésztés és az állatorvosi ügynek hazánk e táján közelebbi megvizsgálása és szemügyre való vételére, most a vidéki mezei gazdákkal való gyakori érintkezés és eszmecsere által személyes meggyőződést nyerhetnek a megbízottak az állattenyésztés és az állatorvosi ügy tényleges mikénti állásáról, s a tapasztaltakhoz képest tehetik s alkalmazhatják a netáni szükséges javaslatokat, kivált, mert midőn az intézet újbóli szervezése küszöbön áll.....

103.

Pest, 1871. okt. 31.

Galambos Márton kérése a Földművelésügyi Minisztériumtól a Dél-Amerikai rákellenes gyógyszer meghozatalára.

520/1871.

Az alolírt igazgatóságnak szerencséje van dr. Galambos gyógyszer-tanárának ide mellékelte folyamodványát, melyben a Délamerikában felfedezett rákellenes Cundurango gyógyszer meghozatalának elrendelését kéri a nm. miniszteriumnak azon pártoló észrevétellel felterjeszteni, miszerint a tudomány és a közjó érdekében ezen szerrel az intézetben nem csupán a rák, hanem más eddig gyógyíthatatlannak tartott betegségek, mint a taknyosság, bőrféreg gyógyítását is lehetne megkísérteni.

104.

Pest, 1871. nov. 17.

A tanári testület ülése a déli és keleti országokból történő marhaszállítás esetén a határon történő járványelhárítási feladatokról.

491/1871.

A tanár testület e kérdés sorozatot, a magas rendelet értelmében, pontonként tárgyalás alá vette, és ennek folytan az:

1. pontra mondhatja: - Mi nem bírunk oly tényleges és meggyőző adatokkal, hogy a marhavész csak ázsiai Oroszországban fejlődne ki, az azonban tény, hogy mi mindég Oroszországból kapjuk. Egyébként e pontra nézve Dr. Galambos tanár külön véleményt nyújt be.
2. Az ojtódákat illetően. Ha az ojtás a rendőrségi szabályok pontos teljesítése mellett történik, a tanári testület nem tartja veszélyesnek.
3. Mi Oroszország állategészségügyi berendezését illeti, mi nem ismerjük ugyan az e tekintetbeni intézkedéseket, de hajlandók vagyunk hinni, hogy nem képes bennünket a véstől biztosítani.

7. Mi történjék akkor, ha egy kivételre szánt marha csapat közt a marhavész még Oroszországban kitör? – Mi történjék Oroszországban, erre mi be nem folyhatunk, a mi véleményünk tehát csak oda irányulhat, hogy csak tökéletesen egészségesnek bebizonyított, gyanú mentes marha bocsájtható be.
10. Ha Oroszország biztosítékot nyújt, hogy csak egészséges marha jön kivételbe, vajon a beszállítás csak egyes betörési helyeken és csak vasúton, - vagy más úton is történhetik? – Erre nézve mondható, ha be van bizonyítva, hogy a szállított marha egészséges, akkor bármilyen úton hajtható.
11. Vasúton szállított marhának a határon más útrai átrakása az Európa szerte elfogadott rendszabályok mellett történendő.
14. Ha Oroszország elegendő garantiát nem nyújtana is, a földművelés, ipar és kereskedelem tekintetbe vételével, a behozatal általában meg nem tiltható.
15. Azon kérdésre, szükséges-e Oroszország ellenében a határon veszteglőket felállítani? – a felelet csak igen lehet, és pedig:
16. A veszteglő intézet úgy legyen berendezve, hogy a veszteglő marha a szabályszerű időt tökéletesen elkülönített helyen felügyelet alatt tölthesse.
17. A mi a veszteglési időt illeti, ez mindég állandó legyen, és pedig 7-10 nap. (E pontra nézve Dr. Galambos tanár úr külön véleményt ad.)
18. A csempészet megakadályozására, szigorú határőrizet volna életbe léptetendő.
19. Ami a határon felállítandó vágó színeket illeti, ha kifizeti magát, minden esetre lehetséges.
20. Oroszországból szállított juhok, kecskék és disznók föltételesen bebocsájthatók.
21. Mi a beszállítást illeti, ha az állatok egészségesek, az bárhol történhetik, a fertőtlenítés pedig a fennálló szabályok szerint viendő ki.
22. Oroszországból szállított feldolgozatlan, szárított állati termékek föltételesen bebocsájthatók.
30. Ami az Oroszországból hajtott pusztai szarvasmarhák határoni átszállítását és az országútoni tovább hajtását illeti, ha egészséges, úgy igenis megengedhető.
38. A vasúti kocsik fertőtlenítésére még eddig a tisztogatás és gőzzeli mosás legjobbnak bizonyult.
39. A marha szállításra szánt vasúti kocsik tisztítása, illetőleg szabályszerű fertőtlenítése a vasúti igazgatóságnak szoros kötelességére teendő.
40. Mint a szabályrendeletek mutatják, vágó marhát házi haszonra szánt marhával nemcsak egy kocsiba, de még azon vonattal sem szabad vinni.

41. Ha a vasúti igazgatóság által tisztított kocsit a szállító saját költségén újonnan akarja tisztítani, ez neki mindenesetre megengedhető.
42. A marha szállító hajók tisztogatása tengeren legjobb ha tengervízzel történik, édes vizeken pedig a fennálló szabályok szerint.
47. Ha a hullák eltakarítása, munkás kéz hiánya, időjárási viszonyok, vagy a talaj minősége végett vontatottan történék, akkor legjobb azt tömegesen elégetni.
53. Hogy a betegség vagy gyanú végett lebunkózott állatok egész becsárának megtérítése a megbetegedés azonnali bejelentésére minő befolyással volt? – erre nézve nálunk nincsenek tapasztalatok.
62. 63. Ruménia (Moldva és Oláhország) irányába a mostani viszonyok között ugyanazon elveket és megszorításokat kell követnünk, mint Oroszország ellen, ettől eltérés csak akkor lehet, ha elegendő bizonyítékot képes nyújtani.
64. Ami Szerbhont és Törökországot illeti, ezekre nézve mondható, ha a Szerb fejedelemségbe tör ki a marha vész, ez képes annak elnyomását gyorsan és erélyesen eszközölni, mivel az állategészségügy ott jól van rendezve. Törökországról azonban az nem valószínű.
65. Ha tehát ezen államokban a marhavész kitört, ezek irányában is azon megszorításokat kell gyakorolnunk, melyek Oroszország irányában állandóan szükségesek.

Ami a többi pontokat illeti, azok már vagy a fent érintett pontokban, vagy a fennálló szabályrendeletekben lelik magyarázatukat.

Végül a tanártestület e kérdés sorozathoz még három pontot bátorodik ajánlani, és pedig:

1. Tűzze ki a nemzetközi bizottmány a határ vonalát és pontokat, hol a közös költség felállítandó veszteglők lennének.
2. Létesítsen egy állandó, közös bizottmányt, mely a felügyeletet minden irányban kezelje.
3. Dolgozzon ki utasítást a veszteglők mikénti kezelésére. Miután a fentebb említett kérdéseken kívül a congressuson több új kérdés is fog előfordulni a tanácskozás folyama alatt, melyek azonnali megoldást igényelnek, miután az értekezletek tanácsozásai, mint előre látható, igen tanulmányosak leendnek, a tanári kar azon kéréssel járul a nagyméltóságú m. k. ministeriumhoz, miszerint ezen intézet tanári karából a Bécsben tartandó congressusra legalább két tanárt kiküldeni méltóztatnék.

105.

Pest, 1872. máj. 6.

Hét intézeti szolga fizetésemelést kér a minisztertől.

219/1872.

Miután alolírottak a m. k. állatgyógyintézetnél mint szolgák már több évekig 25 Frt. havi fizetés mellett működünk, s azon idő lefolyása alatt magunkat mint józan és szorgalmas egyének feladatunknak mindenkor pontosan megfelelően be is bizonyítottuk.

Legmélyebb alázattal esedeznek Nagyméltóságod előtt, hogy ezen csekély fizetés és a jelenlegi iszonyú drágaság tekintetbe vételével némi fizetés emelésért bátorkodnak esedezni. Legalázatosabb kérésük támogatására felhozzák, hogy gyermekeiket még a legszükségesebb ruházattal is képtelenek ellátni, s más nélkülözéseknek is ki vannak téve.

Ezek folytán a legmélyebb alázattal, kérelmüket megegyeszer megújítva, magukat ösmert nagylelkűségébe ajánlván maradtak

A Nagyméltóságú m.k. Minister Úrnak

alattvaló legalázatosabb szolgái

Kinhefner (?) Pál

Novák János

Balák József

Varga János

Kasza Imre

Német Mátyás

Kralig Ferencz

Pest, 1872. máj. 14.

Szabó Alajos felterjeszti a minisztériumhoz Nádaskay Béla tanársegéd kérését, melyben alkalmaztatásának meghosszabbítását kéri.

190/1872.

Dr. Nádaskay Bélát a nm. ministerium 1870-ik évi június 3-tól 10554 sz.a.k. kegyes leiratánál fogva ezen intézetnél rendszeresített boncz- és élettani tansegédi állomásra két év tartamára nevezte ki. Minthogy ezen idő f. é. június 1-én letelik, dr. Nádaskay az ide mellékelt folyamodványában szolgálati idejének meghosszabbításáért esedezik.

Az alázatosan alolírt mint szaktanár és így Nádaskaynak közvetlen főnöke, a folyamodónak szolgálati idejét már azon indokból is meghosszabbítani javasolja, mert Nádaskay a természettanból és a növénytanból is előadásokat tart és ámbár a természettant most már befejezte, de a növénytant még nem, s azt félben kellene szakítani és más előadóra bízni, kinek még magát újra be kellene gyakorolnia ez előadásokra, mi csak a tanítás rovására esnék, mihez járul még, hogy dr. Nádaskay a boncz és élettani szakban is csak most lett annyira jártas, hogy szaktanárának segítségére lehessen.

Az alázatosan alolírt igazgatóság ennek folytán dr. Nádaskay Béla szolgálati idejének meghosszabbítását bátorodik javaslatba hozni s a meghosszabbítást oly időszakra ajánlja, hogy annak szolgálati ideje a jövőben ne a tanév közepére, hanem a végére essék, vagyis 1873-dik évi szeptember végéig, mi által a tanítás sem szenvedend csorbát.

107.

Pest, 1872. aug. 8.

Szabó Alajos javasolja, hogy a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók nagygyűlésén, Mehádián, Zlamál Vilmos tanár vegyen részt.
409/1872.

A magyar orvosok és természetvizsgálók nagy gyűlésüket ez évben Mehádián fogják tartani s azt f. é. szeptember 15-én megnyitni, s mivel ezen intézet is fel van híva magát képviseltetni, az alolírt igazgatóság mély alázattal bátorkodik a nm. m. k. minisztériumhoz azon kéréssel járulni, miszerint ezen képviselettel nagyságos dr. Zlamál Vilmos miniszteri osztálytanácsos urat, mint ezen intézet belgyógyászati tanárát és az alázatosan alolírtat kegyesen megbízni méltóztatnék.

A nagy gyűlés több főosztályokra, nevezetesen többi közt a mezőgazdasági és állatgyógyászatira is oszlik. Ezen fő osztály ismét két szakosztályra, úgymint mezőgazdaságra és az állatgyógyászatira válik el.

Kitűnik ebből, hogy az állatgyógyászat e nagy gyűlésen nem mint vendég, hanem mint annak kiegészítő része szerepel.

Mínt hogy hazánkban az állatgyógyászati ügy még nincs annyira kifejlődve, mint a szomszéd országokban, hogy saját lábán állván, mint a külföldön, elkülönítve minden más szaktanoktól tisztán e célból hirdetett külön magyarországi állatgyógyászati gyűlést lehessen tartani, addig is tehát, míg idővel – mint bizton remélni lehet – ez is bekövetkezend, czélszerű megragadni a magyar orvosok és természetvizsgálók által nyújtott működési tért az állatgyógyászati tudomány és az állatorvosi ügy emelésére és fejlesztésére.

Mihez járul még, hogy az ily gyűléseken az ország különböző vidékeiről seregletekkel való személyes érintkezés és eszmecsere útján sok oly eszmének jutnak az illetők tudomására, melyek az állattenyésztésnek és az állatorvosi ügynek hazánkban jelenlegi állását sok részben felderítik s hasznára lehetnek.

Az alázatosan alolírt egyúttal ez alkalmat bátor volna felhasználni s a zimonyi és a zsupanek orvosai vesztegzárákat bejárni és kirándulni Belgrádba, hogy a szomszéd szerb fejedelemség állatgyógyászati és állattenyésztési ügyének mikénti állásáról magának személyes tapasztalatokat gyűjthetne.

Az alázatosan alolírt ennél fogva mély tisztelettel kéri a nm. m. k. miniszteriumot, miszerint az intézet képviselőivel megbízottaknak – mint ez tavaly is történt – a szükséges költségek fedezésére általános arányos összeget kegyesen utalványozni méltóztatnék.

108.

Pest, 1782. okt. 17.

Jegyzőkönyv az Állatgyógyintézet bizonyos helyiségeinek az Orvosegyetem részére történő átadására összeült bizottsági ülésről.

474/1782.

Jelenlévők Nagyságos Dr. Rupp János orvoskari dékán, mint elnök, Dr. Discher János szülészeti tanár, s intézeti igazgató, Dr. Kovách József sebészeti tanár s intézeti igazgató, Dr. Szabó Alajos állatgyógyintézeti igazgató és Minkó József az egyemi gondnok.

Tárgy: a magyar kir. tud. egyetemi szülészeti és sebészeti kórodák helyiségeinek a nmélt. vallás és közoktatási magyar kir. Ministeriumnak f. é. 23679 sz. kelt intézménye értelmében az állatgyógyintézeti épület egyes részeinek kibérlése által eszközendő bővítése. Elnöklő nagyságos orvoskari dékán úr közölvén a bizottsággal a nméltóságú vallás és közokt. m. kir. Ministeriumnak fent hivatkozott intézményét, felhívta az érdekelt tanár urakat részletes előadására azon igényeket, melyeket tanintézeteik helyiségeinek bővítésére szükségesnek tartanak s előterjesztvén egyúttal bővebb tájékozás végett az épületnek tervrajzát is. – Mielőtt a felhívottak e felszólításra vonatkozóan érdemlegesen nyilatkoztak volna, szót kért Dr. Szabó Alajos állatgyógyintézeti igazgató, mint ezen értekezletre szintén meghívott, s előmutatván a nmélt. földművelés és kereskedelmi m. k. Ministeriumtól e részben nyert felhatalmazást, határozottan kijelenti, miszerint a szülészeti kórodai helyiségek bővítésére igenis hajlanak az ide alácsatolt terven az 1-6. számmal jelölt azon helyiségeket által adni, melyek jelenleg Dr. Zlamál Vilmos ő nsága által természetbeni szállás képen használtatnak 1200 Ft évi haszonbér

kárpótlás, vagy ennek megfelelő más természetbeni szállás felfogadás mellett, ennél többet azonban nem. – A sebészeti kóroda számára pedig, melynek bővítése csak imént 1869. évben történt, sem az emeleten, sem földszinten nincsen semmi helyiség, mely átengedhető volna, miért is utal a 3 emeletes Luby féle házra, mely a sebészeti kórodának tőszomszédságában van. – Ezeknek kijelentése után nevezett intézeti igazgató hivatását bevégeztnek tekintvén eltávozott.

109.

Pest, 1872. d.n.

Thanhoffer Lajos kérelme a minisztériumhoz tanári kinevezésért az élet-, szövet-, természet- és növénytani tanszékre.

601/1872.

Alulírott mély alázattal bátorkodom a Nagyméltóságú földmívelés, ipar és kereskedelmi Minisztériumhoz folyamodni, hogy a pesti m. kir. állatgyógyintézethez pályázatra kiírt élet-, szövet-, természet és növénytani tanszékre engem tanáruul kinevezni kegyekeskednék.

Ez alázatos kérelmemet a következőkkel bátorkodom támogatni:

Mint keresztlevelem mutatja, 1843-ban születtem kath. nem szülőktől Nyírbátorban – Szabolcs vármegyében. Első taníttatásomat a szülői házon kívül atyám 1849-ben történ halála után 1850-ben Szathmár városában kezdettem meg, s ott a két elemi iskolát bevégezve, az algymnasiumi osztályokat Nagykárolyban – Szathmár megyében, a felgymnasiumiakat pedig a pesti kegyesrendi gymnasiumban jó sikerrel jártam, s az érettségi vizsgálatot jó sikerrel állottam ki.

1862/63-ban az orvosi pályára léptem s az öt éven át 1867-g szorgalmasan s jó sikerrel végeztem be.

Harmad évi medicus koromban, 8 évvel ezelőtt szerencsés voltam két egyetemi pályadíjat nyerni, két élet-szövettani munkáért. Az egyik a harántcsikolt izmok idegvégződése, a másik a rovarok malpighi féle edényeiről szólott. Ez utóbbit, mely az egri természettudományi

vándorgyűlés Fiumében kiosztott évkönyvében nyomtatásban s két színes könyomatú táblával jelent meg, van szerencsém az alázatos kérvényemhez csatolni.

Negyedévi orvostanhallgató koromban „a májbajokról, különös tekintettel a kórszövettanra” című pályaművem nyert pályadíjat. E dolgozathoz 160 görcsői készítményt s 18 drb. nagy tábla színezett rajzot csatoltam.

Orvosi tanulmányi pályám bevégezve első szigorlatomat az 5^{dik} év végén, a másodikat a következő iskolai év november havában tettem le, s 1868. év február 8^{án} orvostudorrá, s 1869 július havában sebész tudorrá avattattam fel.

1867/8. tanévben a nagytekintetű egyetemi orvostanári Testület által boldogult Balassa János tanár Úr mellé műtőnövendéknek választattam, s e helyen mellette egy évig s halála után ntekintetű Kovács József tanár Úr mellett hasonlólag egy évig működtem, s azután a műtőnövendéki vizsgálatot jó sikerrel le is tettem. Műtői pályám után, az alatt is folyton csak a görcső lévén kedvencz eszközöm, az egyetemi élettani tanszéknél mint tanársegéd kaptam alkalmazást.

Most, negyedik éve már, hogy minden hivatalos foglalkozáson kívüli időmet főleg az élettan, természettan és szövettan tanulmányozásának szenteltem. Az élettant illetőleg egyes be nem végzett dolgozatok mellett ez idő nagy része alatt a zsírfelszívódás a tápcsatorna szövetana tanulmányozásával foglalkoztam. Ez irányban tett észleleteimet rövid előleges közleményben a prioritas megóvása végett magyarul az orvosi hetilap 3. számában, s németül a berlini Zentral Zeitung 7. számában közöltem.

„Adatok a zsírfelszívódáshoz s a vékonybél finomabb szerkezetéhez” című értekezésemet, mely bővebben tárgyalva s négy nagy tábla magyarázó rajzzal ellátva a m. tud. Academiánál olvastatott fel, s nyomtatásra elfogadtatott.

110.

Pest, 1873. jan. 21.

Varga Ferenc tanár a hallgatóság számára szükséges gyógyszer gyűjtemény megvásárlását kéri a Földműv. Minsztériumtól.

30/1873.

Dr. Varga Ferencz, mint a gyógyszerertan hely. tanára, a gyógyszerertan előadására szükségelt gyógyszer gyűjtemény beszerzésére az 1872-dik évi költségvetésbe a rendkívüli szükségletek 4 czímének 3-dik rovatában a gyógyszerek gyűjteményének felállítására és berendezésére a törvényhozó testület által megszavazott 300 ft-nak kegyes engedélyezését s utalványozást kéri, még pedig a mellékelt asztalos költségvetése szerint a két gyógyszer szekrényre 180 Ft-ot, az üvegek és gyógyszerek beszerzésére pedig 120 Ft , tehát összesen 300 Ft.

Az alázatosan alolírt igazgatóság a fennevezett Varga tanárnak jelentését pártolólág azon megjegyzéssel bátorodik felterjeszteni, miszerint ezen gyógyszer gyűjteményre a tanuló ifjúságnak nagy szüksége van, s az az új állatgyógyintézet épületében is az ifjúság hasznára leend.

111.

Pest, 1873. febr. 9.

Döntés az Orvosegyetemnek átadandó helyiségekről.

77/1873.

Jegyzőkönyv,

mely a magy. kir. állatgyógyintézeti tanárok természetbeni lakásául szolgáló helyiségeknek, az egyetemi clynikák tágítása céljából való átengedése tárgyában folyó évi február hó 9^{én} a helyszínen tartott együttes bizottsági tárgyalás alkalmával felvétellett.

Miután az egyetemi, mint állatgyógyintézeti tudományos tekintetek – az átengedendő helyiségekre nézve minden oldalról megvitattak, következő együttes megállapodás éretett el.

Az állatgyógyintézet által eddig az első emeleten használt összes helyiségek egyetemi tanügyi czélokra átengedtetnek, úgyszintén ugyanazon épület második emeletében Dr. Zlamál Vilmos tanár lakása fentebbi célból átengedtetik.

A jelen kérdés eldöntése után a földművelés, ipar és kereskedelmügyi minister kikötötte, miszerint a természetbeni lakásaiktól ekként eleső állatgyógyintézeti tanárok és intézeti jegyző – a Vallás és közoktatási Minister Úr Ő Excellentiája által e részben tett ígéretéhez képest kártalaníttassanak. A fentebb jelzett helyiségek f. évi augusztus hó 1^{én} egyetemi czélokra átengedtetnek.

112.

Szt. Benedek, 1873. máj. 16.

Gyurtsek István orvos elveszett „állatani” bizonyítványának másolatát kéri.

182/1873.

Tekintetes Igazgatóság!

Bizalmas Jóakaróm!

1849. augusztus hó utolsó napjaiba, midőn a szabadságharcz meg volt törve, miközött, én alolírt mint, t.i. a Zrínyi 35^{ik} zászlóalj, Ung, Bereg, és Szabolcsi lovasoknál /úgy fél üteg tüzérség/ mint tábori alorvos szolgáltam: de a tábori lovak orvosa nem létében, akkoriba táborunkat vezénylő Lázár Vilmos engemet nevezett ki, de követelte tőlem, hogy az állattani bizonyítványomat tartozok előmutatni: minek következtében hazúrul elhozattam és magamnál megtartva egész a fegyver letételéig. Fegyver letétel alkalmával Karánsebes és Lugos közt egy osztrák Kürassier [dragonyos] escartirozott bennünket Temesvárra kísérés végett: útközben egy oláh falu mellett táborba szállítottak, midőn is az én állattani bizonyítványom egy Kürassier által széttépetett, minek okát hosszas volna leírni. Alázattal kérem a Tekintetes Igazgatóságot, ennek ismét kiadása végett az én állattani bizonyítványom Testimonium (:Epizotologia:) kiadatott, a Magyar Királyi orvos Egyetemtől 1832. ápril 29^{én} midőn én és Kancsal Ferencz szigoroltattunk.

A bizonyítvány kivételével és elküldése végett megkértem Tekintetes Sevald Vilmos köz és váltó ügyvéd urat: mély tisztelettel vagyok Szt. Benedeken máj. 16. 1873.

A Tekintetes állatorvos tanintézet legalázatosabb szolgája

Gyurtsek István

k. v. orvos

u.i. a bizonyítvány alá volt írva

Josephus 'Hofner

artis veterinaeriae professor publ.

ordinarius

és

Magyarország akkori főorvosa

Nagyságos Lenhoschek Mihály Úr.

113.

Budapest, 1873. szept. 15.

A honvédelmi miniszter értesíti az intézetet, hogy intézkedett a „Hufbesclags-Anleitung” magyar és román nyelvre történő lefordításáról.

461/1873.

Vonatkozással múlt hó 26-án 409 szám alatt kelt elterjesztésére értesítem az igazgatóságot, miszerint a „Hufbeschlags-Anleitung” magyar és román nyelvre leendő lefordítása ügyében, a cs. kir. közös hadügyet tudósítottam, és egyszersmind felkértem, hogy a fordítás és nyomtatás eszközzése végett magát egyenesen az igazgatósággal tegye érintkezésbe.

Budapest, 1873. okt. 23.

A Földművelésügyi Miniszter egyetért a tanári kar felterjesztésével, a kizárólag magyar nyelven történő oktatással.

504/1873.

Az állatgyógyintézeti tanári testület által f. é. augusztus hó 7-én tartott ülésen felvett s' az igazgatóság által f. évi szeptember hó 5-én kelt 397 sz. a. hozzá felterjesztett jegyzőkönyvből arról értesítve, hogy az állatgyógyintézet hallgatói között alig találhatók egy vagy kettő, kik magyarul nem tudnak, s' ennél fogva tekintetbe véve, hogy a tanidő – két év – rendkívüli rövidségénél a tantárgyak oly nagy halmazát egy nyelven is előadni alig lehetséges, két nyelven pedig teljes lehetetlen; tekintetbe véve továbbá, hogy a hivatalos nyelv magyar lévén, a magyar nyelvben kevésbé jártas más ajkú növendékek csak az iskolában sajátíthatják el a tisztai állatorvosoktól joggal megkívánt magyar hivatalos iránnyt, s' végre tekintetbe véve, hogy az állatgyógyintézeti tanszemélyzetet semmi néven nevezendő törvény vagy ministeri rendelet nem kötelezi német előadások tartására:

helyben hagyom az állatgyógyintézeti tanári karnak előterjesztett javaslatát, miszerint már az iskolai év kezdetétől fogva csakis magyar nyelven tartassanak az előadások, azon hozzátétellel azonban, miszerint a más ajkú növendékeknek szabad a vizsgálatokat s szigorlatokat – a tanárok előtt ismeretes – bármely nyelven letenni, míg más részről a tanárok kötelesek – az illetők kérelmére – a meg nem értett tárgyakat német nyelven röviden magyarázni.

115.

Budapest, 1873. okt. 30.

Tormay Béla kinevezése az Állattenyésztési tanszékre.

522/1873.

Ő császári és apostoli Királyi Felsége előterjesztésem folytán f.é. október hó 11^{én} kelt legfelsőbb elhatározásával Önt a pesti állatgyógyintézetnél újon rendszeresített állattenyésztési tanszékre eddigi illetményeinek meghagyása mellett legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.

Erről azon megjegyzéssel értesítem Önt, hogy az állattenyésztési tanszék köréhez tartozó valamennyi szaktanok u.m. az állat- és növénytan (:természetrájk:) az általános és részletes tenyésztan, továbbá a faj- és életrendtan, valamint a szülészet is képezendik rendes előadásainak tárgyát.

Egyébiránt elvárom, miszerint a tudomány iránt eddig is tanusított kiváló buzgóságával s ernyedetlen szorgalmával fog állatgyógyintézeti tanári minőségében is működni.

116.

Budapest, 1873. nov. 7.

A Földműv. Minisztérium felszólítja az Állatgyógyintézetet, hogy a könyvtár katalógusát az év végéig terjessze fel.

533/1873.

Miután a m.k. állatgyógyintézeti könyvtár katalógusa eddig fel nem terjesztetett, és így arról tudomásom nincsen, valjon abban mily munkák találtak, felhívom az igazgatóságot, miszerint a könyvtár céljának megfelelő rendezését rögtön munkálatba vévén, a szerkesztendő rendszeres könyvtári kimutatást, netáni észrevételeinek közlése mellett mulhatatlanul a folyó év végéig terjessze elém.

117.

Budapest, 1873. dec. 31.

Szabó Alajos felterjeszti a Földművelésügyi Minisztériumhoz a könyvtári kimutatásokat.

613/1873.

Vonatkozólag a fenczimzett minisztérium m.é. nov.7-én 1751 sz.a.k. azon kegyes rendeletére, miszerint az intézet könyvtára a czélnak megfelelőleg rendeltessék s a szerkesztendő könyvtári kimutatás netáni felmerülő észrevételek mellett felterjesztessék, miután az állatgyógyintézeti könyvtár katalógusa eddig nem volt felterjesztve, szerencséje van az alólírt igazgatóságnak jelenteni, hogy a rendbevitelével azonnal Dr. Nádaskay Béla bízott meg a könyvtár új rendezésével, minthogy a könyvtár az ő osztályában van elhelyezve.

A czélnak mielőbbi elérése végett az alólírt igazgatóság az 1868-ban a nm. közoktatási m.k. minisztérium által felvett új könyvtári leltárt, valamint annak egész 1873-ig terjedő teljes számú függelékeit – melyek párban a nm. földművelésügyi minisztérium számvevőszékénél is mind megvannak – valamint az 1858-ban megkezdett s máig folytatott szakok szerint felosztott könyvtári lajstromát is Nádaskaynak használatra bocsájtotta át, ki is a szakok szerinti lajstromot újra elkészítvén, az alólírt igazgatóságnak szerencséje van azt ide mellékelve azon észrevétellel felterjeszteni, miszerint a könyvtárra nézve a tanári testülettel legközelebb tartandó tanácskozás után az itt netán felmerülő észrevételeket és javaslatokat azonnal felterjesztendi.

118.

Budapest, 1873. dec. 11.

Felterjesztés az intézeti tanároknak egyetemi tanári rang megadásáról.

595/1873.

Az igazgató tanár Dr. Szabó Alajos előterjeszti az intézet több tanárainak folyamodványát, melyben kéri, hogy nekik legkegyelmesebben az egyetemi tanári rang megadassék.

A tanári testület azon alapon, hogy a m. k. állatgyógyintézet törvényesen az egyetemről nem választatott ki, és azelőtt a tanárok az intézethez mint egyetemi tanárok nevezettek ki, de továbbá azért is, mert a tanár tekintélyének emelése az ügyre mindig előnyös, ezen jogos alappal bíró kérvényt melegen pártolva ajánlja a m. k. földművelés, ipar és kereskedelemügyi m. k. ministerium kegyes figyelmébe.

119.

Budapest, 1874. júl. 29.

Szabó Alajos kéri a minisztériumot, hogy a magyar orvosok és természetvizsgálók nagygyűlésére, Győrbe, Zlamál tanárt és őt bízzák meg a részvétellel.

369/1874.

A magyar orvosok és természetvizsgálók a múlt évben cholera járvány miatt elhalasztott XVII-ik nagygyűlésüket az idén f. é. aug. 21-egész 29-ig Győrött fogják tartani. Ezen nagygyűlés több szakosztályból álland s a többi közt a gazdaszat és állatorvosi szakosztályból is.

Tekintve, hogy ezen utóbbi szakosztályban igen fontos gazdaszati és állatgyógyászati kérdések vetettek fel, s a tárgyalásnak és megvitatásnak folyama alatt kifejtett nézetek, vélemények és közlött tapasztalatok egyrészt igen tanulmányosak és hasznosak, az alázatosan alulírt ezen indoknál fogva mély tisztelettel bátorkodik javaslatba hozni:

miszerint a magyar orvosok és természetvizsgálók XVII-dik nagygyűlésén az országos állatgyógyászati ügynek képviselésével a nm. minszterium ns. dr. Zlamál Vilmos belgyógyászati tanár s miniszteri osztálytanácsos urat és az alázatosan alulírtat méltóztatnék kegyesen megbízni, mint akik már több ízben szerencsések voltak ily kiküldetésben részesülni, mihez járul, hogy az alulírt az ide visszakérőleg mellékelt elnöki levél szerint az orsz. magyar gazdasági egyesülettől már is ilyenmő megbízással szerencsételtett.

Mivel azonban e nagygyűlésbeni és a vele összekötött számos kirándulásokbani részvét különösen az alulírtra nézve már azon okból is, hogy egyúttal a bábolnai és kisbéri állami méneseket is szándékoznék meglátogatni – daczára a nyújtott némi előnyöknek – mégis sok költséggel jár, - az alulírt igazgatóság mély alázattal arra kéri a nm. miniszteriumot, miszerint azon esetre, ha szerény javaslata elfogadtatnék, ns. dr. Zlamálnak valamint az alulírtnak is – mint ez az 1871-dik évi szept. 7-i kegyes miniszteri leirat értelmében is történt, - a felmerülő útiköltségek fedezhetésére általános összeget kegyesen utalványoztatni méltóztatnék.

120.

Budapest, 1875. jún. 30.

A tantestület indoklása a m. kir. Állatgyógyintézet újjászervezése iránti javaslatához.

298/1875.

Az állatorvosi tudományok számára a budapesti állatgyógyintézetben két éves tanfolyam van életbe léptetve, melyre minden jó erkölcsű egyén fevéthetik, ha 17.-ik évét betöltötte s az elemi iskolák bevégeztéről bizonyítványt képes előmutatni.

Hogy ily minimális előképzettséggel bíró egyének az intézetben töltött 18 hónapi idő alatt saját erőfeszítésök és tanáraik önfeláldozó fáradozása mellett sem juthatnak el a tudomány azon polczára, melyen a mai állatorvosnak állania kell, hogy az ily csekély előképzettséghez ily rövid tanulási idő alatt szerzett ismeretekkel lépve a gyakorlati életbe, hivatásukat sem az állam szempontjából, sem az egyes polgárok érdekében kellőleg be nem tölthetik: hogy tehát ezen egész intézmény a mostani szervezetében céljának meg nem felel, - könnyen beláthatjuk...

Az elemi iskolából hozott előképzettség és két éves állatorvosi tanfolyam, önmagukat rég leélt eszközei a képesítésnek az állatorvosi gyakorlathoz s az állategészségügy felvirágoztatásához nem elegendő. A művelt világ minden állatgyógyászati tanodájában régtől fogva legalább is 3 év a tanfolyam, legalább is 6 osztályát végzett egyének által hallgatva. Csak mi vagyunk még a magunk féltanult embereket képző intézetével, csak mi vagyunk még e téren a többi

államokkal szemben ezekről a saját közönségünk kicsinylésének is kitéve. Pedig hiszen, épen nem bír az állategészségügy nálunk sem kisebb fontossággal, mint más államokban.

Az intézet tanárai már 1848-ban kieszközölték az állatorvosi tanfolyam újjászervezését, mely azonban a beállott politikai események miatt csakhamar félbeszakadt. 1857-ben a tanárok sürgetésére életbe volt már léptetve a három éves tanfolyam, midőn az akkori provizorium a célból, hogy az egységes birodalomban a bécsivel egy rangú másik hasznoszerű intézet ne létezhessék, ismét két évesre reducáltatta azt, a mi különben még nagy nyereséget jelenthetett volna, mikor a többieket egyszerű patkoló intézettel degradálták. A tanári kar 1870-ben újra benyújtott egy javaslatot az intézet szervezése iránt a nm. földm., ipar- és keresk. m. kir. ministeriumhoz, hol ezen ügy igen élénk pártolásban is részesült, de akkor a tanárok és helyiségek elégtelensége, azóta pedig részint a gyakori minister változások, részint az ország kedvezőtlen pénzügyi helyzete miatt nem indulhatott meg a szervezés. Végre a nm. ministerium f. évi január 16-án 523 sz. a. kelt azon felszólítással küldte le az említett javaslatot a tanári testületnek, hogy az ügyet tanácskozás alá vevén s a réginek benyújtása óta változott körülmények tekintetbe vételével újabb javaslatot készítsen, a kellő intézkedések megindíthatása végett terjessze azt fel minél előbb.

A tanári testület az ügyet – az előbbi javaslatnak és az akkor csatolva volt ügyiratoknak tanulmányozása után – e célból tartott számos ülésén beható tanácskozás alá vette, melynek eredményét az ezennel benyújtott újabb szervezési javaslat alakjában van szerencséje fölterjeszteni. E javaslat szerint a tanfolyam ezentúl 3 évre terjedne s a fölvetelhez az eddiginél jóval több előképzettség kívántatnék, anélkül azonban, hogy ebbeli igényeinket túlszigáztaknak lehetne mondani. A hároméves tanfolyamot bevégzett egyének VIII. osztályról szóló bizonyítvány és még egy negyedik év alatt szerzett különös qualificatiók mellett az állatorvosi tudományokból tudorságot is nyerhetnének. A javaslat egyik szakasza megemlékezik a tudományok egy vagy több ágában ismereteket szerezni óhajtó vendéghallgatókról is; míg egy további szakasz szerint a kovácsok számára nyújtott tanfolyam ezutánra is megmaradna.

Ezen tervezet szigorú keresztülvitele az intézet mostani javadalmazása mellett, megvalljuk – nem lehetséges; ehhez az állampénztárnak újabb, nem épen jelentéktelen kiadásai – szükségeltetnek; míg a jelenlegi kétéves tanfolyamok egyszerűen három évéssé való meghosszabbítása a már meglévő költségeket aránylag csak igen kevéssel szaporítaná. Hogy a

tanári testület az államháztartásnál célba vett takarékoság czélszerűségét elismerve, mégis egy teljes szervezést hozott javaslatba, ezt csak azon okból tette, mivel nem akart fél rendszabályokat ajánlani, nem akart olyan ideiglenes valamit hozni létre, mely úgysem lenne sokáig fenntartható s csak újabb munkálatokat tenne ismét e tekintetben szükségessé. Okszerűtlennek találta, tehát mindjárt olyan szervezés iránt tenni javaslatot, a minőnek, ha állategészségügyünk lendületét szívünkön viseljük, okvetlenül életbe kell lépnie, a minőnek a tudomány elutasíthatatlan következményeihez s más hasonló tanintézetek példájához mérten, nálunk is létesülnie kell. A tanári testület e javaslatnak minden pontját öntudatosan és érett megfontolás után állapította meg s azért az ehhez foglalt tételektől önszántából nem is állhat el; annyival kevésbé, mivel az egész javaslat semmi olyan rendkívüli befektetéseket nem czéloz, melyek más hasonló tanintézeteknél ne volnának életbeléptetve, s mivel más részről meggyőződése az, hogy az ily módon létesített intézménybe fektetett tőke az ország közgazdaszatának és a nép jólétének érdekében dúsán meghozza kamatját. Ha mind az által az ország jelen kedvezőtlen pénzügyi viszonyaira való tekintetből a minden téren követett takarékoskodás előtt az állategészségügynek s az állatorvosi oktatás ügyének csakugyan háttérbe kellene szorulni, a tanári testület meghajlik e kényszerűség előtt s mély sajnálkozással, de öntudatát megnyugtatta, be fogja érni egyelőre annyival, amennyit az országos takarékoság éppen megengedett. E részben bátorodik kijelölni a szervezési javaslatnak azon pontjait, melyek a kényszerűségekre való tekintettel ideiglenesen inkább elhalaszthatók lennének, s kijelölni azokat, melyek elodázása vagy éppen elvetése minden komolyabb szervezési kísérletet meghiúsítana.

Általánosságban csupán annyit óhajtunk itt megjegyezni, hogy a javaslat szerinti újjászervezés e négy oldalról venne már most is újabb költségeket igénybe: a., a személyzet szaporítása. b., a helyiségek kibővítése, [...] d., a tanító személyzet méltányosabb díjazása.

- a. az első pontra nézve, egy ily nagyszabású reformhoz képest valóban igen szerény óhajtással lépünk fel, mely szerint még két rendes tanár, egy segédtanár és egy tanársegéd lenne alkalmazandó. A tanító személyzet ezen szaporítása azonban az újjászervezés nélkül, már a mostani két éves tanfolyam további fenntartása mellett is szükséges volna, miként ez a 47 § indoklásából kitűnik. – Részint az ekként létrejött új tanszékek, részint az egyetem élettani intézetének kiköltöztével még az öszön eszközözlendő helyiség változtatások szükségessé teszik továbbá még 3 szolgai állomás rendszeresítését. Ha még ezek mellett a már rendszeresítve levő, de jelenleg

a pénzhiány miatt üresedésben hagyott altankovácsi, 6. ik tanársegédi és 1 kisegítő szolgálai állomás betöltését is javaslatba hozzuk, ezzel már semmi újat nem kérünk, minthogy ezen állomások épen azért lettek rendszeresítve, mivel szükségességük már előbb is el lón ismerve.

- b. A második pontot illetőleg egyelőre minden igényünk az intézet néhány meglévő helyiségének átalakítására szorítkozik. Ezen átalakítások a jövő évre beterjesztett költségvetésben közelebbről meg vannak jelölve.
- c. A harmadik pontra vonatkozólag, elkerülhetetlenül szükségesnek tartjuk az egyes tanszékek évi dotációjának emelését, mert a jelenlegi, erősen reducált javadalmazás keretén belől mozognunk lehetetlen...
- d. A mi végre a negyedik pontot illeti, nem mulasztjuk el itt az intézeti tanárok jelenlegi silány díjaztatását kiemelni. E díjazás még Mária Terézi királynő korából maradt fenn s mai nap már a maga nemében példátlan a világon. Az intézet ezelőtt az egyetemhez tartozott s mióta attól elvált, az egyetemi tanárok fizetését felemelték, a mi intézetünkéit nem, pedig amazok tandíjt is kapnak, ezek nem. Ha meggondoljuk, hogy az állatgyógyintézeti tanároknak nem kellett kevesebbet tanulniok, semmivel sem kell kevesebbet búvárkodniok, hogy a tudománnyal lépést haladhassanak, s annak előbbreviteléhez is kitelhetőleg járulhassanak, foglalkozásuk nem kevésbé egészségrontó, és nem kell kevesebb, hanem inkább jóval több előadást tartaniok, mint az egyetemi tanároknak: ha mindezt meggondoljuk, nem vagyunk képesek megérteni, miért kelljen a mi intézetünk tanárainak kevesebből megélhetniök, mint a mi fővárosunknál sokkal olcsóbb külföldi városokban alkalmazott ügypártársaknak.... Ha azonban a szervezés másként nem volna lehetséges, csak az intézeti tanárok anyagi helyzetén való javítás árán, ezek egyelőre inkább fizetésük felemeltetéséről is lemondanak, semhogy e miatt a szervezés még továbbra halasztassék.

Ennyit a szervezés legszükségesebb kellékeiről általában. A javaslatban előforduló egyéb újítások nagy választatások inkább lennének még most ideiglenesen halaszthatók.

Van azonban egy körülmény, melynek kellő méltatása mellett a tervezetnek minden részletében való életbe léptetése sem tűnik föl - az ország jelenlegi pénzügyi viszonyai között sem - elérhetetlennek, s e körülményt itt említés nélkül nem hagyhatjuk. Ugyanis a bécsi állatgyógyintézetnek mint közös hadügyi intézménynek szükségleteihez Magyarország 30 % - kal, tehát évenként körülbelül 30.000 Ft-tal járulván, ha a magunk intézete is oly módon

szerveztetik, hogy a közös hadsereg igényeinek éppen annyira megfelelő állatorvosokat képezhet, mint aminők a bécsiből kerülnek ki, ezen, körülbelül 30.000 Ft-nyi összeg a budapesti állatgyógyintézet javára lesz fordítható. Ebből pedig, a jelenlegi dotatiohoz adva, nemcsak hogy bőven fedezhetőek volnának intézetünk évi szükségletei, hanem még meg is takaríthatna belőle az állam néhány ezer forintot. S ez lenne aztán a valódi takarékoság, mely nem történnék a tudomány és közügy rovására s így nem vesztené el általa az állam a réven, mit a vámon megnyert.

A többire nézve szolgáljanak indokolásul az illető §-nál tett rövid megjegyzések.

1. §

Az intézet címe azért lesz megváltoztatandó, mivel első sorban tanintézet az, és csak második sorba kórház, mely utóbbinek mint ilyennek az oktatás még nem volna célja.

Az intézet egyetemi rangjának kijelölésével nem célunk előléptetést; ez az intézetnek megillető rangja. Az állatgyógyintézet alapítási idejétől kezdve mindig az egyetemhez tartozott, mint ennek kiegészítő része, s ehhez képest az állatorvosi tudományokat előadó tanárok is egészen a legújabb időkig egyetemi tanári címmel, ranggal és fizetéssel lőnek legfelsőbb helyen kinevezve. Így képezte a bécsi állatgyógyintézet is az egyetem kiegészítő részét mindaddig, míg katonai intézetté nem lett; így képezi ma is sok más kultúrállam hasonló intézete az illető egyetem kiegészítő részét. Midőn a provisorium alatt, 1851-ben intézetünk minden törvényes intézkedés nélkül külön választott az egyetemtől, tanáraink rangja és fizetése azért még mindig ugyanaz maradt az egyetemiekével, egészen a legutóbbi évekig, míg csak emezek fizetését föl nem emelték. Az intézet most élő tanárai közül is kettő még mint egyetemi tanár lett kinevezve, s miután eddigelé semmi törvényes intézkedés nem történt, mely az intézetet egyetemi rangjáról degradálta volna, teljesen jogosultnak tartjuk, hogy ez újból szervezett intézet is e rangban megerősítessék.

3.§

A tudori képesítés (l. alább a 15. és 16.§.) magasabb rangú állami hivatalnokok, mint: egyetemi (Kolozsvár, Zágráb), állatorvosi és gazdasági tanárok: vesztegintézeti igazgatók s állami állatorvosok részére való állomások betöltésére nézve szükséges.

Gyógykovácsokat, minők a bécsi állatgyógyintézetben a hadsereg számára képeztetnek, a javaslatban nem veszünk fel. Ezekből szolgálati idejük kitöltése után vagy csupán patkoló kovácsok válhatnak (miként ez a bécsiekkel történik), vagy pedig valóban állatorvoslással foglalkoznának. Első esetben igen nagy méltatlanság volna, hogy azon egyének is, kik két évet töltenek az intézetben, csupán annyi hasznát vehessék tanulásuknak, mint a kik félévig vagy éppen nem is tanulták a patkolást, mert hiszen az új ipar törvények szerint bárkinek joga van patkóldát nyitni.

A második esetet illetőleg, vagy elegendő az állatorvosi tudományok megtanulására két év, vagy nem. Ha igen, akkor kár volna a többieket három évet tölteni az intézetben; ha nem, akkor amazok csak kontárok maradnának; kontárokat képezni pedig nem czélja az intézetnek, különben nem terjesztette volna be szervezési javaslatát.

Mivel azonban a közös hadsereg még most is képeztet a maga számára gyógykovácsokat, hogy ezen hadseregben szolgáló hazánkfiainak alkalmuk nyíljon anyanyelvükön hallgathatni tantárgyaikat, egyelőre a budapesti állatgyógyintézet is késznek nyilatkozik ily gyógykovácsok képzésére; mire nézve egyébiránt külön tervezetet nem nyújtunk be, minthogy ezen egyének kiképzése a bécsi állatgyógyintézetnek legfelsőbb helyen jóváhagyott szabályai szerint történik.

4.§

Ha a tanfolyamot három évre hosszabbítjuk, s a jelentkezőktől jóval több előképzettséget követelünk, nagyon valószínű, hogy az első években nem lesz nagy számú hallgatója az intézetnek. Ehhez hozzávéve azt, miszerint nálunk az állatorvosok helyzete még nem oly kedvező, hogy a pályára könnyen rászánná valaki magát, egyelőre legalább el kell állnunk a tandíj eszméjétől. Egyébiránt Ausztriában sokkal jobban vannak az állatorvosok díjazva, mint nálunk és a bécsi állatgyógyintézetben még sem fizetnek a hallgatók tandíjt.

33.§

Más városokban magán kórházak, mint amelyek a takonykór és egyéb ragályok terjesztését a legborzasztóbb mérvben elősegíthetik, semmi föltétel alatt nem nyithatók. A tanári testület Budapesten a magán kórházakat különös ministeri engedély mellett felállíthatóknak véli, de csak azon esetben, ha az engedély a következő föltételekhez van kötve.

1. Az ily kórházak csupán az intézettől nagyobb távolságra eső városrészekben nyithatók.
2. Ezekben csupán rögtöntámadt és heveny természetű nem ragályos betegségekben szenvedő állatok vehetők fel.
3. Az ily kórházak az állatorvosi tanintézet állatrendészeti tanárának felügyelete alatt állanak, ki a bennök kezelt állatokat tananyagul is felhasználhatja.

Szarvasmarhák, juhok, kecskék és sertések azért kezeltetnek és élelmeztetnek az intézetben díjmentesen, mivel ezek dolgában úgysis igen kevés tananyaggal rendelkezhetik az intézet. Az ingyen kezelés és élelmezés tehát buzdításul akar szolgálni arra nézve, hogy minél több ily állatot hozzanak be gyógykezelés végett.

37.§

A tanári testület azon meggyőződésben, hogy az igazgatóságnak az intézet gazdasági és adminisztratív ügyeivel való további összeköttetése, főleg mivel az újjászervezéssel a teendők igen meg fognak szaporodni, az oktatás ügyének nagy hátrányára szolgálnak: a tanulmányi ügyeket az adminisztratív természetüektől élesen külön választotta s amazokat az igazgató-tanárra, ez utóbbiakat a gondnokra kívánja ruházni.

Ezzel kapcsolatban eltért a tanári testület az állandó igazgatóság eszméjétől, s hogy a tanári testület egyik tagja se legyen elzárva e hivatallal való megbízhatástól, évről-évre választandónak tartja az igazgató-tanárt, miként ez pl. az egyetemi dekánnal történik, mi természetesen nem zárja ki, hogy egy oly egyén, ki a tanári testület bizalmát teljes mértékben bírja s a teendők kivitelében már nagyobb gyakorlottságot szerzett, évek során át minden évben újra megválasztható legyen.

Ehhez képest az igazgató tanár rendes fizetését csakis a többi tanárokkal egyenlő arányban kapván, az időszaki igazgató 20% hivatali pótlékban részesülne, míg más részről a gondnok, ki nagyobb felelősséget és jóval több teendőt vállalna megára az eddiginél, méltán tarthat némi fizetés javításra igényt.

47.§

Ki egy pillantást vet a tantárgyak sorozatára és beosztására, azonnal befogja látni, hogy ennyi tárgyat 6 tanár elő nem adhat. Még ha a mostani két éves tanfolyam hagyatnék is továbbra meg, akkor sem lenne elegendő a jelenlegi tanítószemélyzet, ennek szaporítása tehát nem pusztán a hároméves tanfolyam életbeléptetése által van föltételezve, nem pusztán az újjászervezés kívánalmaihoz tartozik. A növénytant eddig előadta egy tanársegéd, ki azonban már e tanév elején elhagyta az intézetet, s jelenleg nincs itt más, erre képesített tanársegéd. A törvényszéki állatorvostan előadásával egy másik tanársegéd van megbízva, ki e tanév végén szintén megválna az intézettől, s jelenleg még csak kiszemelt egyéne sincs az intézetnek e tantárgyra a segédek közt. Az élet- és természettan tanára csak ideiglenesen lett megbízva egyszersmind a vegytan előadásával is, s ha ez a tárgy még továbbra is kezében maradna, ez csak a roppant kiterjedésű, igen sok munkálkodást igénylő s e mellett az állattenyésztésre és az állatorvosi gyakorlatra is igen fontos élettan hátrányára történhetné. A sebészet tanára elannyira túl van órákkal terhelve, hogy tantárgyai még két felé osztva is elég dolgot adnának az illetőknek. Az állategészségügy és rendészet előadását maga a nm. ministerium rendelte legújabbban el s előadására még eddig nincs tanár; a belgyógyászat jelenlegi tanára volna erre egyedül és teljes mérvben illetékes, ha azonban ezzel megbízatnék, mostani tantárgyait kellene kevesbíteni. – Már most, a kétéves tanfolyamhoz kellene tehát a növénytan, törvényszéki állatorvostan, vegytan, elméleti és gyakorlati szülészet, állategészségügy és rendészet tanszakainak betöltéséről gondoskodni: mihelyt azonban a hároméves tanfolyam életbe lép, azonnal be kell hozni még néhány, most is nagy hátránnyal nélkülözhető tantárgyat, minők: az állattan, ásványtan, hivatali irálytan, hússzemle. Ezen tanszakok ellátását a tanári testület akként vélné legcélszerűbben eszközölhetőnek, ha az intézet még két új tanárt kapván, egyik az állat-, növény- és ásványtant; másik a törvényszéki állatorvostant, állatorvosi rendészetet, járványtant, hússzemlét és hivatali irálytant adná elő, vagy mivel ez utóbbi tanszék számára az intézet a belgyógyászati tanár személyében kipróbált szakférfiúval rendelkezik, ezen tantárgyak helyett a belgyógyászati tudományokat. Ezeken

kívül egy vegyészre volna mindenek előtt szükség, ki az intézetnek a gazdasági, élettani és kórtani vegyészet körébe vágó minden teendőit végezvén, ekként az intézet közös céljaira szolgálna s egyszersmind az elméleti s elemző vegytant előadásával is meg lenne bízva. Ha azonban az ország jelenlegi helyzete ez utóbbi állomás betöltésének továbbra halasztását követelné, a vegytan megmaradhatna ideiglenesen az állat-, növény- és ásványtan előadója kezében. Éppen nem nélkülözhető továbbra egy segéd tanár, ki a gyógyszer-tár vezetésével és kezelésével lenne megbízva s egyszersmind a gyógyszerkészítési gyakorlatokban, az elméleti és gyakorlati szülészetben adna oktatást. A gyógyszer-tárat az eddigi szokás szerint egy tanársegéd szokta kezelni, s ezen szokás annyi hátránnyal van összekötve, hogy ez tovább így nem maradhat. Először is a tanársegéd nem állandó hivatalnok, két év múlva, olykor hamarabb is elhagyja az intézetet, tehát őt nem is lehet felelőssé tenni, s ha elment, nincs kin követelni a netaláni hiányok megtérítését. De más részről a tanársegéd rendeltetése nem is az, hogy idejét kezelési és számadási dolgokkal töltsse. A két év úgy is elég rövid arra, hogy egy több tantárgyat felkaroló tanszék mellett csak a szükséges literatúrával megismerkedjék s a gyakorlati dolgokban a kellő jártasságot elsajátítsa. Ha most a nap legnagyobb részét a gyógyszerészeti teendőkre kell fordítania s azon kívül minden beteg állat behozatalakor időközben is helyt kell állnia, nem csak hogy önálló vizsgálatokhoz nem foghat, de sürgősebb tanulmányait sem végezheti, nem készülhet el repetitoriumaira kellőleg, sőt azokat igen gyakran meg sem tarthatja, és nem szolgálhat tanárának az előadásokon vagy gyakorlatokon segítségére. Ezen hátrányokat a tanári testület egy állandó segéd-tanár alkalmaztatása által véli legcélszerűbben eltávolíthatóknak. A javaslatban kijelölt második segéd-tanár egyelőre inkább nélkülözhető lenne.

59.§

A tanító személyzet illetményeiről már fönnebb megemlékeztünk, s itt csak annyit kell még kiemelnünk, hogy az intézet összes személyzetének illetményei régóta nem állnak a mai megélhetési viszonyokkal semmi arányban és hogy mindezen egyének fizetéseinek e viszonyokhoz mért méltányos emelése a legnagyobb takarékoság mellett sem halasztható tovább.

Meg vagyunk győződve, hogy ha a budapesti állatgyógyintézet immár halaszthatatlanná vált szervezése a fönnebbieken s magában a javaslatban kifejtett elvek alapján lép életbe, ezen intézet a tudomány mai állásának és kor követelményeinek minden tekintetben meg fog felelni; a szervezésbe fektetett aránylag nagyon csekély tőke pedig, az által, hogy az okszerűen képzett állatorvosok részint helyes gyógykezelés, részint czélszerűen alkalmazott óvó rendszabályok segítségével, számtalan hasznos háziállatnak menti meg életét és védik meg egészségét, s ekként nemcsak azok értékét és munkaerejét mentik meg a tulajdonosnak és az államnak, hanem mint adózási alapot a csorbítástól is védik, - ha valahol, akkor a mi speicalis viszonyokkal bíró, kiválóan földművelő és állattenyésztő országunkban dúsan megtermi gyümölcseit.

Dokumente zur Geschichte des Instituts für Tiermedizin

Teil III.

1850 – 1875

EINFÜHRUNG

Die im Archiv der Universität aufbewahrten Archivquellen der ungarischen Veterinärmedizinischen Hochschullehre wurden von der Bibliothek unserer Universität erstmalig im Jahre 1987, anlässlich des 200. Studienjahres veröffentlicht. Bereits in der Einführung dieses Bandes beriefen wir uns darauf, dass diese Reihe in mehreren Teilen fortgesetzt werden soll, um denjenigen, die in der Forschung auf diesem Gebiet tätig sind, eine spezielle Quellensammlung in ungarischer Sprache in die Hände geben zu können. (Dokumente zur Geschichte der veterinärmedizinischen Ausbildung in Ungarn I., 1786-1816, Red.: Bakonyi Ferencné, Iván Gábor, Budapest 1987. – Dokumente zur Geschichte der veterinärmedizinischen Ausbildung in Ungarn II., 1817 – 1840. Red.: László Szögi, Budapest 1990.)

In vorliegendem Band erhielten die Archivdokumente der fünfundzwanzig Jahre von 1850 bis 1875 ihren Platz. Sämtliche Quellen befinden sich im Archiv der Veterinärmedizinischen Universität. Auch die Unterlagen dieser Epoche sind der Nachwelt überraschend lückenlos erhalten geblieben, jedoch soll an dieser Stelle darauf aufmerksam gemacht werden, dass in einem Teil dieser angeführten Archivdokumente Hinweise auf Unterlagen enthalten sind, die im Archiv der Universität nicht auffindbar sind und von deren Existenz man nur auf indirektem Wege – anhand der Quellen – weiss.

Über Art und Aufbau der Quellendarstellung

Das Schriftmaterial des zur Sektion Medizin gehörenden und ab 1851 selbständigen Pester Institutes für Tierheilung ist äusserst umfangreich, weshalb – ähnlich wie im vorangehenden Band - auch für diesen Zeitraum nur von der Veröffentlichung einer Auswahl die Rede sein

kann. Vorliegende Ausgabe enthält jedoch mehr und unterschiedlich umfangreiches Quellenmaterial als im vorangehenden Band. Im Falle der Unterlagen der Statthalterei ist die Originalsprache der Quellen deutsch. Die hierauf erteilten Antwortschreiben sind ebenfalls in deutsch verfasst, Unterlagen anderen Inhaltes jedoch in ungarisch, deren Anzahl nach 1860 ansteigt. Ab dem Jahre 1873 wird ausschliesslich in ungarischer Sprache gelehrt. Die von uns getroffene Auswahl erstreckt sich in der Mehrzahl auf bisher unbekannte, unveröffentlichte Quellen in textgetreuer Wiedergabe, jedoch wurde der besseren Verständlichkeit halber an mehreren Stellen die der heutigen Schreibweise entsprechenden Interpunktion und Akzente verwendet.

Als Ordnungsprinzip konnte lediglich die chronologische Reihenfolge berücksichtigt werden. Die Dokumente wurde durchnummeriert und in dieser Reihenfolge angeführt. Dabei sind jeweils Ort und Datierung der Ausgabe sowie der Inhalt des Dokumentes in einer kurzen Regeste angegeben. Der Text der deutschsprachigen Dokumente wird in ungarischer Übersetzung angegeben. Der Text der Regesten wird am Ende des Bandes auch in deutsch angeführt. Stereotypen wie Anrede- und Schlussformulierungen wurden weggelassen, Unterschriften nur dann beibehalten, wenn dies für die Vollständigkeit der Quellenangabe erforderlich war.

Über die angeführten Quellen

Vorliegende Quellenpublikation ist auch unter allgemeinhistorischem Aspekt von Interesse. An dieser Stelle soll weder auf die Analyse der historischen Zusammenhänge noch auf die Bildungspolitik der Epoche eingegangen werden und es soll auch keine Detaillierung der frühen Entwicklungsgeschichte der Tierarztnei Instituts erfolgen, da die diesbezüglichen Angaben in der früher oder unlängst erschienenen Literatur über die Geschichte des Hochschulwesens enthalten sind. (Vgl. A felső oktatásügy Magyarországon (schrieben: Béla Breznay et. al.) Budapest, 1986. – Tibor György: Az Orvostudományi Kar története 1770 – 1935. Budapest, 1936. – Sándor Kotlán: A magyar állatorvosképzés története 1787 – 1937. Budapest, 1941. – Oszkár Sashegyi: Iratok a magyar felsőoktatás történetéből 1849 – 1867. Budapest, 1974. – Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem története 1635 – 1985. (Hrsg. István Sinkovits) Budapest, 1985. – Gyula Kovács – György Fehér: Biographia. Elhunyt tanáraink és előadónk életrajza. 2. erw. Ausg., Budapest 1986. – 200 éves a magyar állatorvosi

felsőoktatás. 1787 – 1987. (Hrsg. Ferenc Holló) Budapest, 1987. – Állatorvostudományi Egyetem. Hrsg. Iván Gábor. in Hat évszázad magyar egyetemei és főiskolái, Budapest 1994. S. 81-85.)

In der ungarischen Geschichte wird der Zeitraum von 1849 bis 1875 als Zeitalter des Absolutismus (1849-1867) und des Dualismus (1867-1918) angesehen. Die „Bach-Husaren“ verschwanden 1859 von der Bühne der Geschichte, im Jahre 1860 erliess der Herrscher das Oktoberdiplom, 1861 das Februarpatent. Das Jahr 1867 ist das Jahr des Ausgleiches, im Jahre 1875 entstand die Liberale Partei. Auf mündliche Anordnung der Statthalterei konnte der zweiköpfige Adler bereits 1860 von der Fassade des Institutes für Tierheilung abmontiert werden, die Aufschriften „kaiserlich-königliche“ durften durch die Aufschriften „ungarische königliche“ ersetzt werden (Dokument Nr. 54.).

Unser Quellenwerk bietet einen Einblick in zwei Epochen der Geschichte unserer Universität und steht in engen Zusammenhang mit dem verangehenden Band. Auskünfte von den Anfängen bis 1849 bieten die Dokumente I-II. Von der Trennung von der Sektion Medizin bzw. von der Erlangung der Selbständigkeit erfährt man auch aus dem 1851 geschriebenen Zlamál-Brief, in dem man sich auf die Verordnung Nr. 7565/646 vom 10. August 1851 bezieht. „Auf höchsten Beschluss seiner Exzellenz.... wurde das Veterinärmedizinische Institut von der Universität abgetrennt.“ (Dokument Nr. 16.) Abschließendes Jahr der vorliegenden Auswahl bildet das Jahr 1875, jenes Jahr, in dem die Liberale Partei gegründet wird und das Pester Institut für Tierheilung zum Ungar.königl.Lehrinstitut für Tiermedizin erklärt wird. Eine Meinung über die „Neuschaffung“, mit der von den Lehrkräften des Institutes bereits 1848 begonnen wurde und die unter dem Schmerling-Provisorium nicht fortgeführt werden konnte, wurde im Jahre 1875 abgegeben. (Dokument Nr. 120.)

Bestimmende Persönlichkeiten des Institutes für Tierheilung waren in diesem Zeitraum Márton Galambos, Béla Nádaskay, Alajos Szabó und Vilmos Zlamál, deren Name nicht nur mit einem von Ausdauer geprägten – jedoch oft vergebens geführten – Kampf um die Anhebung des Niveaus der veterinärmedizinischen Ausbildung, sondern auch mit den Lösungen beziehungsweise Lösungsversuchen der alltäglichen Probleme der/des veterinärmedizinischen Aufsicht und Seuchenschutzes geprägt war.

Aus vorliegender Auswahl geht neben der Geschichte der veterinärmedizinischen Ausbildung in den 1860-er und 1870-er Jahren auch der Aufschwung der theoretischen wissenschaftlichen Forschungsarbeit hervor, die sich auch in der Tierheilkunde in immer größerem Masse durchsetzte. Im Vergleich zu den verangehenden Zeiträumen erhält man ein mehr nuanciertes Bild über die Vergangenheit der praktizierenden Tiermedizin, insbesondere im Kampf gegen die orientalische Rinderpest. Der Name Vilmos Zlamál, der den Zeitraum von 1841 bis 1849 prägte, ist auch in der Zeit von 1850 bis 1875 oft anzutreffen. In Dokument Nr. 17 unserer Quellenpublikation informiert Károly Kertész seinen Professor Zlamál darüber, dass er mittels der 1852 von ihm erlernten „Heilmethode“ die orientalische Rinderpest von Jászbene bekämpfte. Neben einer symptomalen Behandlung bestand die wichtigste Massnahme in der Separierung der kranken Individuen. Ähnliche Massnahme wurden auch in Pest-Pilis, Pest-Solt, im Komitat Heves und auch in anderen Landesteilen ergriffen, wo die „Rinderkrankheit“ auftrat. Zehn Jahre später, 1863 schlägt der Lehrkörper vor, die in der anderen Hälfte des Reiches durchgeführte Tätigkeit zu koordinieren und einen Ausschuss zu gründen (Dokument Nr. 59.), und im Jahre 1864 entsteht die entsprechende Landesorganisation, die „aus zwanzig Seuchenhauptausschüssen aufgestellt wird“. Auch der Rindertransport aus den südlichen und östlichen Ländern verbarg die Seuchengefahr in sich, weshalb der Lehrkörper 1871 über die Seuchenschutzaufgaben verhandelt, wonach die Aufstellung eines „Quarantäne-Institutes“ sowie die Reinigung von Eisenbahnwaggons und Schiffen erforderlich ist. Der „Internationale Ausschuss“ bestimmt die Grenzen, wo die „auf gemeinsame Kosten aufzustellenden Quarantäne-Stationen“ befänden. Es wird die Delegierung von zwei Professoren zu dem diesbezüglichen Kongress in Wien beschlossen. (Dokument Nr. 62)

Innerhalb der Lehrtätigkeit nimmt ab 1854 der Anteil an schriftlichen Antworten der Studenten auf Prüfungsfragen, sowie an Protokollen über Diagnose und Therapie immer mehr zu (Dokumente Nr. 44. und 45.). Dies weist auf die wachsende Rolle der praktischen Ausbildung hin. Gleichzeitig erbittet jedoch Zlamál im Jahre 1852 im Anschluss an die Abtrennung des Institutes für Tierheilung aus Wien Informationen über die Prüfungsordnung und die Diplomvergabe. Die Antwort von Graf De la Motte ist auch unter dem Aspekt der Lehrgeschichte beachtenswert. (Dokumente 24. und 25.) Die wohlbekannten historischen Ereignisse trugen ebenfalls dazu bei, daß die Lehre in diesem Zeitraum durch Stagnation gekennzeichnet war. Die Abtrennung von der Universität beziehungsweise die Verselbständlichung ging unter diesen Umständen mit einer Rückentwicklung einher.

Auf die praxisverbundene theoretische Forschungsarbeit weisen zwei Archivdokumente aus dieser Zeitperiode hin. Die damalige Forschung besitzt heute zwar nur historische Bedeutung, trotzdem sind die diesbezüglichen Dokumente nicht uninteressant. 1868 untersucht Alajos Szabó die Ursachen für die Nervenlähmung der staatseigenen Pferde. Hierfür und für andere Forschungsarbeiten erbittet er die Genehmigung zum Kauf eines Hartznack'schen Mikroskopes. Márton Galambos wollte 1871 ein antikancerogenes Arzneimittel aus Südamerika bestellen, weil „im Interesse der Wissenschaft und der Allgemeinheit mit diesem Präparat nicht nur die Heilung des Krebses, sondern auch anderer, bislang für unheilbar gehaltenen Krankheiten, wie z.B. von Rotz, Hautwurmkrankheit versucht werden könnte“ (Dokumente 86. und 103.)

Aus diesen Quellen erhält man ein nuanciertes Zeitbild, lernt Einzelschicksale sowie die Atmosphäre dieser fünfundzwanzig Jahre kennen. Während der Revolution und des Freiheitskampfes von 1848/49 beauftragte Vilmos Lázár den Feldunterarzt István Gyurtsek auch mit der Behandlung der Militärpferde, verlangte jedoch dessen „Tierarztnei“ Zeugnis. Nach der Kapitulation von Világos wurde das „Tierarztnei“ Zeugnis von einem Dragoner zerrissen. Eine Kopie davon erbat er in einem 1873 an Szt. Benedek (ein Dorf) datierten Brief. (Dokumente Nr. 112.) Auf die auf den Freiheitskampf folgenden Beweisstellungen bezieht sich der Antrag von Alajos Szabó an die Sektion Medizin, um ihm seine Tätigkeit von 1846 bis 1851 zu bestätigen. (Dokument Nr. 3.) Im Jahre 1863 soll in der Nachbarschaft des Institutes für Tierheilung eine „Kneipe“ eröffnet werden. Alajos Szabó protestiert, da die „Kneipe“ nicht nur die Vorlesungen stören würde, sondern auch die im Gebäude des Institutes für Tierheilung untergebrachten Patienten der „Krankenhaus für Chirurgie und Geburtsheilkunde der ungar.königl.Sektion für Medizin“ (Dokument Nr. 61) Leiter der Chirurgie war zu diesem Zeitpunkt János Balassa, Leiter der Geburtsheilkunde Ignác Semmelweis.

Wir hoffen, dass vorliegender Band nicht nur für die Forschungswissenschaftler von ungarischem Hochschulwesen und von Wissenschaftsgeschichte sowie diejenigen Forscher, die sich für Geschichte der ungarischen Veterinärmedizin interessieren, von Nutzen sein wird, sondern auch von den Studenten unserer Universität nutzbringend verwendet werden kann.

Liste der Quellen

1. Pest, 20. März 1850
Bericht von Direktor Zlamál an den Vize-Hauptmann von Theresienstadt über die Tötung eines rotzkranken Pferdes und die Verhinderung der Ansteckungsübertragung.
2. Pest, 16. Juli 1850
Die Antwort von Direktor Zlamál an Oberbürgermeister, Szilárd Ferenczy, über die Heilbehandlung des Milzbrandes mit Schwefelsäure.
3. Pest, 20. Februar 1851
Alajos Szabó bittet die Medizinische Fakultät um die Beurteilung seines moralischen und politischen Verhaltens zwischen 1846-51.
4. Kalocsa, 21. Juli 1851
Bericht von Ferenc Eleméry, Oberarzt von Kalocsa, an den kaiserlich-königlichen Vorgesetzten des Komitats Pest-Pilis über den Stand der Rinderpest.
5. Eger, 5. Juli 1851
Bericht von Mihály Hanák, Oberarzt des Komitats Heves, an János Sütő, den kaiserlich-königlichen Vorgesetzten des Komitats über die Verbreitung der Lungenseuche.
6. Eger, 8. Juli 1851
Bericht von János Sütő, als kaiserlich-königlicher Vorgesetzter, an Antal Augusz, Obergespan/Pest-Buda, über die Verbreitung der Rotz-Krankheit.
7. Eger, 8. Juli 1851
Bericht von János Sütő, als kaiserlich-königlicher Vorgesetzter, an Antal Augusz, Obergespan/Pest-Buda, über die Seuchenlage im Komitat Heves.

8. Eger, 12. Juli 1851
Bericht von Oberarzt Mihály Hanák an János Sütő, den kaiserlich-königlichen Vorgesetzte, über die Verbreitung der Rinderpest im Bezirk Heves und über die Obduktionsbefunde.
9. Pest, 14. Juli 1851
Text des Diploms von Tierarzt József Ernst, Mosonmagyaróvár, 125/1851.
10. Pest, 20. Juli 1851
Bericht von János Schmidt, Oberarzt des Komitats Pest-Pilis, über die Rinderpest, 83/1851.
11. Kecskemét, 31. Juli 1851
Bericht von Oberarzt, Endre Kada über die fachgerechte Beseitigung von Rinderkadavern, an den kaiserlich-königlichen Vorgesetzte des Komitats Pest-Solt, 101/1851.
12. Pest, 14. Oktober 1851
Brief des Institutsdirektors an den Leiter des Tierärztlichen Instituts in Wien mit der Bitte um Leihung oder Schenkung der zur Ausbildung notwendige Präparate, 129/1851.
13. Pest, 1851, ohne Datum
Gesuch eines verlasseneen Mädchens an den Statthalterrat für die Zurückhaltung des Diploms seines Tierarztverlobten, 153/1851.
14. Kecskemét, 16. November 1851
Bericht von Vorgesetzten des Komitats Pest-Solt an Antal Augusz, Obergespan des Bezirkes Pest-Buda von der Absetzung der Viehmärkte wegen ansteckender Krankheiten, 159/1851.
15. Buda, 22. November 1851
Direktor Zlamál wird von der Oberbehörde über die Genehmigung des Kaufes eines zusätzlichen neuen Gebäudes für das Institut verständigt, 171/1851.

16. Pest, December 1851
Brief von Zlamál an den Minister für Religions- und Unterrichtswesen, dass er durch die Trennung des Institutes von der Universität entstandene, existentielle Ansprüche unterbreiten wird, 204/1851.
17. Jászberény, 10. Januar 1852
Károly Kertész, Tierarzt, informiert seinen Direktor Zlamál, dass er eine erfolgreiche Heilbehandlung gegen die Rinderpest verwendet; Lagebericht über die Rinderpest in Jászbene, 206/1852.
18. Pest, 12. Dezember 1851
Mietvertrag zwischen dem Tierheilinstitut und dem Vermieter über das Haus Stáció Str. 4., 5/1852.
19. Pest, 24. März 1852
Die Umbaupläne von Zlamál in den alten und neuen Institutsgebäuden, 25/1852.
20. Pest, 16. April 1852
Vorschlag von Vilmos Zlamál an den Minister für Religions- und Unterrichtswesen über den fünfmonatigen Lehrgang für Gutsverwalter, 41/1852.
21. Pest, 17. April 1852
Direktor Zlamál bittet um die Zuweisung von finanziellen Mitteln vom Statthalterrat, 45/1852.
22. Pest, 28. Mai 1852
Zlamál bittet den Statthalterrat um die Befreiung des Institutsgebäudes in der Stáció Strasse von der militärischen Einquartierung, 77/1852.
23. Pest, 27. Juli 1852
Zustimmende Antwort auf die obigen Bittengesuch, 141/1852.

24. Pest, 12. Juli 1852
Direktor Zlamál bittet den Direktor des Tierheilinstitutes in Wien um Informationen über die dortigen Verfahren bezüglich der Prüfungen und Diplomüberreichung, 124/1852.
25. Buda, 4. August 1852
Graf De la Motta informiert Direktor Zlamál, wie die Absolvierung der Prüfungen nach der Trennung des Tierheilinstitutes von der Universität vor sich geht.
26. Pest, 4 August 1852
Der Übergangsdirektor Zlamál ersucht Dr. Károly Tormay, Oberarzt von Stadt Pest, dass er die Prüfer der Tierärzte abnimmt.
27. Buda, 8. August 1852
Die Meinungsäußerung des Statthalterrats über die dringendsten Umbauvorhaben im Institut, 143/1852
28. Pest, 13. September 1852
Brief vom Direktor Zlamál an den Statthalterrat über die Geldbegarung und Zuweisung finanziellen Mitteln, 156/1852.
29. Pest, 28. September 1852
Die Antwort von Graf De la Motta auf den letzten Brief von Zlamál, 165/1852.
30. Pest, 23. Oktober 1852
Bericht des Lehrschmiedes über die in der Schmiederei durchgeführten Arbeiten und deren Materialansprüchen, 200/1852.
31. Pest, 23. Januar 1853
Adjunkt Márton Galambos meldet dem Pro-Direktor Vilmos Zlamál, dass er die Hausapotheke nach erfolgtem Inventar dem Assistenten Ágoston Schmid ganz übergeben hat, 16/1853.

32. Pest, 3 Mai 1853
Attest über ein in dem Institut verendetes Pferd: Beschreibung der Umstände und der Sektion, 437/1853.
33. Pest, 4 Mai 1853
Márton Heitmann, Landesobertierarzt, appelliert, dass er allein die Lehrstunden des seiner Arbeit enthobenen Direktors Vilmos Zlamál und Adjunkt Márton Galambos nicht abhalten kann, 111/1853.
34. Pest, 29. Juni 1853
Die Studenten bitten den Direktor des Instituts, dass sie bei von seiner Stelle suspendierten Professor Galambos korrepetierende Stunden nehmen können. Die Bitte wurde von Dr. Alajos Szabó abgelehnt, 169/1853.
35. Buda, 1 Juli 1853
Antal Augusz, Bezirks-Obergespan lehnt die Petition von jenen 40 Studenten ab, die gegen die Suspendierung des Direktors Zlamál protestiert haben, 181/1853.
36. Buda, 19. Juli 1853
Der Maler, Miklós Barabás, bittet in seinem an Prof. Zlamál gerichteten Brief um eine Bestätigung, dass sein Hund nicht tollwutkrank ist, 204/1853.
37. Pest, 10. September 1853
Dr. Szabó schlägt dem Statthalterrat vor, für Dr. Károly Tormay den Prüfungsauftrag wieder zu geben.
38. Pest, 1. Oktober 1853
Lehrplan für den 1. Semester des Schuljahres 1853/54, 2041/1853.
39. Pest, 14. Februar 1854
Obergutachten des Landesobertierarztes, Mihály Heitzmann, bezüglich einer Fesselgelenksluxation, 53/1854.

40. Pest, 18. Februar 1854
Bitte eines Freundes an Direktor Alajos Szabó in der Causa eines lässigen Studenten, 65/1864.
41. Buda, 28. April 1854
Das Ministerium disponiert über die Auszahlung der Korrepetierungsgelder. Im Falle des suspendierten Direktors Zlamál ist hierzu eine Inventar-Abrechnung erforderlich, 231/1854.
42. Buda, 30. Juni 1854
Der Bezirks-Obergespan, Antal Augusz, bittet das Institut um eine rückläufige Abrechnung, 361/1854.
43. Lepsény, 8. Juni 1854
Eine ausführliche Beschreibung der Rinderkrankheiten von Tierarzt Sándor Berki, 367/1854.
44. Bugyi, 26. Juni 1854
Die schriftliche Antwort des Studenten Flórián Sztoics auf die Prüfungsfrage, 438/1854.
45. Szilas, 16. Mai 1854
Die schriftliche Antwort des absolvierten Studenten, Miklós Császár auf die Prüfungsfrage, 535/1854.
46. Pest, 1 September 1854
Ein Stipendium-Wettbewerb, nachdem zwei Mediziner auf den zweijährigen tierärztlichen Kurs in Wien melden können, 546/1854.
47. Pest, 21. Mai 1855
Der Statthalterrat informiert die Direktion über das Pflichtausmass und Form der militärischen Einquartierung, 448/1855.

48. Pest, 1. Mai 1856
Auszug aus der Prüfungs- und Studienordnung des Wintersemesters 1855/56, 683/1856.
49. Pest, 10. September 1856
Wettbewerb für eine Assistentenstelle auf der Anatomie und Physiologie im Tierheilinstitut, 526/1856.
50. Pest, 9. Juli 1858
Vorlage zum Statthalterrat in der Thematik der im dreijährigen Lehrplan verbindlich integrierten Landwirtschaftslehre, 487/1858.
51. Pest, 25. Mai 1860
Untersuchungsbefund bei einem an Epilepsie leidenden Rind, 201/1860.
52. Pest, 6. November 1860
Untersuchungsbefund bei einem an Atembeschwerden leidenden Pferd, 636/1860.
53. Pest, 4. Dezember 1860
Márton Galambos ermöglichte, dass man durch die Konzentrierung der Lehrstunden den dreijährigen Lehrgang in zwei Jahren absolvieren kann und deswegen hat ihn das Ministerium mit Lob bedacht, 663/1860.
54. Pest, 4. Dezember 1860
Direktor Szabó meldet dem Statthalterrat, dass die „kaiserlich-königlichen Aufschriften“ gemäß der Verordnung auf „ungarisch-königliche“ abgeändert wurden, 672/1860.
55. Pest, 13. Juli 1861
Die Qualifizierung des Assistenten, János Mina und Vorschlag zum Besetzen einer Stelle in dem Medizinisch-Chirurgischen Lehrinstitut von Clausenburg, 97/1861.
56. Pest, 7. Juli 1861
Direktor Alajos Szabó informiert Márton Heitzmann und Károly Tormay über ihre Ernennung für die Prüfungskommission, 141/1861.

57. Pest, 13. November 1861
Die Unterbreitung von Alajos Szabó an den Statthalterrat über die Ernennung von Márton Galambos zum ordentlichen, öffentlichen Professor, 272/1861.
58. Pest, 8. Januar 1862
Nach dem Ersuchen des Statthalterrates erstellt Professor Zlamál ein Gutachten über die Arbeit von Ignác Löffelmann „Heil- und Vorbeugungsmittel gegen die Rinderpest“, 19/1862.
59. Pest, 26. Januar 1863
Das Professorenkollegium schlägt dem Statthalterrat vor, dass zur Organisierung der Rinderpestbekämpfung ein Ausschuss ins Leben rufen sollte, 23/1863.
60. Pest, 1863, ohne Datum
Das Kündigungsschreiben von Assistenten Béla Tormay an die Direktion, 142/1863.
61. Pest, 20. April 1863
Protestbrief des Direktors Szabó an den Oberstadthauptmann bezüglich des in dem Botanischen Garten zu eröffnenden Wirtshauses, 90/1863.
62. Buda, 5. Juni 1864
Der Statthalterrat ordnet zur Verhinderung der Verbreitung der Rinderpest die Schaffung einer Landesorganisation an, 162/1864.
63. Pest, 24. März 1864
Der Stadtpunkt der Professorenkollegiums zum Ersuchen des Statthalterrates hinsichtlich der Beschäftigung der Militäzirtärzte und Kurschmiede in bürgerlichen Berufssparten , 62/1864.
64. Buda, 23. Juni 1863
Die gleiche Auffassung des Statthalterrates bezüglich der obigen Schrift, 183/1864.

65. Buda, 23. Juni 1864
Der Statthalterrat informiert das Tierheilinstitut, dass er auch den Schmieden Genehmigung gibt zum Hufbeschlag dort, wo es keinen Kurschmied gibt, 222/1864.
66. Pest, 8 Dezember 1864
Alajos Szabó bittet den Oberstuhlrichter des Komitats Ugocsa um die örtliche Vereidigung des diplomierten Tierarztes István Sóváry, der anschliessend sein Diplom bekommen kann, 414/1864.
67. Kökényesd, 18. Dezember 1864
Der Text des tierärztlichen Eides, 433/1864.
68. Buda, 24. Dezember 1864
Mit Genehmigung des Herrschers dürfen die Professoren des Tierheilinstitutes nach dreissingjährigem Dienst mit vollem Gehalt in die Pension gehen, 11/1864.
69. Buda, 6. Juli 1865
Der Statthalterrat erteilt Information über die Teilnahmemöglichkeit an der internationalen Tierärzteversammlung in Wien, 298/1865.
70. Pest, 15. Juli 1865
Brief des Professors Márton Galambos an die Direktion über die Causa der Ausschliessung von drei lässigen Studenten, 218/1865.
71. Pest, 23. Juli 1865
Professoren-Protokoll betreffend der obigen Eingabe, 218/1865.
72. Pest, 24. September 1865
Verleihung des Jubiläums-Diploms für den vor 50 Jahren diplomierten Tierarzt József Hering aus Eger, 376/1865.

73. Pest, 29. September 1865
Der Lehrkörper lehnt das Gesuch des Apothekers Pál Simonides ab, in dem er bittet, dass er den tierärztlichen Lehrgang mit dem Nachlass eines Jahres absolvieren kann, 372/1865.
74. Buda, 16. November 1865
Der Stathalterrat oringt Erleichterungen in den Sperrbeschränkungen nach dem Erlöschen der Rinderpest, 430/1865.
75. Pest, 31. März 1866
Ehrplan für den zweiten Semester des Schuljahres 1865/66, 86/1866.
76. Pest, 11. Mai 1866
Professor Zlamál schlägt der Direktion vor, den Student Imre Schneller wegen seines lässigen Betragens aus der Lehranstalt auszuschliessen, 128/1866.
77. Pest, 6. Februar 1867
Der Ungarische Landwirteverein ersuch um Gutachen über ein neues Medikament gegen Milzbrand, 26/1867.
78. Pest, 19. April 1867
Die Antwort Zlamáls auf den obigen Brief, 26/1867.
79. Pest, 23. Februar 1867
Der Lehrkörper unterstützt das Gesuch des Geistlichen, Tamás Albrechtovichs den tierärztlichen Lehrgang um ein Jahr früher beenden zu dürfen, 357/1867.
80. Buda, 16. März 1867
Der Minister für Religions- und Unterrichtswesen genehmigt das obige Gesuch, 50/1867.
81. Pest, 15. Juli 1867
Nach der Meinung von Alajos Szabó ist die Ernennung von Vilmos Zlamál zum Minsiterial-Sektionsrat aus der Sicht des Unterrichtsprograms unünstig, 146/1867.

82. Buda, 20. November 1867
Der Minister genehmigt, dass Vilmos Zlamál neben seiner Professorentätigkeit für extra Belohnung, als Ministerial-Sektionsrat tätig wird, 324/1867.
83. Pest, 26. September 1867
Alajos Szabó informiert das Innenministerium, dass Hauptthema des dritten Veterinärkongresses in Zürich die Fleischbeschau und die öffentliche Schlachthäuser waren, 281/1867.
84. Pest, 25. Januar 1868
Gehaltserhöhungsgesuch von Kanzleibeamte Mór Ziegler an die Direktion des Tierheilinstitutes, 21/1868.
85. Pest, 18. Februar 1868
Alajos Szabó bestätigt, dass Márton Galambos schon seit 1847 im Tierheilinstitut tätig ist, 8/1868.
86. Pest, 17. Juli 1868
Direktor Alajos Szabó ersucht das Ministerium für Religions- und Unterrichtswesen um die Ankauf eines Hartnack-Mikroskopes, 197/1868.
87. Pest, 19. August 1868
Bewilligungsschreiben auf das vorherige Gesuch, 337/1868.
88. Pest, 29. Juli 1868
Polizeiprotokoll, dass absolvierte Tierärzte unter dem Fenster des Assistenten Sándor Eisenmayer „Katzenmusik“ veranstaltet haben. 318/1868.
89. Pest, 6. Oktober 1868
Meinungsäußerung des Professors Zlamál über die Bewerber für eine Assistentenstelle (József Rada, Béla Nádaskay, Ferenc Kurcz, Ödön Szuppinyi), 372/1868.

90. Pest, 13. Januar 1869
Brief von Direktor Szabó an den Städtischen Gerichtshof zu Pest bezüglich der Rechtslage der die amtlichen Fachgutachten erstellenden Institutsprofessoren, 11/1869.
91. Pest, 8. März 1869
Die amtliche Übergabe des Tierheilinstitutes von Ministerium für Unterrichtswesen zum Ministerium für Landwirtschaft, 59/1869.
92. 18. April 1869
Anordnung des Herrschers, dass man die Dienstzeit bei jenen Offizieren, die ihre Ansprüche auf Ruhegenuss infolge der Ereignisse von 1858/49 verloren haben, wieder einrechnen kann, 135/1869.
93. 26. Mai 1869
Der Landwirtschaftsminister delegiert Márton Galambos in jenen Ausschuss, der in Brassó über die Causa der aus den Donau-Fürstentümern stammenden Wolle und Schafe verhandeln, 177/1869.
94. Pest, 3. Juni 1869
Beschwerde des Studenten József Szily wegen des groben Benehmens des Lehrschmiedes Volf, 153/1869.
95. Pest, 7. August 1869
Professor Galambos ersucht die Direktion um finanzielle Unterstützung für seine Therapieversuche an Kreuzschlag leidenden Pferde, 379/1869.
96. Pest, 10. Dezember 1869
Bericht vom Assistent Ferenc Kurcz an die Pester Omnibus-Gesellschaft über seine am Pferdegestüt durchgeführte Untersuchung, 534/1869.
97. 20. Januar 1870
Vorschlag des Lehrkörpers über die Installierung eines Chirurgischen Lehrstuhls, 5/1870.

98. Pest, 21. Mai 1870
Der Lehrkörper lehnt das Gesuch von Balázs Garaguly, Schmiedemeister in Turkeve ab, dass er ohne Absolvierung tierärztlicher Studien das Tierarztdiplom erhält, 167/1870.
99. Pest, 7. Mai 1870
Gesuch von Béla Nádaskay zur Bestzung der Assitentenstelle an dem Lehrstuhl für Anatomie und Physiologie, 199/1870.
100. Pest, 23. November 1870
Gutachten von Alajos Szabó für den Minister für Landwirtschaft über das Buch von Tormay: „Allgemeine Tierzucht“, 524/1870.
101. Pest, 28. März 1871
Die Städtische Ratssitzung ruft das Institut an, ob es an dem Ausbau der Wasserleitung interessiert sei, 113/1871.
102. Pest, 29. Juli 1871
Alajos Szabó schlägt dem Ministerium vor, dass auf die Vollversammlung der Ungarischen Mediziner und Naturforscher von Arad Professor Zlamál fahren soll, 405/1871.
103. Pest, 31. Oktober 1871
Márton Galambos ersucht das Ministerium für Landwirtschaft und die Zulassung des Imports eines Medikamentes gegen Krebs aus Süd-Amerika, 520/1871.
104. Pest, 17. November 1871
Die Sitzung des Lehrkörpers über die Seuchenbekämpfungsmassnahmen an den Grenzen bei Rindertransporten aus den südlichen und östlichen Ländern, 49/1871.
105. Pest, 6. Mai 1872
Sieben Institutsdiener ersuchen den Minister um Gehaltserhöhung, 219/1872.

106. Pest, 14. Mai 1872

Alajos Szabó unterbreitet dem Ministerium das Gesuch von Béla Nádaskay, in dem er um die Verlängerung seiner Anstellung bittet, 190/1872.

107. Pest, 8. August 1872

Alajos Szabó schlägt vor, dass an der Vollversammlung der Ungarischen Mediziner und Naturforscher in Nehadia Professor Vilmos Zlamál teilnehmen soll, 409/1872.

108. Pest, 17. Oktober 1872

Sitzungsprotokoll über die Übergabe bestimmter Räume des Tierheilinstitutes an die Medizinische Universität, 474/1872.

109. Pest, ohne Datum 1872

Das Gesuch von Lajos Thanhoffer an das Ministerium für seine Ernennung an den Lehrstuhl für Physiologie, Histologie, Naturkunde und Botanik, 601/1873.

110. Pest, 21. Januar 1873

Professor Ferenc Varga ersucht das Ministerium für Landwirtschaft um den Ankauf der zum Unterricht der Studenten notwendigen Arzneimittelsammlung, 30/1873.

111. Pest, 9. Februar 1873

Entscheidung über die an die Medizinische Universität übergebenden Räume, 77/1873.

112. Szt. Benedek, 16. Mai 1873

István Gyurtsek, Mediziner, ersucht um die Kopie seines verlorengegangenen Zoologie-Zeugnisses, 182/1873.

113. Budapest, 15. September 1873

Der Verteidigungsminister informiert das Institut, dass er die Übersetzung der Arbeit „Hufbeschlags-Anleitung“ auf Ungarisch und Rumänisch angeordnet hat, 461/1873.

114. Budapest, 23. October 1873

Das Ministerium für Landwirtschaft ist mit der Unterbreitung des Lehrkörpers einverstanden, wonach der Unterricht ausschliesslich ungarisch durchgeführt wird, 504/1873.

115. Budapest, 30 Oktober 1873

Die Ernennung von Béla Tormay an den Lehrstuhl für Tierzucht, 522/1873.

116. Budapest, 7. November 1873

Das Ministerium für Landwirtschaft ersucht das Tierheilinstitut um den Katalog der Bibliothek bis zum Jahresende zu unterbreiten, 533/1873.

117. Budapest, 31. Dezember 1873

Alajos Szabó unterbreitet das Nachweisverzeichnis der Bibliothek an das Ministerium für Landwirtschaft, 613/1873.

118. Budapest, 11. Dezember 1873

Unterbreitung darüber, dass die Professoren des Institutes den Rang eines Universitätprofessors erhalten, 596/1873.

119. Budapest, 29. Juli 1874

Alajos Szabó schlägt dem Ministerium vor, dass an der Vollversammlung der Ungarischen Mediziner und Naturforscher in Győr er und Professor Zlamál teilnehmen sollen, 368/1875.

120. Budapest, 30. Juni 1875

Die Begründung des Lehrkörpers zum Vorschlag der Neuroorganisierung des Königlich-Ungarischen Tierärztlichen Lehrinstitutes, 298/1875.